

Jenna Orava

**SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN
PÄÄMÄÄRÄT JA TOTEUTUS**

hevostoiminnan ohjaajien kuvaamana

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma

Joulukuu 2010

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Kasvatustieteiden ja psykologian osasto	
Tekijät – Author Orava, Jenna Tuulikki			
Työn nimi – Title SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN PÄÄMÄÄRÄT JA TOTEUTUS hevostoiminnan ohjaajien kuvaamana			
Pääaine – Main subject		Työn laji – Level	
Erityispedagogiikka	Pro gradu -tutkielma	☒	Päivämäärä – Date 23.12.2010
	Sivuainetutkielma	☐	
	Kandidaatin tutkielma	☐	
	Aineopintojen tutkielma	☐	
Sivumäärä – Number of pages 93, 10 liitesivua			
Tiivistelmä – Abstract			
<p>Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli kuvata sosiaalipedagogisen hevostoiminnan päämääriä ja käytännön toteutumista tutkimalla toimintamuodon asiakaskuntaa, tavoitteita, toiminnan menetelmiä sekä erilaisia toteuttamisen malleja. Tutkielman tavoitteena oli jatkaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitteen määrittelyä ja edistää tietämystä sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Tutkielman teoreettinen viitekehys perustui sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tunnuspiirteisiin, sosiaalipedagogiikkaan sekä hevosen kuntouttavan käytön perinteeseen.</p> <p>Tutkielman aineisto kerättiin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajilta avoimella kyselyllä sekä teemahaastatteluilla kevään 2010 aikana. Avoimeen kyselyyn vastasi 17 hevostoiminnan ohjaajaa, joista valittiin kolme henkilöä teemahaastatteluun. Aineiston analysoinnissa käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä, kuten teemoittelua ja kvantifiointia.</p> <p>Tutkimustulokset osoittivat hevostoiminnan asiakaskunnan olevan hyvin moninainen, mutta pääpaino oli syrjäytymisuhan alla elävissä lapsissa ja nuorissa. Toiminnan lähtökohtana olivat hevostoimintaan liittyvät tavoitteet ja toimintaan sitoutuminen. Toiminnan tavoitteet muodostuivat asiakkaan yksilöllisen ja sosiaalisen kasvun tavoitteista, jotka asetettiin aina asiakaskohtaisesti. Yksilöllisen kasvun tavoitteet liittyivät esimerkiksi asiakkaan itsetuntoon, arjenhallintataitoihin ja tunne-elämän problematiikkaan. Sosiaalisen kasvun tavoitteita olivat esimerkiksi sosiaaliset taidot sekä vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidot. Hevostoiminnan lopullisena päämääränä nähtiin asiakkaan subjektiivisen, voimaantumisen ja elämänhallinnan tukeminen.</p> <p>Tutkimustulokset osoittivat, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät jakaantuivat konkreettiin hevosen kanssa toimimiseen sekä sosiaalipedagogisiin menetelmiin. Menetelmissä vaikuttaviksi ydinasioiksi nousivat hevosen ominaisuudet sekä sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteet. Tulosten mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi toteuttamismallista riippuen ääripäissään olla joko hyvin yksilöllistä kuntoutusta tai koko ratsastustallin toimintaa ohjaava viitekehys.</p> <p>Tutkielman avulla saatiin hahmoteltua sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ydinolemusta, sillä toiminnan tavoitteet ja menetelmät näyttäytyivät suurelta osin samankaltaisina riippumatta toiminnan toteuttamismallista. Sen sijaan toiminnan toteuttamismallit ja hyvin vaihtelevat käytänteet esimerkiksi tavoitteiden seuraamisen osalta vaativat toimintamuodon kriittistä tarkastelua, jotta hevostoiminta voisi olla aitoa sosiaalipedagogista työtä.</p>			
Avainsanat – Keywords Sosiaalipedagoginen hevostoiminta, sosiaalipedagogiikka, hevosen kuntouttava käyttö, elämänhallinnan tukeminen			

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Philosophical Faculty		Osasto – School School of Educational Sciences and Psychology		
Tekijät – Author Orava, Jenna Tuulikki				
Työn nimi – Title THE GOALS AND ACTUALIZATION OF SOCIO-PEDAGOGICAL HORSE ACTIVITY as described by instructors of horse activity				
Pääaine – Main subject		Työn laji – Level		Päivämäärä – Date
Special Education		Pro gradu -tutkielma	X	23.12.2010
		Sivuainetutkielma		
		Kandidaatin tutkielma		
		Aineopintojen tutkielma		
Sivumäärä – Number of pages 93, 10 appendix pages				
Tiivistelmä – Abstract				
<p>The purpose of this thesis study was to describe the goals and hands-on actualization of socio-pedagogical horse activity by researching the clientele, goals, activity methods and different actualization models of the socio-pedagogical horse activity. The objective of the thesis study was to continue defining the concept of socio-pedagogical horse activity as well as advance the knowledge of socio-pedagogical horse activity. The theoretical background of the thesis study was based on characteristics of the socio-pedagogical horse activity, social pedagogy and on the tradition of the rehabilitative use of horses.</p> <p>The research material was collected from instructors of socio-pedagogical horse activity with an open questionnaire as well as with theme interview during the spring 2010. Seventeen instructors of the horse activity answered to the open questionnaire, from which three person were chosen for the theme interview. The research material was analyzed with qualitative research methods, such as theming and quantification.</p> <p>The results of the study showed that the clientele of the horse activity was very versatile but the main stress was on children and adolescents living under the threat of social exclusion. The basis of the activity were the goals concerning the horse activity as well as the commitment to the activity. The goals of the activity were composed from the goals of the clients individual and social growth, which were always set based on the client. The goals of the individual growth were related to, for instance, the self-esteem of the client, weekday control skills and to the problematics of emotional skills. The goals of social growth were for instance social skills as well as communication and interaction skills. The final objective of the horse activity was seen, according to the instructors, the clients subjectiveness, individual empowering and the support of life control.</p> <p>The results of the study showed that the methods of socio-pedagogical horse activity were divided into concrete activity with the horse as well as into socio-pedagogical methods. Influential core issues of the methods were the qualities of the horse and the activity principles of social pedagogy. According to the results, socio-pedagogical horse activity can be, depending on the method actualization, in its extremity either highly individual rehabilitation or activity that works as a context for the whole riding school.</p> <p>With the help of the study, was the core of the socio-pedagogical horse activity more perceived, as the objectives of the activity and the methods were seen very much alike regardless of the actualization method of the activity. Instead, the actualization methods of the activity and highly varying conventions, for instance the follow-up of the goals, required critical analysis of the activity, so that the horse activity could be genuine socio-pedagogical work.</p>				
Avainsanat – Keywords Socio-pedagogical horse activity, social pedagogy, the rehabilitative use of horses, the support of life control				

SISÄLTÖ

Tiivistelmä

Abstract

1 JOHDANTO	1
2 SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA	4
2.1 Käsitteen taustaa ja määritelmiä	5
2.2 Hevostoiminnan sosiaalipedagoginen viitekehys	8
2.3 Hevosen kuntouttava merkitys toiminnassa	15
2.4 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta suhteessa muuhun hevostoimintaan	18
3 TUTKIMUSKYSYMYKSET	22
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
4.1 Tutkimuksen kohderyhmä	25
4.2 Aineistonkeruun ja –analysoinnin prosessi	27
4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	36
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	38
5.1 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakaskunta	38
5.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteet	41
5.2.1 Hevostoimintaan liittyvät tavoitteet ja toimintaan sitoutuminen	43
5.2.2 Yksilöllisen kasvun tavoitteet	44
5.2.3 Sosiaalisen kasvun tavoitteet	48
5.2.4 Asiakkaan subjektiivisuuden, voimaantumisen ja elämänhallinnan tukeminen	50
5.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät ja vaikuttavat ydinasiat	51
5.3.1 Konkreetti hevosen kanssa toimiminen	51
5.3.2 Sosiaalipedagogiset menetelmät	60
5.4 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamismallit	66
5.4.1 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta yksilön hyvinvointia lisäävänä toimintana	67
5.4.2 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta yksilöä kuntouttavana toimintana	70
5.4.3 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tallin toimintaa ohjaavana kehyksenä	73
6 TULOSTEN TARKASTELU	76

7 POHDINTA	84
LÄHTEET	89
LIITTEET (3 kpl)	

1 JOHDANTO

Hevoset ovat aina vaikuttaneet elämäni tavalla tai toisella. Hevosten parissa harrastaessa olen saanut mahdollisuuden uusiin kokemuksiin ja elämyksiin sekä ainutlaatuisen ystävyyteen suuren eläimen kanssa. Olen kokenut hevosen ja talliympäristön eheyttävän vaikutuksen, ja nähnyt sen myös toisissa ihmisissä. Nämä omakohtaiset kokemukseni ovat olleet suurin sysäys ja liikkeellepaneva voima tälle sosiaalipedagogista hevostoimintaa käsittelevälle tutkimukselle. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaan määritellä sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseksi hevosen kanssa tapahtuvassa yhteisöllisessä toiminnassa (Kjälldman 2010, 1).

Sekä sosiaalipedagogisen toiminnan että hevosavusteisen auttamistyön taustalla vaikuttaa ajatus uudesta, vaihtoehtoisesta toimintatavasta, jota tarvitaan silloin, kun perinteiset keinot eivät enää riitä. Tehokkaat interventiomuodot ja varsinkin ongelmien ennaltaehkäisy ovat välttämättömiä syrjäytymisvaarassa oleville ihmisille, jotta välttyttäisiin pahenevilta lisäongelmilta. Ranne (2002, 24) perustelee sosiaalipedagogista toimintaa myös muuttuneilla olosuhteilla; vanhat menetelmät eivät ole riittäviä syrjäytymistä ja syrjäytymisen uhkaa torjuttaessa, vaan tarvitaan uudenlaista käytännön toimintaa. Lisäksi erilaisista ongelmista kärsivät lapset ja nuoret eivät välttämättä pysty yhteistyöhön perinteisissä terapiamuodoissa, vaan tarvitaan vaihtoehtoisia metodeja, joita eläinten

kanssa työskentely voi tarjota (Ewing, MacDonald, Taylor & Bowers 2007, 59 – 60). Myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tarvetta on perusteltu sillä, että tietyt erityistä tukea tarvitsevat ryhmät tarvitsevat riittävän tehokkaita interventioita sosiaalisen kasvun ja elämönhallinnan tuoksi. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi olla yksi vastaus tähän tarpeeseen (Kjälldman 2010, 4).

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on Suomessa uusi toimintamuoto; alan ensimmäinen täydennyskoulutus käynnistyi vuonna 2002. Toimintamuodon uutuudesta johtuen siitä on tehty vasta vähän tutkimusta. Omalta osaltani haluan täyttää tätä tutkimusaukkoa ja tutkielmani avulla tuoda näkyväksi sitä hevosen ja talliyhteisön eheyttävää voimaa, jota olen itse päässyt kokemaan ja näkemään hevosharrastukseni parissa. Tutkimuksen tarkoituksena on jatkaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan määrittelyä kuvaamalla toimintamuodon päämääriä ja käytännön toteutusta. Tämä on tärkeää, sillä laajaa tai systemaattista selvitystä hevostoiminnan tavoitteista ja menetelmistä ei ole vielä tehty.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa yhdistyy ainutlaatuisella tavalla hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus sekä sosiaalipedagogisen toiminnan peruselementit, kuten yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei ole terapiaa, vaan sosiaalipedagogisessa talliyhteisössä toteutettavaa kasvatus- ja kuntoutustyötä. Tutkielmani teoreettinen viitekehys muodostuu sosiaalipedagogiikasta sekä hevosen merkityksestä auttamistyössä; näiden kahden kiintopisteen avulla pyrin paikallistamaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoreettista sijaintia. Sosiaalipedagogiikkaa tarkastellaan lähinnä pohjoismaisen kirjallisuuden valossa. Tämä on perusteltua siinä mielessä, että sosiaalipedagogiikan voidaan katsoa määrittyvän aina yhteiskunnan tarpeen mukaan. Sosiaalipedagogiikkaa pyritään tässä tutkimuksessa siis tarkastelemaan niillä käsitteillä, jotka yhteiskunnassamme ovat sosiaalipedagogiikan osalta aktiivisessa käytössä. Tarkasteltaessa hevosen merkitystä auttamistyössä keskitytään kansainväliseen kirjallisuuteen, jossa käsitellään hevosen käyttöä lähinnä sosiaalisen kuntouttamisen välineenä. Tutkielman teoriaosan loppupuolella tarkastellaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, ratsastusharrastuksen sekä ratsastusterapian yhteneväisyyksiä ja eroja; näin pyritään tuomaan esiin ne tunnuspiirteet, jotka erottavat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan sille läheisistä toimintamuodoista.

Tämän laadullisen tutkimuksen kohdejoukko muodostuu 17:sta sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajasta, eli henkilöistä, jotka käyttävät työssään sosiaalipedagogisen

hevostoiminnan menetelmiä. Tutkielman painopiste on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käytännön toteutuksessa. Toiminnan käytäntöä kuvaamalla pyrin jatkamaan hevostoiminnan käsitteen määrittelyä sekä lisäämään sen tunnettavuutta. Toivon tutkielmastani olevan apua sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ammattilaisille työn käytännön toteuttamisessa ja kehittämisessä.

2 SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on Suomessa 2000-luvun alkupuolella kehitetty interventiomenetelmä, jonka viitekehys lähtee sosiaalipedagogiikasta. Menetelmässä yhdistyvät ainutlaatuisella tavalla yhteisöllisyys ja eläinavusteinen kuntoutus. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaankin määritellä sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseksi hevosen kanssa tapahtuvassa yhteisöllisessä toiminnassa. (Kjälldman 2010, 1.)

Seuraavassa tarkastellaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoreettista viitekehystä. Tarkastelu lähtee liikkeelle sosiaalipedagoginen hevostoiminta –käsitteen taustan ja määritelmien esittelystä. Sen jälkeen tarkastellaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoreettisia lähtökohtia: toiminnan sosiaalipedagogista viitekehystä sekä hevosen kuntouttavaa merkitystä. Lopuksi vielä jatketaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitteen määrittelyä tarkastelemalla sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, ratsastusharrastuksen sekä ratsastusterapian rajapintoja.

2.1 Käsitteen taustaa ja määritelmiä

Huoli lasten ja nuorten pahoinvoinnin ja syrjäytymisen lisääntymisestä käynnisti keskustelun Suomen Ratsastajainliiton ja Kuopion yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen välillä vuonna 1999. Vuoropuhelun tuloksena päätettiin lähteä yhdessä hakemaan ”syrjäytymismuurista hevosen mentävää aukkoa”, ja vuonna 2001 Suomen Ratsastajainliitto käynnisti opetusministeriön tuella ”Ratsastuspedagogia ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä” – nimellä kulkevan kehittämishankkeen. Hankkeen tavoitteena oli luoda Suomeen kansainvälisten esimerkkien tapaan sellaista osaamista, jolla olisi monipuolista merkitystä lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisytyössä ja myös jo syntyneiden vaurioiden korjaamisessa. Keskeisenä päämääränä oli myös nostaa talliyhteisössä tehtävän lapsi- ja nuorisotyön merkitys yhteiskunnalliseen tietoisuuteen sekä lähteä kehittämään ratsastuspedagogista toimintaa systemaattisesti. (Koistinen 2003, 1; 2005, 2.)

Hankkeen alkua ajoista lähtien on käyty keskustelua siitä, mitä sosiaalipedagoginen hevostoiminta käsitteenä tarkoittaa. Sosiaalipedagoginen viitekehys sisältää yhteisöllisyyden, elämyksellisyyden ja toiminnallisuuden; sosiaalipedagogista hevostoimintaa on käytännössä siis kaikenlainen hevosen kanssa tehtävä yhteisöllinen toiminta. Hankkeen alkuaikoina käytettiin käsitettä ratsastuspedagoginen toiminta, mutta pian siirryttiin käyttämään nimitystä sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on käsitteenä ymmärrettävämpi, ja se käsittää ratsastuksen lisäksi kaiken muunkin hevostoiminnan. (Koistinen 2003, 4, 11.) Okulovin (2005) mukaan termin vaihtamiseen vaikutti myös havainto siitä, että sosiaalipedagogisen teorian varaan perustuvassa toiminnassa on enemmän kyse sosiaalisesti orientoituvasta kuntoutustyöstä kuin hevostoiminnasta. Hevoset ovat ennemminkin väline ja kanava sosiaalisen kuntoutuksen toteuttamiseen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käynnistäjätahojen, Suomen Ratsastajainliiton ja Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitoksen, päämääränä on teorian ja vankan käytännön yhdistäminen. Ensimmäinen ratsastuspedagoginen täydennyskoulutus käynnistyi vuonna 2002. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta -koulutuksen käyneet ovat perustaneet myös oman yhdistyksensä, Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry:n (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry, 2010). Yhdistyksen tarkoituksena on

seurata, edistää ja tukea sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittymistä Suomessa, edistää jäsenten välistä yhteistoimintaa ja parantaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yleisiä toimintaedellytyksiä (Okulov 2005).

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa -täydennyskoulutuksen esitteen mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ensisijaisesti lapsille ja nuorille suunnattua hevostoimintaa, johon kuuluu kaikki tallilla tehtävät työt, esimerkiksi hevosen harjaaminen, ruokinta, taluttaminen, ratsastus ja ajaminen. Kaiken toiminnan keskipisteenä on hevosen hyvinvointi ja siihen liittyvät asiat, kuten puhtaus, terveellinen ravinto, säännölliset ruoka-ajat, sopiva liikunta ja riittävä lepo. Näiden asioiden kautta pyritään näyttämään nuorelle, mistä myös oma hyvinvointi koostuu. (Hevosopisto, 2010)

Kuten kaikelle sosiaalipedagogiselle toiminnalle, myös sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle on tyypillistä moninaisuus; sitä ei voida pelkistää vain joihinkin työmuotoihin tai toimintamalleihin. Käytännön sovelluksia voidaan kuitenkin tarkastella esimerkkien valossa. Käsitystä toiminnan monimuotoisuudesta voi saada esimerkiksi perehtymällä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ammatilliseen täydennyskoulutukseen osallistuneiden tekemiin projektitöihin. Useassa projektityössä on toteutettu sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käytännön sovellutus; projektityöt tuovat siis esille sosiaalipedagogisesti orientoituneen toiminnan erilaisia näkökulmia sekä sovelluksia, joita talleilla on kokeiltu (Okulov 2005).

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on nähtävissä sekä ennaltaehkäisevä että korjaava näkökulma. Ongelmia ennaltaehkäisevässä mielessä voidaankin ajatella, että niin sanottua tavallista lapsuutta elävien nuorten tilanne on vähintään yhtä tärkeä kuin erityisistä ongelmista kärsivien (Rainio 2005, 12). Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla pyritään puuttumaan syrjäytymiseen myös silloin, kun se on jo päässyt aluilleen. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa on käytetty koulupudokkaiden kanssa työskentelyyn (Kjälman 2005, 35); syrjäytymiskierteen pysäyttämisen keinona voivat toimia myös tallitöiden parissa toteutettava työssäoppiminen, työkokeilut ja –harjoittelut (Hyvätti 2005, 21, 24). Sosiaalipedagogista hevostoimintaa on käytetty myös lastensuojelutyön työmuotona (Kaarela 2005, 50), ja toimintaa on kokeiltu esimerkiksi nuorisokodin nuorten kanssa toimiessa (Pennanen 2005, 30). Sosiaalipedagogista hevostoimintaa on kokeiltu myös perheneuvolapsykologin asiakastyössä (Luhtaniemi 2005, 59) sekä

huumeriippuvaisten nuorten aikuisten kuntouttamisessa (Ketolainen 2005, 67). Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan monimuotoisuus selittyy varmasti osaksi sillä, että alan toimijat omaavat erilaisia taustoja ja koulutuksia, ja näin myös toteuttavat työtä omasta lähtökohdastaan käsin. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta rakentuukin pitkälti sitä harjoittavan ohjaajan omasta teoreettisesta ja maailmankatsomuksellisesta taustasta käsin (Pakarinen 2009, 14).

Toimintamuodon vielä varsin lyhyestä historiasta johtuen aiheesta ei löydy paljoa tutkimustietoa, vaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta on määrittynyt pitkälti käytännön kautta. Kirjallista aineistoa aiheesta on kertynyt lähinnä täydennyskoulutuksen projektitoista sekä toimintamuotoa käsittelevistä opinnäytetoista. Nämä projekti- ja opinnäytetyöt ovatkin merkittävässä asemassa määriteltäessä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitettä. Miettinen (2005) on tarkastellut pro gradu -tutkielmassaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa nuorten sosiaalisen kuntoutuksen muotona. Tutkimuksessa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aikana toimintaan osallistuneissa nuorissa tapahtui myönteisiä muutoksia luottamuksessa, keskittymiskyvyssä, itseluottamuksessa, aktiivisuudessa sekä itsetuntemuksessa. Miettisen määritelmän mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta on sosiaalista kuntoutusta, ja samalla se on myös yksi sosiaalipedagogisista työmenetelmistä. Toiminnan tavoitteena on parantaa nuorten sosiaalista toimintakykyä ja integraatiota auttamalla nuoria kehittämään elämänhallintaansa. (Emt. 67–71.) Pärnä (2004) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa sosiaalityön menetelmänä käytöshäiriöisten nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa. Hänen mukaansa hevostoiminta soveltuu sosiaaliseen kuntoutukseen, jos se suunnitellaan osaksi nuoren kokonaisvaltaista kuntoutusta. Hevostoiminnan sosiaalista kuntoutumista hyödyttäviä elementtejä ovat muun muassa toimiminen vertaisryhmän kanssa, toiminnan kautta kehittyvä sosiaalisuus sekä vastuunkantamisen oppiminen turvallisissa rajoissa. (Emt. 85.)

Saastamoinen (2007, 9) määrittelee sosiaalipedagogisen hevostoiminnan laajemmin: hänen mukaansa sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei rajaudu mihinkään tiettyihin toimintamalleihin, vaan on ennemminkin tapa ajatella hevostoimintaa sosiaalipedagogisen viitekehyksen kautta. Saastamoinen on pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia asiakkaan psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Tutkimustulosten mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta

rakentuu yhteistoiminnalle, jonka avulla on mahdollista tukea ihmisen toimintakyvyn eri osa-alueita monipuolisesti. Hevostoiminnan tavoitteiksi nousivat ohjeiden ja sääntöjen vastaanottamisen ja niiden ymmärtämisen tukeminen, itsetunnon ja omatoimisuuden tukeminen, sosiaalisuuden ja vuorovaikutuksen tukeminen, toimintaan kannustaminen, hyvän olon ja turvallisuuden vahvistaminen sekä tunteiden hallinnan tukeminen. (Emt. 44–51; 67.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuudesta ei ole vielä tehty juurikaan tutkimusta. Haapiainen (2010) on opinnäytetyössään (AMK) tutkinut sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti sosiaalipedagogisen vaikuttavuutta asiakkaiden toimintakykyyn. Tutkimuksen tuloksista ei voitu tehdä yleistyksiä vähäisen vastaajamäärän vuoksi, mutta tulokset antoivat silti suuntaa hevostoiminnan positiivisesta vaikutuksesta asiakkaiden toimintakyvyn eri osa-alueisiin (emt. 53). Parhailtaan on tekeillä Ritva Kjälmanin väitöskirja sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Tutkimus on vaikuttavuustutkimus, jossa testataan sosiaalipedagogista hevostoimintaa interventiomenetelmänä erityisoppilailla (Kjälman 2010, 4).

Hevosavusteisen toiminnan käytännöt vaihtelevat maittain, joten sosiaalipedagogista hevostoimintaa ei voida suoraan verrata kansainvälisiin hevosavusteisen toiminnan muotoihin. Kansainvälisistä toimintamalleista on kuitenkin löydettävissä yhteneväisiä piirteitä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kanssa. Tässä tutkielmassa pyritään löytämään ne keskeiset elementit, joista sosiaalipedagoginen hevostoiminta koostuu. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa keskeisesti määrittävä elementti on sen sosiaalipedagoginen viitekehys.

2.2 Hevostoiminnan sosiaalipedagoginen viitekehys

Sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan ydin koskee keskeisesti yksilön ja yhteiskunnan suhdetta sekä yhteiskuntaan integroitumista (Kurki 2001, 118). Myös sosiaalipedagogiikan asiantuntijan Juha Hämäläisen mukaan sosiaalipedagogiikka on pohjimmiltaan syrjäytymisen ehkäisemiseen ja lievittämiseen liittyvä ala (Ranne 2002, 123). Tässä tulkinnassa pitäydyn itsekkin, sillä näen myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan

tärkeimmäksi tehtäväksi syrjäytymisen ehkäisemisen. Tutkielmassani en niinkään keskity sosiaalipedagogiikan kehitykseen tieteenalana tai oppialana, vaan lähestyn aihetta sen ajattelutavan ja toimintaperiaatteiden kannalta. Sosiaalipedagoginen ajattelu on se viitekehys, jonka periaatteiden mukaisesti sosiaalipedagoginen hevostoiminta on kehittynyt. Pyrin löytämään ne keskeiset elementit, jotka tekevät toiminnasta sosiaalipedagogista.

Sosiaalipedagogiikan käsite esiintyi ensimmäisen kerran tieteellisessä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa 1840-luvulla Saksassa. Käsitteen syntyyn ja kehittymiseen vaikuttivat ajan yhteiskunnalliset ja poliittiset olot. (Hämäläinen & Kurki 1997 11–12; ks. myös Lorenz 2008, 633–636.) Suomessa sosiaalipedagogiikka on tullut käsitteenä aktiivisempaan käyttöön vasta 1990-luvun puolivälin jälkeen, jolloin sosiaalipedagogiikka tuli oppiaineeksi Suomessa. (Filander 2007, 8; Ranne 2002, 49).

Sosiaalipedagogiikan määrittelyssä on otettava huomioon, että käsite muodostuu kahdesta osasta: sosiaalisesta ja pedagogiikasta. Kun käsitteen osat erotellaan näin toisistaan, voidaan saada jonkinlainen kuva siitä, mitä sosiaalipedagogiikka käsitteenä tarkoittaa. Se voi olla siis pedagogiikkaa, joka on jollain tavalla sosiaalista, tai se voi olla sosiaalista työtä, jossa on kasvatuksellisia elementtejä. (Eriksson & Markström 2003, 9.) Sosiaalipedagogisessa toiminnassa on nähtävissä kaksi keskeistä päämäärää: toisaalta ihmisen kasvaminen yksilönä ja persoonana, toisaalta ihmisen kehittyminen yhteisön jäsenenä (vrt. Kurki 2002, 159; Launonen & Puolimatka 1999, 14).

Sosiaalipedagoginen orientaatio sopii monenlaisten ongelmien ja ilmöiden käsittelyyn (Ranne 2002, 105). Sosiaalipedagogisen työn tavoitteena voi olla esimerkiksi sosiaalisten ongelmien pedagoginen ehkäisy ja lievittäminen, subjektiuden ja elämänhallinnan tukeminen sekä osallisuuden ja osallistumisen edistäminen (Hämäläinen 1999, 66). Sosiaalipedagogisen toiminnan lähtökohtana ei kuitenkaan ole yksilön sopeuttaminen vallitseviin olosuhteisiin, vaan ennemminkin yksilön voimavarojen vahvistaminen ja elämänhallinnan tukeminen niin, että yksilön osallistuminen yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi mahdollistuu (Vilppola 2007, 224). Toiminnan tavoitteena onkin ihmisten auttaminen itseapuun. Itseapuun auttamisen periaate merkitsee sitä, että varsinkin sosiaalisten ongelmien kanssa kamppailevia ihmisiä aktivoidaan määrätietoiseen ponnisteluun ongelmiansa ratkaisemiseksi ja elämänpiirinsä kehittämiseksi. Yksilöillä ja

yhteisöillä tulisi olla mahdollisuus itsekasvatukseen sekä tietoiseen ja itsetietoiseen toimintaan itsensä ja elämänpiirinsä kehittämiseksi. (Hämäläinen 1998, 156–157.)

Sosiaalipedagogisen työn kohderyhmiin kuuluvat erityisesti ne ihmiset, joiden yhteiskunnallinen subjektius, osallistuminen ja osallisuus, sosiaalinen identiteetti, elämänhallinta ja täysipainoinen itsensä toteuttaminen yhteiskunnan jäsenenä ovat puutteellisesti kehittyneitä tai uhattuina. Toiminnan kohderyhmiä voivat olla esimerkiksi rikolliset, päihdeongelmaiset, työttömät, vammaiset, vanhukset ja laiminlyödyt lapset. (Hämäläinen 1999, 73–75.) Aiemmin sosiaalipedagogiikassa keskityttiin ennen kaikkea lapsiin ja nuoriin, mutta nykyään toiminnan katsotaan kattavan ihmisen koko elämänkaaren (Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 10). Laajasti katsoen sosiaalipedagoginen perustehtävä koskee koko väestöä. Työn ydin on kuitenkin siinä, että heikommassa asemassa oleville ihmisille tarjotaan mahdollisuuksia täysipainoisempaan elämään. (Hämäläinen 1999, 73–74.)

Sosiaalipedagoginen teoria on ensisijaisesti ajattelun väline, joka mahdollistaa ja suuntaa kyseiseen ajatteluun perustuvaa toimintaa (Kurki 2002, 33; 2001, 117). Sosiaalipedagogiikka ei tarkoita vain jotakin erityistä strategiaa tai menetelmää, vaan se on ennemminkin yläkäsite sellaiselle toiminnalle, jonka tavoitteena on erilaisten sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen ja lievittäminen kasvatuksellisin keinoin (Hämäläinen 1999, 92–93). Sosiaalipedagogiikan ”haltuunotto” merkitsee tietyn ajattelutavan omaksumista; keskeistä tässä on ymmärrys siitä, että sosiaalipedagogiikasta on olemassa erilaisia käsityksiä ja sen yksiselitteinen määrittely on mahdotonta (Ranne 2002, 134).

Sosiaalipedagogisen työn kriteereiden tarkastelu on tärkeää, jotta saadaan selville, mikä tekee hevostoiminnasta juuri sosiaalipedagogista. Sosiaalipedagogisen toiminnan tai työn määrittelyyn ei kuulu tarkka rajaaminen, sillä kysymys on lähinnä ajattelun tavasta, jota voidaan hyödyntää monilla eri alueilla. Sen sijaan toimintojen sosiaalipedagogisia piirteitä pyritään arvioimaan ja analysoimaan käytännönläheisesti. (Mönkkönen, Nurro & Väisänen 1999, 19.) Hämäläisen (1996, 24; 27) tulkinnan mukaan sosiaalisen ja pedagogisen näkökulman yhdistyminen tekee toiminnasta sosiaalipedagogista. Tämä yhdistävä orientaatio on sosiaalipedagogiikan rajaehto; jos se puuttuu toiminnasta, toimintaa ei voida pitää sosiaalipedagogisena (Hämäläinen 1996, 24, 27). Sosiaalipedagogisen toiminnan edellytys on myös teorian ja käytännön toiminnan kiinteä yhteys: vain silloin, kun

sosiaalipedagoginen teoria ja ideologia kääntyvät sitoutuneeksi käytännön toiminnaksi, voidaan puhua aidosta sosiaalipedagogiikasta (Kurki 2002, 105; Ranne 2002, 135).

Ranne (2002) on selvittänyt sosiaalipedagogiikan asiantuntijoiden tulkintoja sosiaalipedagogisen orientaation ja intervention ehdoista. Näitä ovat esimerkiksi toiminnan suunnittelu ja arviointi yhteistyössä asiakkaan kanssa (emt. 106–111.) Sosiaalipedagoginen toiminta ei kuitenkaan jäsenny pelkästään toiminnan kohderyhmästä käsin, sillä lasten ja nuorten, mielenterveyskuntoutujien ja muiden sosiaalipedagogiikan ”perinteisten” kohderyhmien kanssa voidaan työskennellä myös muunlaisesta orientaatiosta käsin. Sosiaalipedagogisesti orientoituvalla henkilöllä, sosiaalipedagogisella toimijalla, on sekä vuorovaikutukseen että kasvatukseen ja yhteiskuntaan joku suhde, joka ohjaa hänen toimintaansa. Tätä suhdetta voidaan kutsua sosiaalipedagogiseksi tietoisuudeksi. (Mönkkönen 1999, 21, 23).

Toimintaa voidaan pitää sosiaalipedagogisena silloin, kun sitä jäsennetään tietoisesti sosiaalipedagogiikan käsitteillä (Mönkkönen 1999, 21). Tarkasteltaessa sosiaalipedagogiikkaan liittyviä käsitteitä alan asiantuntijoiden kuvaamina, ilmaisujen määrä on suuri. Kuten aiemmin on jo todettu, sosiaalipedagogiikan voidaan ajatella pohjimmiltaan olevan syrjäytymisen ehkäisyyn ja lievittämiseen liittyvä ala. Myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy. Syrjäytyminen ja elämänhallinta ovatkin sosiaalipedagogiikan peruskäsitteitä. Muita sosiaalipedagogiikkaa määrittäviä käsitteitä ovat esimerkiksi yhteisöllisyys, toiminnallisuus, dialogisuus (Ranne 2002, 97-98) ja dialogisuuteen liittyvä pedagoginen suhde (Kurki 2002, 33). Seuraavassa tarkastellaan lähemmin tämän tutkielman kannalta keskeisimpiä sosiaalipedagogiikan käsitteitä, jotka toteutuvat myös sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa.

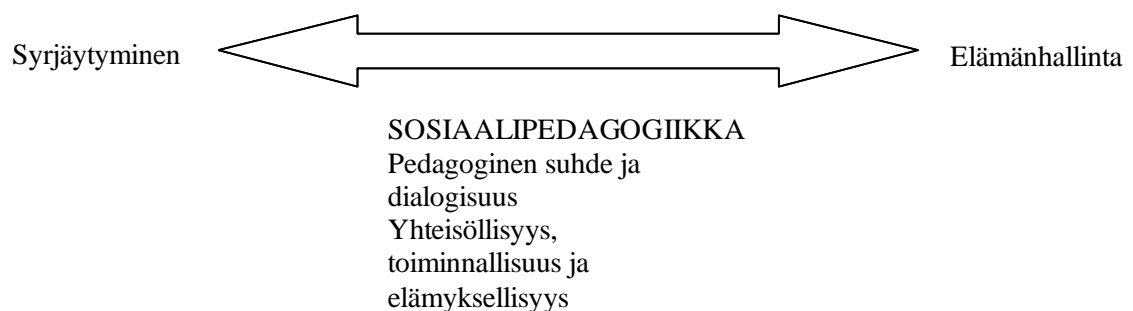
Syrjäytyminen ja elämänhallinta

Syrjäytymisen käsitteellä voidaan tarkoittaa erilaisia hyvinvoinnin ongelmia ja sosiaalisista yhteisöistä karsiutumisen muotoja. Syrjäytymisen käsite on siis hyvin laaja. (Lämsä 2009, 28–29.) Syrjäytyminen ei ole uusi ilmiö, vaan sitä on ollut kaikkina aikoina yhteiskunnan eri osa-alueilla. Käsite otettiin Suomessa käyttöön 1970-luvulla; ennen syrjäytymiskäsitteen tuloa yhteiskunnallisessa keskustelussa käytettiin käsitteitä huono-osaisuus,

marginaalisuus, alaluokka ja toiseus sekä suhteellinen deprivatio. Myöhemmin nämä termit korvattiin käsitteellä syrjäytyminen. (Vilppola 2007, 43–44). Syrjäytymisen käsitteellä voi siis olla eri merkityksiä asiayhteydestä riippuen. Tässä tutkielmassa syrjäytymisellä tarkoitetaan ihmisen osattomuutta, jota hän kokee jäätyään syrjään erilaisista sosiaalisen elämän muodoista, kuten työstä, koulutuksesta, harrastuksista tai muusta sosiaalisesta kanssakäymisestä. Syrjäytymistä lähestytään siis yksilön näkökulmasta käsin.

Sosiaalipedagogiikassa syrjäytymistä ehkäistään tukemalla ihmisen elämänhallintaa. Kurjen (2001, 115) mukaan sosiaalipedagogiikan ehkä keskeisintä ydintä onkin ihmisen arkipäivän elämänhallinnan korostaminen; tavoitteena on, että jokainen ihminen kykenisi tulemaan toimeen muuttuvan arkipäivänsä kanssa. Vilppola (2007, 47–48) käsittää elämänhallinnan fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten ominaisuuksien ja toimintojen muodostamaksi kokonaisuudeksi, jonka pohjalta ihminen toimii ja rakentaa omaa elämäänsä. Elämänhallinnan puute voi aiheuttaa monia syrjäytymistä edistäviä tekijöitä; se voi näkyä esimerkiksi yleisenä välinpitämättömyytenä, aloitekyvyttömyytenä tai heikkona itsetuntona. Röpelinen (2003, 160) on koonnut elämähallinnan eri määritelmien pohjalta merkkejä, jotka kertovat elämänhallinnasta. Näitä ovat esimerkiksi kyky ohjata elämäänsä oikeaan suuntaan ja tehdä oikeita päätöksiä sekä psyykkinen ja sosiaalinen kompetenssi.

Sosiaalipedagogisen toiminnan samanaikaisina tavoitteina ovat siis sekä syrjäytymisen ehkäisy että ihmisen elämänhallinnan kehittäminen tukeminen. Käsitteet ovat myös sidoksissa toisiinsa. Syrjäytyminen ja elämänhallinta voidaankin määrittää käsitteinä sijoittuvan samalle jatkumolle, kuten kuviossa 1 on esitetty.

KUVIO 1. Sosiaalipedagogisen toiminnan tavoitteet ja keinot.

Sosiaalipedagogisen toiminnan tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä tukemalla ihmisen elämänhallintaa. Keinoina tähän toimintaan voidaan nähdä pedagoginen suhde ja

dialogisuus sekä yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys; näitä keinoja tarkastellaan seuraavassa.

Pedagoginen suhde ja dialogisuus

Ammatillisessa suhteessa asiakas on perinteisesti nähty toimenpiteisen kohteena, vaikka pyrkimyksenä tulisikin olla ammatillinen orientaatio, jossa asiakas nähdään subjektina (vrt. Jenner 2003, 64; Ranne 2002, 116). Tämä uudenlainen ammatillinen orientaatio on osa sosiaalipedagogiikan ydinolemusta. Sosiaalipedagogisen toiminnan tarkoituksena ei ole ”korjata” tai auttaa asiakasta ylhäältäpäin, vaan sen sijaan toiminnassa tavoitellaan pedagogista suhdetta, joka perustuu aitoon kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen. Tässä tutkielmassa pedagogisella suhteella tarkoitetaan nimenomaan hevostoiminnan ohjaajan ja asiakkaan välille kehittyvää suhdetta.

Pedagogisessa suhteessa on oleellista kasvattajan asettuminen dialogiin kasvatettavan kanssa. Dialogisen vuorovaikutuksen peruselementti on vastavuoroisuus, jota voidaan kuvata esimerkiksi ”subjekti-subjekti-suhteena” tai ”sinä-minä-suhteena”. Dialogisuudella pyritään aitoon kohtaamiseen; dialogin ja aidon kohtaamisen avulla kasvatettava voi ryhtyä itse oman elämänsä suunnittelijaksi ja arvioijaksi (Kurki 2002, 33; Mönkkönen 1999, 24; 26). Pedagogisen suhteen ja dialogisuuden tarkoituksena on siis aktivoida asiakasta itseään pohtimaan omaa elämäänsä ja sen myötä myös vaikuttamaan siihen.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ohjaajan ja asiakkaan välisen pedagogisen suhteen muodostumiseen vaikuttaa toiminnan keskiössä oleva hevonen. Se toimii yhteisenä kiinnostuksen kohteena ja tietynlaisena siltana ohjaajan ja asiakkaan välillä. Lisäksi toiminta sinällään ja ympäristö, jossa se tapahtuu, edesauttavat aidon vuorovaikutuksen syntyä. (Kaarela 2005, 55; Luhtaniemi 2005, 63.)

Yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys

Sosiaalipedagogiikassa yhteisöissä ajatellaan olevan suuri kasvatuksellinen voima, joka parhaimmillaan tukee yksilön itsenäisyyttä, itsetoteutusta ja positiivista identiteetin muodostusta. Yhteisöjen ottaminen tarkastelun kohteeksi ja niiden pedagoginen

kehittäminen on siis tärkeä osa sosiaalipedagogiikkaa. (Hämäläinen 1999, 16, 63.) Kurki (2001, 122) perustelee yhteisöllisyyden tärkeyttä sillä, että ihmisen perusolemukseen kuuluu yhteisöllinen elämä; ihminen on sosiaalinen olento ja hän voi saavuttaa ylevimmät yksilölliset tavoitteet vain yhteisössä.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa yhteisönä toimii talliyhteisö, jonka Koistinen (2005, 5) määrittelee talliyhteisösystemiksi, johon kuuluvat hevoset, ratsastajat, tallin henkilökunta, talliyrittäjä, muut ihmiset, vanhemmat ja ympäröivät yhteisöt ja sidosryhmät. Talliyhteisö on siis monikerroksinen ja monia sosiaalisia yhteyksiä sisältävä organisaatio.

Yhteisökäsitteen määrittelyssä on oleellista sosiaalinen toiminta. Sillä tarkoitetaan osallistujien jakamaa yhteistä ymmärrystä toiminnasta ja sen tavoitteista. Sosiaalinen toiminta tapahtuu ympäristössä, jossa ajattelun, tuntemisen ja toiminnan muodot ovat samalla tavalla merkityksellisiä suurelle joukolla ihmisiä. (Kurki 2002, 50.) Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa merkityksellisyyden toimintaan tuo hevonen. Kaikilla toimintaan osallistuvilla yhteisenä tavoitteena on hevosen hyvinvoinnin takaaminen.

Elämyksellisyyttä ja toiminnallisuutta korostavan ajattelun taustalla on ajatus ihmisestä aktiivisena, luovana, ympäristöönsä vaikuttavana ja elämyksiä etsivänä olentona. Elämyksellisyys ja toiminnallisuus käsitetään siis ihmisen keskeisiksi ominaisuuksiksi. Toimintojen tavoitteena on tukea ihmisten kasvua subjektiuteen ja elämähallintaan sekä aktivoida ihmisiä yhteiskunnalliseen toimintaan, osallistumiseen ja itsensä kehittämiseen. (Hämäläinen 1998, 159; 164.)

Määriteltäessä elämysten ja elämyspedagogiikan tarkoitusta Lehtonen (1998, 98) kiteyttää, että elämyspedagogiikka ei ole tavoite, vaan ennemminkin tavoitteiden saavuttamisen väline. Jotta elämykset toimisivat kasvun välineinä, niiden on paitsi kytkeydyttävä ihmisen arkeen, myös muututtava osaksi sitä. Elämyspedagogiikan keskeisenä ajatuksena pidetäänkin hyvin pienten ja arkisten elämysten merkitystä, jotka voivat yleistyä osaksi arkielämää (Lehtonen 1998, 105; Mönkkönen 1999, 46). Näiden elämyspedagogiikan periaatteiden mukaan hevostoiminnankaan tarkoituksena ei ole tuottaa asiakkaalle huippuelämyksiä. Ennemmin hevostoiminta tulisi liittää osaksi ihmisen normaalia arkea, ja toisaalta taas hevostoiminnalla tulisi tuottaa ihmiselle kokemuksia normaalista tallin arjesta.

2.3 Hevosen kuntouttava merkitys toiminnassa

Eläinten terapeuttinen merkitys nostettiin tieteelliseen keskusteluun 1960–1970-luvuilla, jolloin Levinson julkaisi aiheesta ensimmäisen kirjoituksen (Serpell 2000, 16–17). Tutkimusten mukaan eläimillä vaikuttaisi olevan sekä pitkä- että lyhytaikaisia vaikutuksia ihmisen terveyteen. (Friedmann 2000, 53). Eläimet voivat toimia myös osana terapiaprosessia; eläin voi ”aukaista oven”, joka mahdollistaa keskustelun terapeutin ja asiakkaan välillä sekä luo tarvittavaa luottamusta (Ewing et al. 2007, 60). Eläinten käyttö kasvattavassa ja kuntouttavassa mielessä jaetaan eläinavusteiseen toimintaan ja eläinavusteiseen terapiaan. Eläinavusteisen toiminnan (animal-assisted activities, AAA) tarjoajat ovat usein vapaaehtoisia, jotka haluavat jakaa eläimistään saamansa ilon toistekin ihmisten kanssa. Eläinavusteinen terapia (animal-assisted therapy, AAT) puolestaan on terapeuttien ja muiden ammattihenkilöiden toteuttamaa työtä, jossa eläinten käyttö sisällytetään hoitoprosessiin. (Hart 2000, 82.)

Kansainvälisellä kentällä hevosavusteisella auttamistyöllä on useita erilaisia toteutumismuotoja, jotka pohjautuvat eläinavusteiseen toimintaan tai –terapiaan. Näitä ovat muun muassa hevosavusteinen psykoterapia, hevosavusteinen terapia ja oppiminen sekä hevosavusteinen kokemuksellinen terapia. Pakarinen (2009, 8) on määritellyt sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suhdetta muihin, kansainvälisiin hevosavusteisen auttamistyön muotoihin, ja todennut sosiaalipedagogisen hevostoiminnan olevan lähellä esimerkiksi hevosavusteista terapiaa ja oppimista (Equine Assisted Therapy/Learning).

Tässä tutkielmassa en tarkastele näitä kansainvälisiä hevosavusteisen auttamistyön muotoja sen lähemmin, sillä niissä kaikissa on omat erityiset painotuksensa. Sen sijaan tarkastelen niitä asioita, jotka ovat yhteisiä näille hevosavusteisen toiminnan eri muodoille; näitä ovat hevosen erityiset ominaisuudet sekä talliyhteisössä toimiminen. Vaikka hevosta on käytetty pitkään ihmisen fyysisen toimintakyvyn lisäämisessä ja aiheita on myös tutkittu kohtuullisen runsaasti, tässä tutkielmassa keskitytään kuitenkin tuomaan sellaisia tutkimustuloksia ilmi, jotka tukevat hevosten käyttöä psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämä on perusteltua siinä mielessä, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan määritelmän mukaan toiminnan tavoitteena on ennen kaikkea tukea yksilön sosiaalista kasvua ja hyvinvointia.

Hevosen kuntouttavalla käytöllä on monessa maassa pitkät perinteet. Keski-Euroopassa ja Yhdysvalloissa on talleja ja toimintakeskuksia, jotka yhteisöllisen ja sosiaalisen kasvun näkökulmasta työskentelevät lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Toiminnalla on myös saavutettu hyviä tuloksia esimerkiksi huumenuorten ja vaikeista häiriöistä kärsivien nuorten auttamisessa takaisin sosiaalisen toiminnan piiriin. (Koistinen 2005, 4.)

Viime vuosina tehdyt tutkimukset hevosten kuntouttavasta käytöstä erilaisista psyykkisistä ja emotionaalisisista vaikeuksista kärsivillä ihmisillä osoittavat lupaavia tuloksia. Ewing et al. (2007, 59–72) ovat tutkineet hevosten käyttöä terapian ja opetuksen välineenä emotionaalisisista vaikeuksista kärsivillä nuorilla. Tutkimuksen kvantitatiivisissa mittauksissa ei tullut tilastollisesti merkittäviä eroja, mutta sen sijaan kvalitatiiviset tulokset osoittivat myönteisiä muutoksia tutkimukseen osallistuneiden nuorten käyttäytymisessä. Myös hevosavusteisen psykoterapian tehokkuudesta on saatu lupaavia tuloksia lapsilla, jotka ovat kokeneet perheensisäistä väkivaltaa ja joilla tämän seurauksena on esiintynyt erilaisia lapsuuden käyttäytymis- ja mielenterveysongelmia (Schultz, Remick-Barlow & Robbins 2007, 265).

Klontz, Bivens, Leinart & Klontz (2007) tutkivat hevosavusteisen kokemuksellisen terapiaohjelman tehokkuutta. Tutkimustulosten mukaan osallistujien psyykinen ahdistus väheni ja hyvinvointi lisääntyi merkittävästi esitestauksesta jälkitestaukseen (emt. 263–264). Bass, Duchowny & Llabre (2009) tutkivat terapeutin ratsastuksen vaikutusta autististen lasten sosiaaliseen toimintaan. Tutkimustulokset osoittivat, että terapeutin ratsastus voi olla tehokas terapiamuoto autistisille lapsille; interventiolla oli myönteistä vaikutusta esimerkiksi osallistujien motivaatioon sekä tarkkaavaisuuden suuntaamiseen (emt. 1266). Tutkimukset ovat osoittaneet myös, että hevosen ja ihmisen välisellä vuorovaikutuksella voi olla eheyttävä vaikutus. Yorke, Adams & Coady (2008) ovat tutkineet hevosen ja ihmisen välisen suhteen (equine-human bonding/relationship) terapeutista luonnetta ja arvoa ihmisillä, jotka ovat toipumassa traumasta. Tutkimustulosten mukaan hevosen ja ihmisen välinen suhde edisti merkittävästi tutkimukseen osallistuneiden (n=6) traumasta toipumista. Lisäksi hevonen-ihminen -suhteesta löytyi yhtäläisyyksiä terapeutti-asiakas -suhteen kanssa. Tutkimustulosten mukaan hevosen ja ihmisen välisellä suhteella voi olla ainutlaatuisia terapeutin aspekteja, joita ei välttämättä saavuteta pienten lemmikkieläinten kanssa (emt. 18; 25; 27.)

Eläinavusteisen terapian onnistumisen edellytyksenä on oikeanlaisen eläimen valitseminen; yksi eläin ei voi täyttää jokaisen henkilön tarpeita tai parantaa jokaisen elämää (Hart 2000, 82). Kuten edellä todettiin, hevosta on käytetty runsaasti erilaisissa kuntoutus- ja kasvatustilanteissa ja myös erilaisilla kohderyhmillä. Onkin oleellista tarkastella sitä, mitkä hevosen ominaisuuksista tekevät siitä sellaisen eläimen, että se sopii erityisen hyvin tämän tyyppiseen työhön.

Hevosen pitäminen muita eläimiä tehokkaampana terapieläimenä perustuu usein hevosen fyysisiin ominaisuuksiin. Toisin kuin muilla seuraeläimillä, hevosella voi ratsastaa, mikä tarjoaa mahdollisuuden läheiseen kehokontaktiin. Lisäksi ratsastus tarjoaa toimintaa ja mahdollisuuden viettää aikaa samanhenkisten ihmisten kanssa. Hevosavusteisesta auttamistyöstä tekee ainutlaatuisen myös se, että siinä asiakkaan on mentävä eläimen luokse ja osallistuttava tämän ympäristöön. Suurin osa eläinavusteisista terapiaohjelmista toteutuu esimerkiksi terapeutin vastaanotolla tai luokkahuoneessa, mutta hevosavusteisessa toiminnassa asiakkaan on mentävä eläimen luokse ja sen myötä koettava hoito eläimen luonnollisessa ympäristössä. (Ewing et al. 2007, 60-61; Yorke et al. 2008, 19.)

Hevosessa on sille luonteenomaisia ja lajityypillisiä ominaisuuksia, jotka vaikuttavat sen käyttäytymiseen ja tekevät siitä ainutkertaisen. Hevonen on saaliseläin, ei saalistaja, kuten esimerkiksi koira tai kissa; hevoselle on ominaista suuri valppaus ja vaistonvarainen tapa paeta pelottavia asioita. Tämä hevosen biologinen tausta aiheuttaa sen, että hevonen antaa välittömän, ennakkoluulottoman ja non-verbaalin palautteen, ja kokonsa vuoksi vielä suurella tavalla. Kun hevonen heijastaa ihmisen kehonkieltä ja tunteita, ihmisen on vaikea olla huomioimatta sitä. (Vidrine, Owen-Smith & Faulkner 2002, 595.)

Vaikka hevosavusteisen auttamistyön muotoja onkin monia, yhteistä niille kaikille on hevosen erityisten ominaisuuksien hyödyntäminen kasvatustilanteissa ja kuntoutustyössä. Hevonen tarjoaa ainutkertaisen kokemuksen, sillä sen avulla on mahdollista kokea ainutlaatuinen fyysinen kokemus sosiaalisessa ympäristössä (Hart 2000, 94); hevosen tarjoamien mahdollisuuksien ja yhteisöllisyyden hyödyntäminen onkin myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ydintä.

2.4 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta suhteessa muuhun hevostoimintaan

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitettä määriteltäessä on syytä tarkastella, kuinka se suhteutuu muihin suomalaisiin hevostoiminnan muotoihin. Tässä tutkielmassa näihin lasketaan kuuluviksi ratsastusharrastus, vammaisratsastus sekä ratsastusterapia. Raviurheilu jää tässä tutkielmassa tarkastelun ulkopuolelle, sillä se poikkeaa suurelta osin muista hevostoiminnan muodoista. Ratsastusharrastus sekä vammaisratsastus määritellään urheilulajeiksi, kun taas ratsastusterapia on hevosen avulla tehtävää kuntouttavaa toimintaa. Seuraavassa tarkastellaan, kuinka sosiaalipedagoginen hevostoiminta sijoittuu suomalaisessa hevostoimintamuotojen kentässä, alkaen ratsastusharrastuksesta ja edeten ratsastusterapiaan.

Ratsastus monipuolinen liikuntalaji, jota sopii lähes kaikille ja jota voi harrastaa ympäri vuoden. Liikuntalajina ratsastus kehittää fyysistä kuntoa, tasapainoa, rytmittajua ja koordinaatiokykyä. Lisäksi ratsastusharrastus kehittää muitakin taitoja, kuten vastuunkantoa ja eläimen kanssa yhteistyössä toimimista. Ratsastus on myös suosittu harrastus: Kansallisen liikuntatutkimuksen 2009-2010 mukaan ratsastuksen harrastajamäärät ovat kasvaneet sekä lasten ja nuorten että aikuisten harrastajien kohdalla: nykyään 3-18-vuotiaiden harrastajien määrä on 63 000 ja 19-65-vuotiaiden 81 000 harrastajaa. (Suomen Ratsastajainliitto ry. 2010.)

Ratsastusharrastuksen piiriin kuuluu myös vammaisratsastus. Suomessa vammaisratsastus alkoi kehittyä 1970-luvulla, jolloin Suomen Kuntoutusliitto järjesti ensimmäiset näkö-, liikunta- ja kehitysvammaisten ratsastuskussit (Vasara 1987, 566). Vammaisratsastus ei ole kuntoutus- tai terapiamuoto, vaan erityisryhmiin kuuluvien ihmisten ratsastusharrastus. Lajina ratsastus on periaatteessa kaikille ihmisille samanlainen; vammaisratsastuksen tavoitteena on oppia ratsastamaan vamman haitan asettamien rajoitusten puitteissa ja ne huomioon ottaen. Erityisryhmien ratsastuksessa ratsastuksenopetus ja olosuhteet sovelletaan asiakkaalle sopiviksi, ja tarpeen vaatiessa on mahdollista käyttää myös avustajia. (Suomen Ratsastajainliitto ry, 2010.)

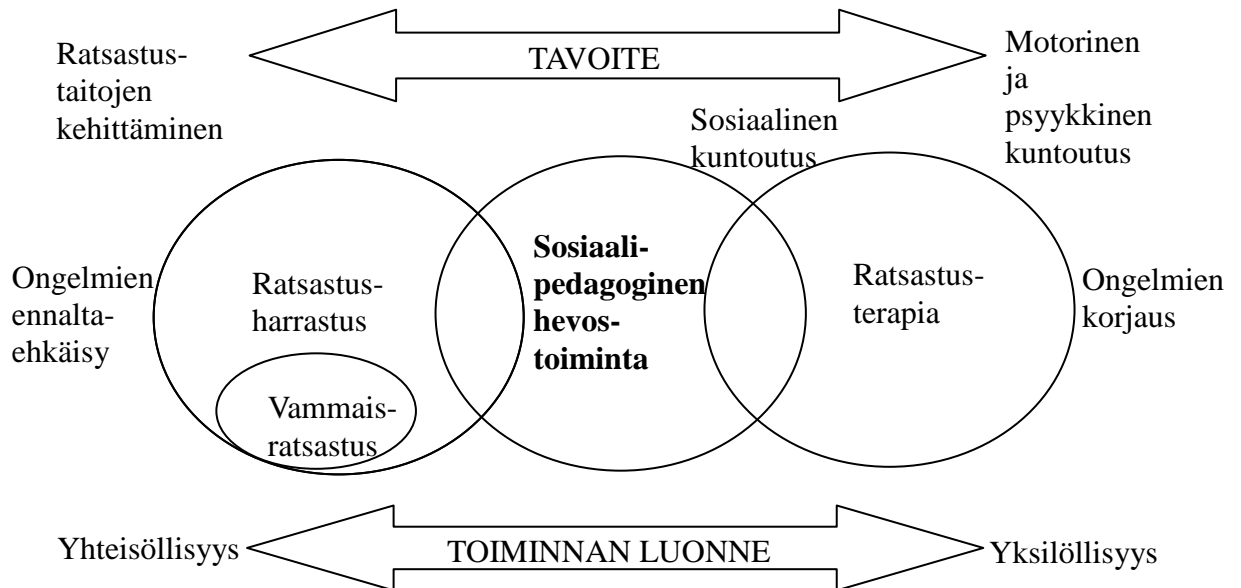
Ratsastusharrastuksen parissa on tehty kasvatuksellista työtä jo pitkään ennen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan syntyä. Vasara kirjoitti (1987, 571): ”...ratsastusseurojen ja -tallien tulee käyttää tilannetta hyväkseen ja kasvattaa nuoria

vastuuseen aluksi ratsuistaan ja sitä kautta laajemminkin luonnosta sekä ylipäättään yhteiskunnasta. Sosiaalinen kanssakäyminen talliyhteisössä ja ratsastusseuroissa tarjoaa monille ratsastuspaikkakuntien nuorille rakentavan vaihtoehdon toimettomuudelle ja siitä usein seuraaville kielteisille ilmiöille.” Vasaran näkemys osuu hyvin lähelle sosiaalipedagogisen hevostoiminnan määrittelyä: muunmuassa vastuunotto, sosiaalisten ongelmien ehkäisy sekä talliyhteisö ovat niitä kulmakiviä, joista sosiaalipedagoginen hevostoiminta rakentuu. Voidaan siis sanoa, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei ole mikään uusi keksintö, vaikka käsitteenä se onkin vielä nuori. Monilla talleilla tehtävässä työssä onkin samoja elementtejä kuin sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, esimerkiksi yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Erottaviksi tekijöiksi ratsastusharrastuksen ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan välille nousevat kuitenkin tavoitteellisuus ja näkökulma. Ratsastusharrastuksessa tavoitteet ovat selvästi ratsastus- ja hevosenkäsittelytaitojen oppimisessa. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa puolestaan toiminnan tavoitteet ovat yksilöllisemmät ja koskevat asiakkaan sosiaalista kasvua ja kuntoutusta. Hevoset ja ratsastus toimivat välineinä näiden tavoitteiden saavuttamiseen.

Ratsastuksen kuntouttavat vaikutukset on tiedostettu jo pitkään. Varhaisimmat tiedot ulottuvat 400- ja 300-luvuille annan ajanlaskun alkua; kertoman mukaan jo Hippokrates suositteli ratsastusta potilailleen terveydellisistä syistä. (Vasara 1987, 566.) Nykyään ratsastusterapia on Suomessa hyvin organisoitu toimintamuoto, jolla on arvostettu asema, oma yhdistyksenä sekä taloudellinen taustatuki (Partanen, Lilja, Kurppa & Soini 2006, 143). Ratsastusterapia on koulutetun ratsastusterapeutin ja hevosen yhdessä toteuttamaa kuntoutusta, jolla voi olla terapeutin pohjakoulutuksesta riippuen motorisia, pedagogisia tai psykologisia tavoitteita. Ratsastusterapia on yksilöllinen, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kuntoutusmuoto, joka nivoutuu asiakkaan kokonaiskuntoutukseen. Ratsastusterapien tavoitteena ei ole ratsastustaitojen opettelu, vaan hevosen avulla opitaan oman kehon, mielen ja/tai käyttäytymisen hallintaa. (Suomen Ratsastusterapeutit ry, 2010.)

Aro on pro gradu –tutkielmassaan (2003) tarkastellut ratsastusterapiassa vaikuttavia tekijöitä. Merkittäväksi tekijäksi nousi hevonen. Ratsastaessa hevosen liikeimpulssit ja ruumiinlämpö muodostavat vaikutuksen, jota ei pystytä mekaanisesti jäljittelemään. Hevonen toimii tilanteessa myös terapeutina, tietynlaisena ”parantajana”. Ratsastusterapia perustuukin asiakkaan ja hevosen väliseen vuorovaikutukseen (emt. 77.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, ratsastusharrastuksessa ja ratsastusterapiassa on paljon samoja elementtejä, mutta silti jokaisessa toimintamuodossa on hieman toisistaan poikkeavat painotukset (kuvio 2).

KUVIO 2. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta suhteessa muihin hevostoimintaan

Kuvion ympyröiden päällekkäiset osat kuvaavat hevostoiminnan muotojen yhteisiä elementtejä. Kuvion yläosassa oleva nuoli kertoo toiminnan tavoitteista: ratsastusharrastuksessa tavoitteet ovat ratsastustaitojen oppimisessa, kun taas sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ratsastustaitojen ja hevosenkäsittelytaitojen oppiminen toimii keinona saavuttaa muita tavoitteita. Motorinen ja psyykinen kuntoutus ovat selkeästi ratsastusterapian tavoitteita. Sosiaalinen kuntoutus puolestaan voi olla sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan että ratsastusterapian tavoitteena.

Toimintaa keskeisesti määrittävä asia on sen suhde ongelmien käsittelyyn: ratsastusharrastuksen avulla niitä pyritään ennaltaehkäisemään, kun taas ratsastusterapiassa pyritään ennemminkin korjaamaan jo syntyneitä ongelmia. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa puolestaan on nähtävissä molemmat näkökulmat: sekä ongelmien ennaltaehkäisy että niiden korjaaminen.

Kuvion alaosassa oleva nuoli kertoo toiminnan luonteesta. Ratsastusharrastuksessa korostuu yhteisöllisyys, kun taas ratsastusterapia on luonteeltaan selkeästi yksilöön kohdistuvaa. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sijoittuu tässäkin eri toimintamuotojen

väliin: toimintamuodossa korostetaan yhteisöllisyyttä, mutta toisaalta tavoitteenasettelu tehdään yksilöllisesti.

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimusideani lähti liikkelle halusta selvittää, mihin sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla pyritään, ja millaisilla keinoilla tavoitteisiin pyritään pääsemään. Koen tutkimusongelmat relevanteiksi hevostoiminnan tunnettavuuden lisäämisen sekä käsitteen määrittämisen kannalta. Laajaa ja systemaattista kartoitusta sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteista tai menetelmistä ei ole vielä tehty. Myös esimerkiksi Miettisen (2005, 74) mukaan hevostoiminnan tavoitteiden ja keinojen tutkiminen olisi tärkeää, kun toimintaa kehitetään eteenpäin. Saastamoinen (2007) on tarkastellut pro gradu – tutkielmassaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa myös tavoitteiden osalta, mutta kyseessä oli tapaustutkimus. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa tavoitteita ja menetelmiä laajemmin.

Tutkimukseni lähti liikkeelle kahdesta laajasta tutkimusteemasta, toiminnan tavoitteista ja käytännön toteuttamisesta. Tutkimuksen edetessä ja aineiston karttuessa aloin hahmottaa, mitkä asiat liittyvät tutkimuksen teemoihin. Näin tutkimuskysymykset jakaantuivat useampaan osaan ja saivat täsmällisemmän muotonsa. Koska toiminnalle asetettujen tavoitteiden lähtökohtana on hevostoiminnan asiakas, on luontevaa tarkastella tutkimustuloksissa myös toiminnan asiakaskuntaa. Hevostoiminnan käytännön

toteutumista puolestaan määrittää toiminnan menetelmien lisäksi sen toteuttamistapa, joten myös näitä hevostoiminnan erilaisia toteutumisen malleja selvitetään tuloksissa.

Tutkimuksessani pyrin saamaan selville vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1. Millainen on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakaskunta?**
- 2. Millaisia tavoitteita sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa asetetaan?**
- 3. Millaisista menetelmistä ja vaikuttavista ydinasioista sosiaalipedagoginen hevostoiminta rakentuu?**
- 4. Millaisia toteuttamismalleja sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on?**

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty hermeneuttista, tulkinnallista tutkimusotetta. Hermeneuttisen tutkimusotteen mukaisesti ihmisen toimintaa pyritään ymmärtämään hermeneuttisen kehän avulla, jossa edetään kokonaisuudesta osiin ja niistä takaisin kokonaisuuteen. Hermeneuttiselle tutkimusotteelle on ominaista aikaisempaa ymmärrystä täydentävä ja korjaava ajatusten liike, jossa teoreettinen ymmärrys perustuu niin sanottuun esiymmärrykseen. (Mönkkönen ym. 1999, 36.) Esiymmärryksenä tässä tutkimuksessa toimi omat kokemukseni hevosista sekä alustava perehtyneisyyteni hevosavusteiseen auttamistyöhön sekä sosiaalipedagogiikkaan. Tämän esiymmärryksen avulla pyrin tutkimuksessa ymmärtämään paremmin tutkittavaa ilmiötä, sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Tutkimusprosessi eteni spiraalimaisesti; spiraalin jokaisella kehällä saavutin astetta syvemmän ymmärryksen tutkittavasta aiheesta. Nämä spiraalin kierrokset muodostuivat teoriaan perehtymisestä, tutkimusaineiston kaksivaiheisesta keräämisestä ja prosessinomaisesta analysoinnista sekä tutkimustulosten tulkinnasta ja sitomisesta teoreettiseen viitekehykseen.

Tämä tutkimus käsittelee suurelta osin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käytäntöä. Myös sosiaalipedagogisessa tutkimusperinteessä on korostettu käytännön ensisijaisuutta. Hermeneuttisen sosiaalipedagogisen tutkimuksen ja tiedonmuodostuksen tavoitteena on ymmärtää käytäntöä siitä itsestään käsin, analysoimalla ja tulkitsemalla käytäntöön sisältyviä tarkoituksia ja motiiveja. Käytännön ymmärtämiseen tähtäävän tutkimuksen tavoitteena on luoda pohjaa sosiaalipedagogisen käytännön tietoiselle kehittämislle.

(Hämäläinen 1996, 16.) Myös tällä tutkimuksella on sama päämäärä: hevostoiminnan käytäntöjä tutkimalla pyrkimyksenä on sekä ymmärtää ja sitä kautta myös kehittää niitä.

4.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimukseni kohderyhmä muodostui sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajista, eli henkilöistä, jotka käyttävät työssään hevostoiminnan menetelmiä. Arvion mukaan täydennyskoulutuksen suorittaneita sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajia oli vuoden 2010 alussa yhteensä noin 170 henkilöä (R. Kjälman, henkilökohtainen tiedonanto 6.1.2010). Kysely toimitettiin sähköpostitse kaikille Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry:n jäsenille, joita vuoden 2010 alussa oli yhteensä 73 henkilöä (R. Kjälman, henkilökohtainen tiedonanto 6.1.2010). Lisäksi kysely toimitettiin noin kymmenelle muulle tiedossa olevalle hevostoiminnan ohjaajalle, jotka eivät kuuluneet yhdistykseen. Kysely saavutti yhteensä siis hieman yli 80 hevostoiminnan ohjaajaa, joista 17 osallistui tähän tutkimukseen. Tämän tutkimuksen kohderyhmä kattoi siis noin 10 % kaikista hevostoiminnan ohjaajista.

Tutkimuksen aineistonkeruu tapahtui kahdella eri menetelmällä: kyselyllä sekä tutkimushaastatteluilla. Kaikki kyselyyn vastanneet olivat naisia, ja iältään alle 30 vuotta – 49 vuotta. Enemmistö tutkimukseen osallistuneista oli iältään 40-49 vuotta (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Tutkimuksen kohderyhmän ikäjakauma

Hevostoiminnan ohjaajan ikä	Tutkimukseen osallistuneiden lukumäärä
Alle 30 vuotta	3
30 - 39 vuotta	5
40 - 49 vuotta	9

Lähes kaikilla vastaajilla oli pohjakoulutuksena jokin sosiaalialan (esimerkiksi sosionomi, sosiaalikasvattaja), kasvatusalan (esimerkiksi luokanopettaja, erityisluokanopettaja, lastentarhanopettaja) tai terveysalan (esimerkiksi fysioterapeutti, sairaanhoitaja) koulutus.

Ne vastaajat, joiden koulutusala liittyi johonkin muuhun alaan, kuitenkin työskentelivät kasvatusalalla opettajina. Suurin osa vastaajista oli suorittanut sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen; muutama ei ollut kuitenkaan suorittanut koulutuksen lopputyötä. Vastaajat olivat suorittaneet täydennyskoulutuksen vuosien 2002 - 2009 välisenä aikana. Yksi vastaaja ei ollut käynyt täydennyskoulutusta, mutta omasi kuitenkin vankan kokemuksen sekä sosiaalipedagogiikasta että hevosen kuntouttavasta käytöstä. Vastaajat olivat työskennelleet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan parissa vähintään vuoden verran ja enimmillään yli kymmenen vuoden ajan.

Kyselyaineiston analysoinnin perusteella vastaajat jakaantuivat kolmeen eri päätyyppiin (taulukko 2), joiden perusteella haastateltavien valinta tapahtui. Haastatellut henkilöt osallistuivat tutkimukseen siis myös kyselyyn vastaamalla.

TAULUKKO 2. Tutkimukseen osallistuneiden jakautuminen hevostoiminnan eri toteuttamismuotoihin. K tarkoittaa kyselyyn vastannutta ja H haastateltavaa. Tutkimukseen osallistuneet on numeroita juoksevilla numerolla analyysin helpottamiseksi.

Hevostoiminnan toteuttamismuoto	Tutkimukseen osallistuneet
Sosiaalipedagoginen hevostoiminta osana muuta sosiaali- ja kasvatusalan toimintaa	K10 K13 K14 K16 H1
Sosiaalipedagoginen hevostoiminta yrityksen pääasiallisena toimintamuotona	K1 K3 K4 K5 K7 K8 K9 H2
Sosiaalipedagoginen hevostoiminta osana muuta talliyritystä	K2 K6 K11 K12 K15 K17 H3

Tutkimukseen osallistuneiden K10, K13, K14, K16 ja H1 kohdalla hevostoimintaa toteutettiin osana muuta sosiaali- ja kasvatusalan toimintaa. Kolme vastaajista työskenteli perhekotiympäristössä; kaksi perhekotiyrittäjänä ja yksi työsuhteessa perhekotiin. Kaikissa tapauksissa sosiaalipedagoginen hevostoiminta katsottiin yhdeksi perhekodin toimintamuodoksi. Yksi vastaajista työskenteli oppilaitosympäristössä, jossa hevostoiminta sisältyy opiskeluun. Tämän ryhmän vastaajilla oli käytössään 4-10 hevosta. Yleensä hevostoiminnassa oli kerralla mukana 1-5 asiakasta. Ensimmäinen haastateltava oli

perhekotiyrittäjä, jonka työnkuvassa sosiaalipedagoginen hevostoiminta kuului perhekodin arkeen.

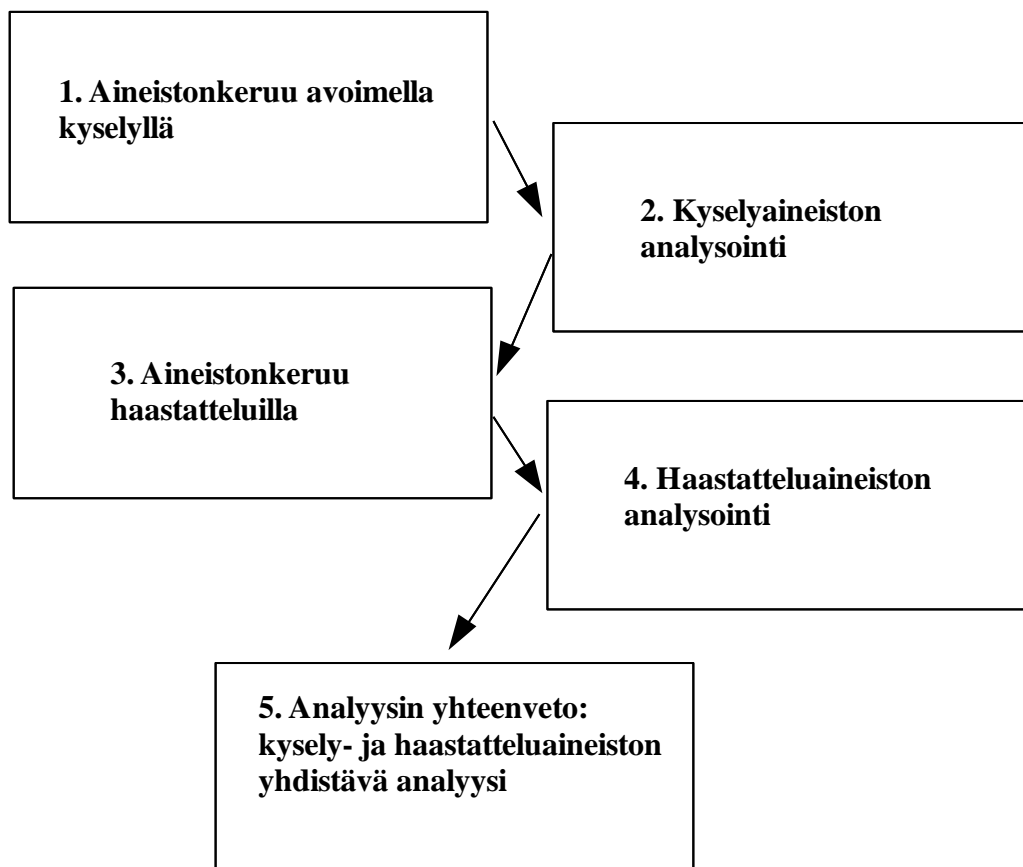
Hevostoiminta toteutui yrityksen pääasiallisena toimintamuotona tutkimukseen osallistuneiden K1, K3, K4, K5, K7, K8, K9 sekä H2 kohdalla. Osa vastaajista harjoitti sosiaalipedagogista hevostoimintaa sivutoimisesti, oman päivätyönsä ohessa. Tällöin hevoset saattoivat olla toimijan kotona tai vieraalla tallilla, jossa hevostoimintaa toteutettiin. Osa vastaajista työllistyi kokonaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan parissa; kaikilla heillä oli oma talliyritys, jonka pääasiallinen toimintamuoto oli sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Tähän ryhmään kuuluvilla toimijoilla oli 1-5 hevosta käytössään. Hevostoimintaan osallistui kerralla yleisimmin 1-4 asiakasta; yhden tutkimukseen osallistuneen ohjaajan toimintaan osallistui kerralla 5-10 asiakasta. Toinen haastateltava oli yrittäjä, jonka pääasiallinen toimintamuoto oli sosiaalipedagoginen, kuntouttava toiminta, jossa käytettiin hevosten lisäksi myös muita eläimiä. Hänen työnkuvassaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta toteutui erillisinä asiakaskäynteinä.

Kolmannessa ryhmässä hevostoimintaa toteutettiin osana muuta talliyritystä. Tähän ryhmään tutkimukseen osallistuneista kuuluivat K2, K6, K11, K12, K15, K17 ja H3. Talliyritysten päätulo tuli talliyrityksestä, jossa usein oli ratsastuskoulutoimintaa, ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta toteutui osana yrityksen toimintaa. Talliyrityksessä saatettiin tarjota erillisiä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan palveluita, ja usein sosiaalipedagoginen hevostoiminta näkyi koko tallin toimintaa ohjaavana viitekehyksenä. Tähän ryhmään kuuluvilla oli hevosia käytössään usein hieman enemmän, 6-18 kappaletta. Kolmas haastateltava oli talliyrittäjä; sosiaalipedagoginen hevostoiminta kuului osana hänen ratsastustallitoimintaansa ja toimi myös tallin toimintaa ohjaavana viitekehyksenä.

4.2 Aineistonkeruun ja – analysoinnin prosessi

Aineistonkeruu ja -analysointi eivät tässä tutkimuksessa olleet kertaluontoisia tapahtumia, vaan prosessi, joka alkoi aineistonkeruun ensimmäisestä vaiheesta ja jatkui tutkimuksen loppuunsaattamiseen asti. Keräsin tutkimukseni aineiston avoimella kyselyllä sekä haastattelulla. Eri aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää joko vaihtoehtoisesti, rinnan

tai eri tavoin yhdisteltynä tutkittavan ongelman ja tutkimusresurssien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Päädyin keräämään tutkimukseen aineistoa kahdella eri menetelmällä juuri tutkittavan ongelman sekä tutkimusresurssien vuoksi: toisaalta halusin saada tietoa mahdollisimman monelta henkilöltä ja tämä onnistui kyselyn avulla, lisäksi kuitenkin halusin saada tietoon syvempää ymmärrystä haastatteluilla. Aineistonkeruumenetelmät siis tukivat toisiaan; ilman haastatteluja tieto olisi jäänyt pinnalliseksi, mutta toisaalta taas tutkimusresurssit eivät olisi riittäneet riittävän monen haastattelun toteuttamiseen, eli ilman kyselyä tieto olisi jäänyt kapea-alaiseksi. Analyysin prosessinomaisuuteen vaikutti kahdessa eri vaiheessa toteutunut aineistonkeruu, mutta myös se, että aineisto itsessään ohjasi tutkimuksen näkökulmaa. Tässä tutkimusraportissa aineistonkeruun ja -analysoinnin vaiheet esitellään siinä järjestyksessä, kuinka ne ajallisesti toteutuivat tutkimusprosessin aikana. Näin pyrin tuomaan esille tutkimuksen etenemisen prosessinomainen luonteen. Tutkimuksen aineistonkeruun ja -analysoinnin prosessin yhteenveto on esitelty kuviossa 3, jonka lisäksi prosessin eri vaiheita esitellään tekstissä yksityiskohtaisemmin.

KUVIO 3. Aineistonkeruun ja -analyysin prosessi.

1. Aineistonkeruu avoimella kyselyllä

Tutkimusongelmieni perusteella aineistonkeruussa oli oleellista saada kuvailevaa tietoa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakaskunnasta, toiminnan tavoitteista ja siinä käytetyistä menetelmistä ja keinoista. Halusin kerätä aineistoa mahdollisimman monelta toimijalta, jotta tutkimukseni kartoitus- ja selvitysosuudesta tulisi riittävän kattava. Koska usean henkilön haastattelemine ei olisi ollut mahdollista taloudellisten – ja aikaresurssien vuoksi, päädyin keräämään aineistoa avoimella kyselyllä.

Tekstiedostolla tehty kysely (liite 1) muodostui pääasiassa avoimista kysymyksistä, jotka oli jaettu viiteen eri osioon: toimijan taustatietoihin, toiminnan asiakaskuntaan, toiminnassa asetettuihin tavoitteisiin sekä siinä käytettyihin menetelmiin ja keinoihin. Viides kohta oli tapauskuvaus, jossa pyysin kuvausta tyypillisestä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakkaasta ja siitä, kuinka toiminta hänen kohdallaan etenee. Kyselyssä, jota Tuomi & Sarajärvi (2009, 75) kutsuvat myös lomakehaastatteluksi, tulee esittää tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun kannalta merkityksellisiä kysymyksiä. Jokaiselle kysymykselle tulee löytyä perustelu tutkimuksen viitekehuksesta. Laadin kyselyn kysymykset alustavien tutkimusongelmieni pohjalta ja kysymysten asetteluun vaikutti myös se taustatieto, jota minulla aiheesta jo oli. Kyselyn viides osio eli tapauskuvaus oli merkityksellinen, sillä se tavallaan kokosi aiemmat kysymykset yhteen ja tuotti myös runsaiten kuvailevaa tietoa.

Kysely kävi kahdella sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ammattilaisella tarkastettavana; näin pyrin varmistamaan, että kysymyksenasettelut olivat helposti ymmärrettäviä, ja saisin kyselyllä relevanttia tietoa. Kysely toimitettiin huhtikuun 2010 alussa sähköpostitse noin 80 henkilölle, jotka käyttävät työssään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmiä. Vastausaikaa kyselyyn oli hieman yli kaksi viikkoa; tämän jälkeen henkilöille lähti vielä muistutusviesti kyselyyn vastaamisesta.

Yhteensä vastauksia kertyi 17 kappaletta. Vastausten määrään vaikutti varmasti esimerkiksi se, että avoin kysely on melko työläs ja aikaavievä täyttää. Olisin saattanut saada paremman vastausprosentin, jos kysely olisi ollut monivalintana täytettävä kyselylomake. Koska tarkoitukseni oli kuitenkin saada ennen kaikkea kuvailevaa tietoa, päädyin avoimeen kyselyyn. En myöskään halunnut ohjailta kyselyyn vastaavien ajatuksia antamalla heille valmiita vastausvaihtoehtoja. Tuomin ja Sarajärven (2009, 74) mukaan

kyselyyn vastaamattomuus ei ole ongelma laadullisessa tutkimuksessa yleistettävyyden kannalta, sillä tutkimuksen tarkoituksena ei edes ole yleistää. Sen sijaan jos aineisto jää vastaamattomuuden tai niukkasanaisten vastausten vuoksi kovin niukaksi, ongelmaksi saattaa muodostua se, kertooko tutkimus ylipäättään mitään tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimukseeni kuitenkin kertyi kyselylläkin aineistoa riittävässä määrin, sillä kyselyn vastaukset tuottivat kohtuullisen hyvin kuvailevaa tietoa.

Kyselyn käytön etuja tutkimuksessani oli, että sain suhteellisen vaivattomasti tutkimukseni kannalta oleellista tietoa useammalta henkilöltä, kuin mitä olisin pystynyt haastattelemaan. Kyselyn käytön haittapuolia oli, etten pystynyt esittämään tarkentavia kysymyksiä; myös jotkin kysymykset oli ymmärretty hieman eri tavoin, kuin olin tarkoittanut.

2. Kyselyaineistojen analysointi

Aloitin kyselyaineistoon tutustumisen siten, että luin jokaisen vastauksen huolella läpi sitä mukaa, kun vastauksia saapui. Kun kyselyn vastausaika oli kulunut loppuun, kokosin kaikki vastaukset yhteen niin, että kysymyksen alla oli kaikki siihen liittyvät vastaukset. Luin aineiston huolellisesti läpi kokonaisuudessaan; tässä vaiheessa aineisto alkoi olla minulle jo melko tuttua.

Aloitin aineiston luokittelun kokoamalla siitä saatavaa tietoa taulukoihin. Samalla myös tarvittaessa tiivistin tekstiä. Näin muodostin tietynlaisen analyysirungon, josta Eskola & Suoranta (1998, 154) käyttävät myös nimitystä teemakortisto. Analyysirunko muodostui seuraavaksi:

1. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajat: taustakoulutus, työnkuva
2. Hevostoiminnan asiakaskunta: toiminnan kohderyhmät, asiakkaiden ikä- ja sukupuolijakaumat, asiakkaiden ohjautuminen toiminnan pariin
3. Toiminnan tavoitteet: tavoitteiden asettaminen, asiakkaille asetettuja tavoitteita, tavoitteiden seuraaminen
4. Toiminnan menetelmät ja keinot: toiminnan konkreettiset sisällöt, toiminnassa käytettävät valmiit materiaalit, menetelmän valintaan vaikuttavat asiat

5. Hevosen rooli ja ominaisuudet: millainen hevosen tulee olla, millainen rooli hevosella on toiminnan aikana, millaisia erityisiä ominaisuuksia hevosella on
6. Toiminnan toiminnallisuus, elämyksellisyys, yhteisöllisyys: millainen merkitys

Aineiston luokittelua analyysirungon mukaisesti helpotti se, että kysely oli laadittu tutkimusongelmien näkökulmasta suhteellisen selkeäksi. Aineistoa myös kertyi rajallinen määrä (39 sivua), ja vastaukset olivat suhteellisen tiiviitä, joten lähes kaikki kyselyllä saatu aineisto oli tutkimukseni kannalta relevanttia. Kun aineistosta kerätyt tekstikohdat oli luokiteltu aineistorungon mukaisiin pääkategorioihin, jatkoin analyysin tekemistä kvantifioinnilla, teemoittelulla ja tyypittelyllä.

Kvantifointia käytin varsinkin toiminnan asiakaskuntaa koskevaan aineistoon. Analyysirungossa olin jo kerännyt yhteen toiminnan kohderyhmät; tässä vaiheessa laskin, kuinka monessa vastauksessa kukin kohderyhmä esiintyy. Näin pyrin saamaan käsitystä siitä, millaisten kohderyhmien kanssa hevostoiminnassa yleisimmin työskennellään. Käytin kvantifointia myös asiakkaiden ikäjakauman tarkasteluun. Tässä on otettava huomioon, että tutkimukseen osallistuneet arvioivat vastauksissa asiakkaidensa ikäjakauman. Koska vastaukset ovat arvioita, ne eivät välttämättä ole aivan täsmällisiä.

Teemoittelussa tulostin syntyneet taulukot paperiversioiksi ja aloin luokitella aineistoa yksi pääkategoria kerrallaan. Leikkasin pelkistetyt ilmaukset irti toisistaan ja kiinnitin ne sinitarralla kiinni suurille kartongeille. Näin pystyin näkemään aina yhden pääkategorian kerrallaan kokonaisuutena, ja hahmottamaan paremmin, millaisia teemoja pääkategorioiden alle muodostuu. Kolmeksi merkittävämmäksi, eniten aineistotekstiä sisältäviksi pääkategoriaksi nousivat tässä vaiheessa toiminnan tavoitteet ja menetelmät sekä hevosen rooli ja ominaisuudet. Analyysin pohjalta syntyneet teemat myös nimesin alustavasti tässä vaiheessa. Toiminnan tavoitteiden teemaluokiksi muodostuivat tässä vaiheessa sosiaaliset taidot, vuorovaikutus ja kommunikaatio, arjenhallinta ja elämänhallinta, itsetunto, itsetuntemus, motoriset taidot ja fyysinen kunto, vastuunotto, subjektiivisuuden tukeminen, asiakkaan oman toiminnan säätely, tunteiden tunnistaminen ja säätely, luottamus ja turvallisuudentunne.

Jo tässä vaiheessa analyysia oli havaittavissa toiminnan tavoitteiden tietynlainen kerroksellisuus ja ajallisuus: toiminnassa asetetaan useita pieniä välitavoitteita, joiden tarkoituksena on palvella jonkin suuremman tavoitteen saavuttamista. Toiminnan

menetelmien teemaluokkia olivat huolenpito hevosesta ja hevosen muu hoito, ratsastus ja ajo, maastakäsin työskentely, hevosen kommunikaatio ja kehollinen vuorovaikutus, talliympäristössä ilman hevosta toteutettava toiminta, keskustelu, hevonen metaforana tai vertauskuvana sekä tarinalliset menetelmät ja kirjoittaminen. Menetelmän valintaan vaikuttavat asiat teemoittuivat asiakkasta, hevosesta, hevostoiminnan ohjaajasta ja ympäristöstä tai olosuhteista riippuvat seikat. Hevosen ominaisuuksien teemaluokkia olivat hevosen fyysiset ominaisuudet, hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus sekä hevosen lajinmukainen käyttäytyminen.

Aloitin aineiston tyypittelyn vasta sitten, kun kvantifiointi ja teemoittelu oli tehty. Halusin säilyttää analyysin alkuvaiheessa aineiston kokonaisuutena, jotta olisi mahdollista löytää aineistosta tietynlainen yhteinen ”juoni”. Analyysirungon ensimmäisestä osasta, hevostoiminnan ohjaajien työnkuvaa koskevasta aineistosta, kuitenkin löytyi selvästi toisistaan eroavia tyyppisiä, joten jatkoin analyysia tyypittelemällä aineistoa hevostoiminnan ohjaajien työnkuvan mukaan. Tyypittelyssä aineistoa ryhmitellään etsimällä siitä samankaltaisuuksia, jolloin aineisto voidaan esittää yhdistettyjen tyyppien, eräänlaisten mallien mukaan (Eskola & Suoranta 1998, 182). Hevostoiminnan ohjaajien työnkuvasta löytyi kolme päätyyppiä: sosiaalipedagoginen hevostoiminta osana perhekodin toimintaa tai muuta kasvatusalan toimintaa, sosiaalipedagoginen hevostoiminta erillisenä yritysmuotona ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta osana muuta talliyrittystä. Ohjaajien työnkuvan tyypittely on oleellista siinä mielessä, että se kertoo hevostoiminnan toteutumisen erilaisista malleista. Tässä tutkimuksessa tyypittely myös ohjasi tutkimusprosessin etenemistä löydettyjen tyyppien suuntaisesti.

3. Aineistonkeruu haastatteluilla

Kyselyaineiston kerääntymisen ja alustavan analyysin jälkeen suoritin haastattelut. Haastateltavien valintaan vaikutti kyselyaineiston analyysin tyypittely: valitsin yhden haastateltavan jokaisesta päätyypistä. Haastateltavien valinnassa oleellista oli siis tarkoituksenmukainen poiminta (vrt. Eskola & Suoranta 1998, 61), jonka kautta saavutin tietoa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan eri toteuttamismuodoista.

Haastattelurungon teemat muodostuivat kyselyaineiston pohjalta. Haastatteluissa pyrin ennen kaikkea saamaan syvempää tietoa, joka lisäisi tietoa ja omaa ymmärrystäni

tutkittavasta ilmiöstä. Haastattelu-teemat kuitenkin olivat jokseenkin samoja kuin kyselyn teemat: halusin saada tietoa hevostoiminnan ohjaajasta, toiminnan asiakaskunnasta, toiminnan tavoitteista ja menetelmistä, sekä löytämään yhteyksiä toiminnan tavoitteiden ja menetelmien välille. Lisäksi pyrin haastattelussa selvittämään, kuinka sosiaalipedagoginen hevostoiminta prosessina etenee. Teemahaastattelujen syntyä ohjasi se ymmärrys, joka itselleni oli muodostunut tutkielman alustavan teoreettisen viitekehyksen sekä kyselyaineiston ja sen analyysin kautta.

Haastateltavat olivat ennen haastattelua vastanneet kyselyyn, joten tutkimuksen, ja näin myös haastattelun teemat olivat heille etukäteen selvillä. Haastattelun onnistumisen kannalta onkin suositeltavaa, että haastateltavat voivat jo etukäteen tutustua haastattelun kysymyksiin tai teemoihin. Näin on mahdollista saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Olin haastateltaviin yhteydessä sähköpostin välityksellä sekä puhelimitse ennen haastattelua; etukäteen sovittiin haastatteluajasta, -paikasta sekä haastattelun nauhoittamisesta. Haastattelut suoritettiin touko-kesäkuussa 2010 haastateltavien kotona. Ennen haastattelun aloittamista jokainen haastateltava allekirjoitti haastattelu-suostumuslomakkeeseen (liite 2), jossa kerrottiin tutkimushaastatteluiden tarkoituksesta ja tutkimuseettisistä periaatteista. Haastattelut kestivät tunnista kahteen tuntiin. Haastattelut etenivät teemahaastattelun hengen mukaisesti etukäteen pohdittujen teemojen mukaan edeten; haastattelurungossani (liite 3) eri teemat käsiteltiin etukäteen valmisteltujen haastattelukysymysten mukaan. Vaikka haastattelun teemat ja kysymykset olivat etukäteen pohdittuja, haastatteluissa edettiin tilanteen mukaan, ja eri teemojen kysymyksiä saatettiin käsitellä haastatteluissa eri järjestyksessä. Oleellista kuitenkin oli, että kaikki teemat tuli jokaisen haastateltavan kanssa käsiteltyä.

Haastattelut sujuivat mielestäni luontevassa ilmapiirissä ja vuorovaikutuksessa. Minua tutkijana ja haastateltavia yhdisti kiinnostus hevosiin. Tämä toi haastattelutilanteeseen oman sävynsä. Ensinnäkin yhteinen puheenaihe löytyi heti tavattuamme helposti, ja uskoakseni tämä lisäsi haastattelutilanteen luonnollisuutta ja teki ilmapiiristä jollain tapaa välittömän. Lisäksi minun oli haastattelijana hevostaustani ansiosta helppo ymmärtää haastateltavien kertomia hevosaiheeseen liittyviä asioita, esimerkiksi alan termistöä; tämä mahdollisti sen, että pystyin kohdistamaan haastattelutilanteessa huomioni ja tarkentavat kysymykset tutkimukseni kannalta oleellisiin seikkoihin. Toisaalta taas oma hevostaustani

vaati minua tarkkailemaan omaa objektiivisuuttani haastattelutilanteessa (vrt. Eskola & Suoranta 1998, 17): pyrin välttämään omien uskomuksieni ja ajatuksieni liikaa esiintuomista, jotta en olisi vaikuttanut haastateltavien kerrontaan. Täysi objektiivisuus ei tässä tilanteessa tietenkään ollut mahdollista, mutta ehkä kysymys onkin enemmän oman subjektiivisuuteni tunnistamisesta, kuten myös Eskola & Suoranta (1998, 17) asian ilmaisevat.

4. Haastatteluaineiston analysointi

Haastatteluiden jälkeen litteroin haastattelut. Aineistoa kertyi yhteensä 76 sivua. Tämän jälkeen luin kaikki litteroidut haastattelut lävitse, jotta sain niistä jonkinlaisen kokonaiskuvan. Tämän jälkeen aloin lukemaan aineistoa tarkemmin samalla alleviivaten sieltä kaikki oleelliset asiat. Tässä vaiheessa aineistosta karsiutui pois tutkimukseni kannalta epäoleellisia asioita, kuten haastateltujen omia hevostuistoja ja -kokemuksia. Merkitsin alleviivausvaiheessa paperin marginaaliin myös alustavan teeman, jota kukin tekstipätkä käsitteli. Tässä analyysin vaiheessa otin mukaan myös kyselyaineiston tapauskuvaukset, sillä ne tuottivat runsaasti kuvailevaa tietoa, jota ei kyselyaineiston analysoinnissa pystyttä kokonaan hyödyntämään. Näin sain analyysiin mukaan myös laajempaa näkökulmaa useammalta tutkimukseen osallistuneelta.

Analyysia ohjasi sama analyysirunko, jota käytin apuna kyselyaineistoa analysoitaessa. Teemat kuitenkin tarkentuivat, ja lisäksi muodostui joitakin uusia teemoja. Yhteensä analyysiteemoja muodostui 22, ja ne käsittelivät esimerkiksi asiakkaan, hevostoiminnan ohjaajan sekä hevosen toimintaa ja vuorovaikutusta, toiminnan tavoitteisiin sekä menetelmiin liittyviä asioita sekä yhteisöllisyyttä, elämyksellisyyttä ja toiminnallisuutta. Merkittäväksi teemaksi nousi yhteydet toiminnan tavoitteiden ja menetelmien välillä. Myös tekstipätkät, jotka käsittelivät sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitteen määrittelyä, muodostivat yhden merkittävän teeman. Kokosin jokaisesta haastattelusta ja kyselyn tapauskuvauksesta oleelliset tekstipätkät oman teemansa alle. Tämän jälkeen tarvittaessa tiivistin tekstipätkiä pyrkien kuitenkin siihen, etten vielä liikaa tulkitsisi aineistoa.

Jatkoin analyysin tekoa sijoittamalla teemoja ja aineistosta tiivistettyjä tekstipätkiä käsin paperille. Tarkastelin lähinnä yhteyksiä eri teemojen välillä ja pyrin hahmottamaan

jokaisesta teemasta kokonaiskuvan. Tässä vaiheessa toiminnan tavoitteet alkoivat hahmottua niin, että ymmärsin paremmin tavoitteiden kerroksellisuuden. Toiminnan tavoitteiden pääteemoiksi muodostuivat hevostoimintaan liittyvät tavoitteet ja toimintaan sitoutuminen, asiakkaan yksilöllisen ja sosiaalisen kasvun tavoitteet sekä asiakkaan subjektiivisuuden, voimaantumisen ja elämänhallinnan tukeminen. Toiminnan menetelmiä analysoitaessa löytyi myös kaksi eri tasoa. Ensimmäinen taso on toiminnan varsinaiset käytännön sisällöt, joita kutsun menetelmiksi. Lisäksi kuitenkin löytyi myös syvempi taso; niitä asioita, jotka hevostoiminnassa vaikuttavat, kutsun menetelmissä vaikuttaviksi ydinasioiksi. Esimerkiksi hevosen merkitystä ja vuorovaikutusta koskevat teemat löysivät oman paikkansa menetelmissä vaikuttavina ydinasioina. Pyrin analyysissä etsimään yhteyksiä toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja toiminnassa vaikuttavien ydinasioiden välille. Tässä analyysivaiheessa analyysi siis syventyi ja lisäsi ymmärrystäni; sen sijaan varsinaista uutta tietoa esimerkiksi toiminnan asiakkaista, tavoitteista ja menetelmistä ei aineistosta löytynyt.

5. Analyysin yhteenveto: kysely- ja haastatteluaineiston yhdistävä analyysi

Analyysin viimeisen vaiheen tarkoituksena oli hahmotella sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ydintä ja käsitteen määrittelyä. Yhdistin kysely- ja haastatteluaineiston, jonka jälkeen jaoin ne kolmeen ryhmään sen mukaan, millaisessa toimintaympäristössä hevostoiminta toteutui tutkimukseen osallistuneen kohdalla.

Tämän ryhmittelyn jälkeen aloin tarkastella koko aineistoa etsien siitä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia eri ryhmien välillä. Analyysin apuna käytin samaa analyysirunkoa, jonka olin muodostanut kyselyaineistoa analysoitaessa. Ennakko-oletukseni oli, että ryhmät eroaisivat toisistaan jonkin verran lähes kaikissa analyysirungon osa-alueissa. Näin ei kuitenkaan ollut: hevostoiminnan tavoitteet ja menetelmät sekä suurin osa menetelmissä vaikuttavista ydinasioista näyttäytyivät kaikissa ryhmissä samankaltaisina. Sen sijaan eroavaisuuksia löytyi tavoitteiden asettamisessa ja seuraamisessa sekä käsityksissä toiminnan elämyksellisyydestä ja yhteisöllisyydestä. Myös haastateltavien määrittelyt hevostoiminnan käsitteestä kertoivat hevostoiminnan erilaisista toteuttamismalleista. Vaikka suuria eroja eri ryhmien välillä ei löytynytäkään, pidän tätä analyysivaihetta tutkimuksen kannalta merkittävänä. Toisaalta se konkretisoi hevostoiminnan erilaisia

toteuttamismalleja, mutta samalla se hahmotti hevostoiminnassa toteutuvia yhteisiä elementtejä. Ennen kaikkea tämä analyysin yhteenvedo auttoi minua syventämään ymmärrystäni tutkittavasta ilmiöstä.

4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa tutkijan omat ennakkokäsitykset ja intressit (Virtanen 2006, 198). Tämän tutkimuksen aihe on saanut alkunsa omasta mielenkiinnostani ja havainnoistani tutkittavasta ilmiöstä; tästä syystä on ollut tarpeen arvioida kriittisesti omaa toimintaani tutkimusprosessin aikana sekä tutkimusraporttia kirjoittaessa. Tutkimusprosessin aikana tutkimuksen luotettavuuden kannalta yksi kriittinen vaihe oli aineiston kerääminen, varsinkin tietyn objektiivisuuden säilyttäminen haastattelutilanteessa (ks. luku 4.2). Toinen kriittinen vaihe oli aineiston analysointi ja tulkinta; pyrin pitämään aineistosta tehdyt löydökset erillään omista kokemuksistani, etten olisi omilla uskomuksillani tai havainnoillani vääristänyt tutkimustuloksia liian positiiviseen suuntaan.

Kyselyllä tehdyssä aineistonkeruussa oli luotettavuuden kannalta riskinä se, että kysymykset olisi ymmärretty eri tavalla kuin ne oli tarkoitettu. Kyseessä on siis tutkimuksen validiuteen liittyvä ongelma (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 213). Tutkimuksen ja aineistonkeruun luotettavuuteen vaikuttaa kuitenkin myönteisesti se, että olen kerännyt tutkimusaineiston käyttäen kahta eri menetelmää. Haastattelutilanteessa pystyin varmistamaan, että kysymykset ymmärrettiin niin kuin olin ne tarkoittanut. Kahdella eri menetelmällä kerätty aineisto antoi myös laajemman näkökulman tutkittavasta ilmiöstä. Aineistot eivät myöskään olleet ristiriidassa keskenään, vaan haastatteluaineistot tukivat kyselyaineistojen pohjalta tehtyä analyysia.

Tutkimusraporttia kirjoittaessa olen pyrkinyt lisäämään tutkimuksen luotettavuutta selostamalla mahdollisimman tarkkaan tutkimuksen toteuttamisen eri vaiheita. Näin lukijalla on mahdollisuus seurata tutkimusprosessin kulkua sekä aineistosta muodostettuja tuloksia ja niiden tulkintoja. (Vrt. Hirsjärvi ym. 2001, 214).

Tutkimuksen eettisyyttä tarkasteltaessa huomio kohdistetaan tiedonhankintatapoihin; varsinkin silloin, kun tietoa hankitaan ihmisiltä (vrt. Hirsjärvi ym. 2001, 26). Pyrin edistämään tämän tutkimuksen eettisyyttä kertomalla tutkimukseen osallistuneille mahdollisimman tarkkaan tutkimuksen tavoitteista sekä aineiston käyttötarkoituksesta. Nämä ja muut tutkimuseettiset seikat esiteltiin kyselyn saatekirjeessä (ks. liite 1). Näin tutkimukseen osallistuneet pääsivät perehtymään tutkimukseen ja tämän perusteella tekemään päätöksensä tutkimukseen osallistumisesta. Kuten kyselyn saatekirjeessä mainittiin, tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja kyselyyn vastaaminen katsottiin suostumukseksi osallistua tutkimukseen. Myös ennen haastatteluita haastateltavat saivat perehtyä tutkimuksen tarkoitukseen ja haastatteluaineiston käyttöön. Haastateltavilta myös pyydettiin kirjallinen lupa haastattelun nauhoitukseen (ks. liite 2).

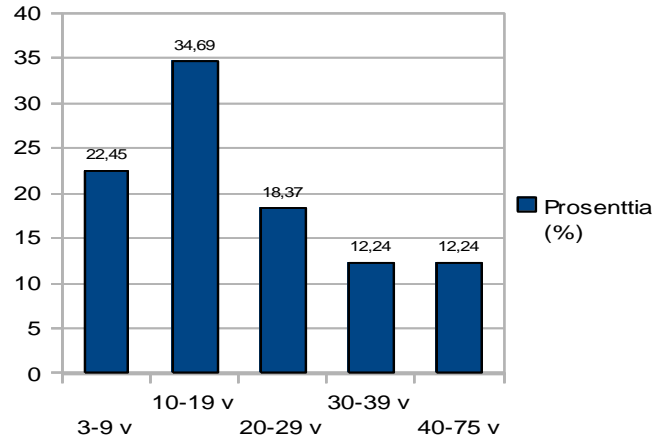
Tutkimuksen kohderyhmää kuvaillessani olen pyrkinyt välttämään liian yksityiskohtaista kuvailua, jotta tutkimukseen osallistuneiden henkilöllisyys ei paljastuisi. Erityisen tärkeää tämä on haastateltavia kuvailtaessa, sillä heidän työnkuvansa tarkempi esittely oli tärkeää tutkimuksen kannalta. Myös tutkimuksen tulokset on esitetty sellaisessa muodossa, ettei kenenkään yksittäisen tutkimukseen osallistuneen tietoja ole mahdollista jäljittää. Tulosten kysely- ja haastattelulainauksissa on kerrottu, onko lainaus kyselyvastauksesta (K) vai haastatteluaineistosta (H), ja lisäksi tutkimukseen osallistuneet on numeroitu juoksevalla numerolla analyysin helpottamiseksi. Tästä numerosta on kuitenkin mahdollisuus nähdä vain se, mihin hevostoiminnan toteuttamismuotoon tutkimukseen osallistuja kuuluu (ks. taulukko 2).

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen tulokset esitellään tutkimuskysymyksittäin. Tuloksissa esitetyt kursivoidut tekstit ovat lainauksia kyselyvastauksista sekä haastatteluista. Kyselyvastauksista käytetään lyhennettä K ja haastatteluista lyhennettä H. Lainausten tarkoituksena on tuoda tutkittavien oma ääni kuuluviin sekä kytkeä tutkimustulokset käytännön esimerkkeihin.

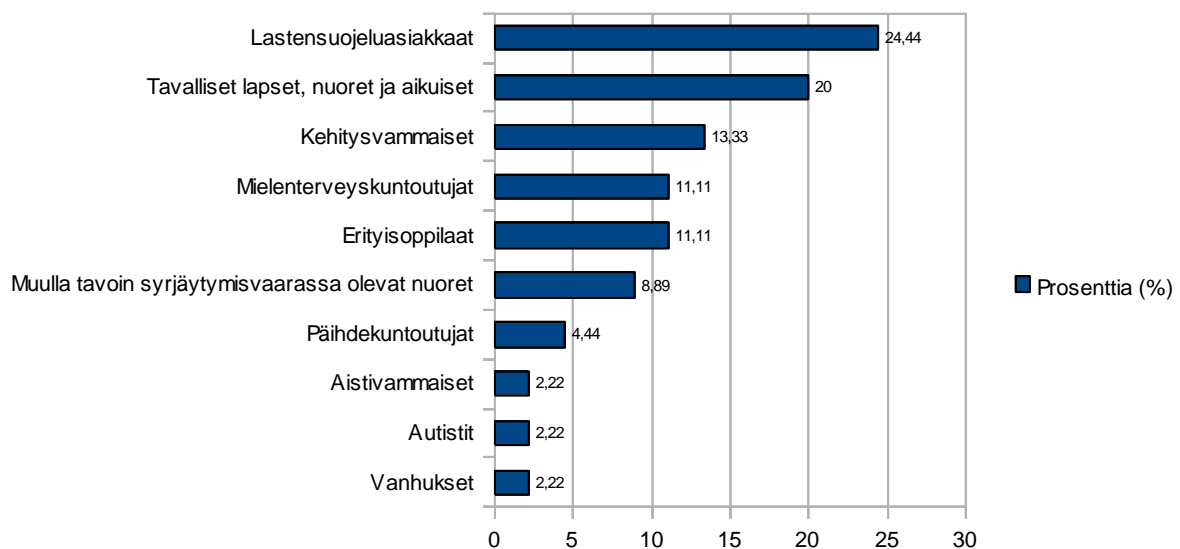
5.1 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakaskunta

Hevostoiminnan asiakkaiden koko ikäjakauma oli 3-75 vuotta (kuvio 4). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta kattoi siis asiakkaan koko elämänkaaren. Enemmistö asiakkaista oli kuitenkin lapsia, nuoria ja nuoria aikuisia. Asiakkaiden ikäjakaumat on laskettu tutkimukseen osallistuneiden arvioiden mukaan; ne ovat siis ennen kaikkea suuntaa antavia.

KUVIO 4. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakaskunnan ikäjakauma

Tutkimuksen tulosten mukaan toiminnan asiakaskunta näyttöytyi hyvin moninaisena ja piti sisällään monta erilaista kohderyhmää (kuvio 5). Aineiston analysoinnissa on laskettu, kuinka monta kertaa kyseinen kohderyhmä esiintyy vastauksissa. Tästä voidaan saada viitteitä kohderyhmien yleisyydestä, vaikka yleistettävyydestä ei voidakaan puhua. Ennen kaikkea tarkoituksena onkin kuvailla, millaisten kohderyhmien kanssa sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa voidaan työskennellä.

KUVIO 5. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kohderyhmät.

Yleisin kohderyhmä vastauksissa oli **lastensuojeluasiakkaat** (24,4 %), joka oli mainittu 10:ssä vastauksessa. Lastensuojeluasiakkailta tarkoitetaan sekä lastensuojelun avohuollon että sijaishuollon asiakkaita. Luku pitää sisällään myös perhekotien omat asukkaat ja

jälkihuollettavat. Seuraavaksi suurin asiakasryhmä koostui **tavallisista lasten, nuorten ja aikuisten ryhmistä** (20 %). Tällöin hevostoiminta voidaan nähdä ennaltaehkäisevänä ja hyvinvointia tukevana toimintana, joka voi toteutua esimerkiksi tavallisen hevosharrastuksen muodossa. Tämä ryhmä mainittiin vastuksissa yhteensä kahdeksan kertaa, ja se pitää sisällään myös erilaisten ryhmien tutustumiskäynnit sekä aikuisten työhyvinvointitoiminnan. **Kehitysvammaiset** (13,33 %) olivat kolmanneksi suurin kohderyhmä, ja se mainittiin vastuksissa yhteensä kuusi kertaa. Erityistä tukea tarvitsevat oppilaat ja erilaisista koulunkäyntiin liittyvistä ongelmista kärsivät lapset ja nuoret on nimetty tässä tutkimuksessa **erityisoppilaisiksi**. Myös erilaisista käyttäytymisen ja oppimisen vaikeuksista (keskittymisvaikeudet, dysfasia) kärsivät lapset ja nuoret laskettiin tähän ryhmään kuuluvaksi. Erityisoppilaat mainittiin vastuksissa yhteensä viisi kertaa (11,11 %); myös **mielenterveyskuntoutujat** mainittiin viidessä vastauksessa (11,11 %) **Muulla tavoin syrjäytymisvaarassa olevat nuoret** mainittiin neljä kertaa (8,89 %). Ryhmä pitää sisällään erilaisia itsetuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä vaikeuksia. **Päihdekuntoutujat** mainittiin kahdesti (4,44 %). Lisäksi kerran mainittiin **aistivammaiset** (2,22 %), **autistit** (2,22 %) ja **vanhukset** (2,22 %).

Kohderyhmien tarkka rajaaminen diagnoosien perusteella ei ole ongelmattonta. Usein ongelmat päällekkäistyivät, eikä asiakasta voitu ryhmitellä tarkasti mihinkään tiettyyn kohderyhmään kuuluvaksi. Ennemmin asiakas saattoi kuulua samanaikaisesti useaan eri kohderyhmään. Kuvaavampaa luultavasti onkin tarkastella asiakkaita heidän sosiaalisten ongelmien tai kuntoutustarpeidensa mukaan. Valtaosalla asiakkaista oli jonkinlaisia ongelmia joko omassa pärjäämisessä tai sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Yhteistä asiakkaille oli myös se, että heillä on jonkinlaisia ongelmia arjenhallinnan kanssa. Tätä kuvasi hyvin erään haastatellun vastaus siitä, minkälaisiin ongelmiin hevostoiminta on erityisen hyvä toimintamuoto:

“...ihmisille joilla on siinä omassa arjessaan, esimerkiks arjen hallinnoinnin kanssa ongelmia, arkirutiinit ei suju...” (H2)

Hevostoiminnan asiakaskuntaa voitiin tarkastella myös siitä näkökulmasta, kenelle hevostoiminta ei ollut soveltuva toimintamuoto. Esimerkiksi erilaiset addiktiot, kleptomania ja psyykkinen sairastuminen nousivat asioiksi, joihin hevostoiminnalla ei voida vaikuttaa. Tämä tuo esille sen, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei ole terapiaa, vaikka sillä tutkimuksen osallistuneiden mielestä voidaankin vaikuttaa monenlaisiin asioihin.

Hevostoiminnan estäviksi tekijöiksi mainittiin paha eläin- tai heinäallergia. Myös paha aistiylherkkyys saattoi hankaloittaa hevostoiminnan toteuttamista:

“...hyvin aistiherkkiä sillä lailla esimerkiksi niiku hajuaistiltaan, että voimakas lannan tuoksu tai hevosen tuoksu voi olla siis niin yököttävä, että ne ei voi sietää sitä, että sitten aiheuttaa tämmösen kiljumiskohtauksen tai minkä tahansa, niin sitten en tämmösille henkilöille suosittelen ennen kuin on sitten semmisiin vähän lievempiin tuoksuihin totuttautunut.” (H2)

Asiakkaan kiinnostuneisuudesta hevosiin oli kahdenlaisia mielipiteitä. Yksi haastateltava ei nähnyt hevoskiinnostuksen olevan välttämätöntä:

“...meiänki lapsista ni puolet on kuiteski semmosia, että kenelle se on niiku oikein tosi mielekästä se homma, mutta sille toiselle puolikkaalle se on vaan yks tehtävä toisten joukossa. Että ei se niiku epämiellyttävää oo, mutta ei ne semmosia kikskejä siitä saa, että jee nyt tallipäivä.” (H1)

Puolestaan toinen haastateltava koki sosiaalipedagogisen hevostoiminnan soveltuvan nimenomaan hevosista kiinnostuneille henkilöille:

“...kyl mä nään et se voi olla kaikille ketkä niiku jotenkin...kellä herää se kiinnostus siihen hevoseen.” (H3)

Tutkimuksen tulosten mukaan asiakkaat tulivat sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan mukaan joko omasta mielenkiinnostaan tai huoltajien toiveesta, hevostoiminnan ohjaajan omien kontaktien tai asiakassuhteiden kautta, tai sitten jonkun erillisen tahon lähettämänä tai ohjaamana. Lähettävä tai ohjaava taho kuului esimerkiksi opetus-, terveys- tai sosiaalialaan. Asiakkaan toimintaan ohjaava taho oli siis esimerkiksi koulu, sairaala tai kuntoutuspsykologi, sosiaalitoimi tai lastensuojelu. Asiakas saattoi tulla toimintaan myös esimerkiksi vammaispalveluohjaajan, kehitysvammahuollon, erityishuoltopiirin tai kehitysvammaisten tukiyhdistyksen kautta. Toimintaan ohjaaviksi tahoiksi mainittiin lisäksi nuorisotoimi ja seurakunta.

5.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteet

Asiakkaille asetetut tavoitteet näyttäytyivät tutkimusaineiston valossa hyvin monimuotoisina ja kerroksellisina. Vaikka tavoitteet asetettiin aina yksilöllisesti asiakkaan

tarpeiden mukaan, toiminnan tavoitteista ja päämääristä voitiin löytää asiakkaasta riippumattomia yhtäläisyyksiä. Tulosten mukaan toiminnan tavoitteita olivat lähes aina asettamassa hevostoiminnan ohjaaja, asiakas sekä asiakkaan huoltajat, jos asiakas on lapsi tai nuori. Usein tavoitteiden asettamisessa on mukana myös lähettävän tahon edustaja, joka voi olla esimerkiksi opettaja, rehtori tai luokanvalvoja, koulukuraattori tai -psykologi, sosiaalityöntekijä tai kuntoutusohjaaja. Tavoitteet siis asetettiin moniammatillisessa yhteistyöryhmässä.

Hevostoiminnan tavoitteet jakaantuivat neljään pääteemaan, jotka olivat 1) hevostoimintaan liittyvät tavoitteet ja toimintaan sitoutuminen, 2) asiakkaan yksilöllisen kasvun tavoitteet, 3) asiakkaan sosiaalisen kasvun tavoitteet sekä 4) asiakkaan subjektiivisuuden, voimaantumisen ja elämänhallinnan tukeminen. Asiakkaan yksilöllisen ja sosiaalisen kasvun tavoitteet jakaantuivat edelleen erilaisiksi osatavoitteiksi (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteet ja niiden jakautuminen osatavoitteisiin

Hevostoiminnan tavoitteet

1) Hevostoimintaan liittyvät tavoitteet ja toimintaan sitoutuminen

2) Yksilöllisen kasvun tavoitteet

Motoriset taidot ja fyysinen kunto
 Elämykset ja mieliala
 Itsesäätely
 Tunne-elämä
 Itsetunto, itsetuntemus ja oma tahto
 Arjenhallintataidot

3) Sosiaalisen kasvun tavoitteet

Sosiaaliset taidot
 Vuorovaikutus- ja
 kommunikaatiotaidot
 Ryhmytyminen ja
 osallisuus
 Luottamus ja turvallisuudentunne

4) Asiakkaan subjektiivisuuden, voimaantumisen ja elämänhallinnan tukeminen

5.2.1 Hevostoimintaan liittyvät tavoitteet ja toimintaan sitoutuminen

Hevostoimintaan liittyvät tavoitteet koskivat ratsastuksellisten taitojen sekä hevosen käsittelytaitojen oppimista. Tällaisia tavoitteita olivat esimerkiksi hevosen ohjaaminen ratsastustilanteessa, eri askellajien ratsastaminen, hevosen taluttaminen tai hevosen harjaaminen. Tavoitteiden asettamiseen kuitenkin vaikutti asiakkaan toimintakyky. Kaikille asiakkaille, esimerkiksi vaikeasti kehitysvammaisille, ei välttämättä asetettu lainkaan hevostoimintaan liittyviä tavoitteita, vaan toiminnan tavoitteet olivat muualla. Oleellista hevostoimintaan liittyvissä tavoitteissa oli niiden jakaminen pienempiin osatavoitteisiin sekä mahdollisuus niiden saavuttamiseen. Näin hevostoimintaan liittyvät tavoitteet tukivat myös muiden tavoitteiden saavuttamista, kuten pelon voittamista, uuden oppimista ja onnistumisen kokemusten saamista. Tätä kuvaa yhden kyselyyn vastanneen ohjaajan kuvaus hevostoimintaan liittyvistä tavoitteista erään lievästi kehitysvammaisen ja mielenterveysongelmista kärsivän asiakkaan kohdalla:

“tavoitteet oli ensin hevosen koskettamisessa, sitten paikallaan olevan hevosen selässä istumisessa, sitten käyntiliikkeessä talutuksessa ja nyt on talutuksessa jo vähän ravattukin”. (K15)

Toimintaan sitoutuminen tarkoittaa sitä, että asiakas sitoutui hevostoimintaan osallistumalla toimintaan säännöllisesti. Toimintaan sitoutuminen piti sisällään myös ratsastusharrastuksen ylläpitämisen. Sitoutuminen hevostoimintaan oli jo itsessään tavoite, mutta lisäksi se mahdollisti sen, että toiminnan kautta voitiin saavuttaa myös muita tavoitteita.

“Sitoutuminen hevostoimintaan oli yhden aikuisen lievästi kehitysvammaisen miehen tavoite kun mikään muu asia ei saanut sitoutumaan. Hevostoiminta on jatkunut nyt vuosia, vaikkei aikaisemmin mikään ”harrastus” ollut jatkunut muutamaa osallistumiskertaa pidempään.” (K 15)

Hevostoimintaan liittyvät tavoitteet olivat usein asiakkaan itsensä tai asiakkaan ja hevostoiminnan ohjaajan yhdessä asettamia; asiakas oli tavoitteista tietoinen ja ponnisteli niiden saavuttamisen eteen. Hevosten kanssa toimimiseen liittyvät tavoitteet loivat tavallaan toiminnalle pohjan, jonka mukaan toiminta muotoutui, ja jotka kulkivat muiden tavoitteiden rinnalla koko hevostoimintaprosessin ajan. Ne olivat myös tärkeitä

välitavoitteita, jotka mahdollistivat muiden tavoitteiden saavuttamisen. Eräs haastateltava kuvasi tätä tavoitteiden rinnakkaisuutta näin:

“Lapsen tavoite voi olla että mie pääsen ite maastoon. Mutta miun päässä se tavoite on sitte erilainen, että siinä vaiheessa kun se on valmis maastoon ni sen oma tahto on esimerkiks riittävä ja tämmönen niiku...sosiaalinen älykkyys, tilanteenlukukyky on niinku kehittynyt ja tavallaan ne muut tulee siinä kylkiäisinä sitte, ne semmoset tavoitteet joita mie asetan ja mitä lapsi ei aseta.” (H1)

5.2.2 Yksilöllisen kasvun tavoitteet

Asiakkaan yksilölliseen kasvuun liittyi sekä fyysisiä että psyykkisiä tavoitteita. Yksilöllisen kasvun tavoitteita oli yhteensä kuusi; yhteistä näille tavoitteille oli se, että ne kohdistuivat asiakkaan toimintakykyyn, asiakkaan persoonan ja yksilöllisen kasvun tukemiseen.

Motoristen taitojen ja fyysisen kunnan kehittämiseen liittyviä tavoitteita olivat sekä karkea- että hienomotoriikan kehittäminen, fyysisen kunnan kohottaminen, fyysinen kokeminen sekä kehonhallinnan ja -hahmotuksen tukeminen. Motorisiin ja fyysisiin tavoitteisiin sisältyi myös ryhdin, tasapainon ja rytmin kehittäminen.

Motoristen taitojen ja fyysisen kunnan kehittämisen kokonaistavoitteena voidaan nähdä yleisen fyysisen hyvinvoinnin sekä toimintakyvyn lisääntyminen. Jotkut tutkimukseen osallistuneet näkivät asiakkaan motorisilla taidoilla olevan yhteyttä myös muihin toiminnan osa-alueisiin, kuten oppimiseen:

“Motorisia taitoja on hyvä harjoitella kaikilla peruskouluikäisillä, joilla vähänkään oppimiseen liittyviä pulmia. Kummasti koulunkäynnin pulmat helpottuvat kun motorinen taito esim. ratsastaessa paranee.” (K 14.)

Usean asiakkaan kohdalla tavoitteena olivat positiiviset **elämykset** ja kokemukset. Tavoitteeksi voitiin asettaa esimerkiksi se, että asiakas saa positiivisia luontokokemuksia. Elämyksien ja myönteisten kokemusten sekä mielekkään tekemisen kautta pyrittiin vaikuttamaan asiakkaan **mielialaan**; tavoitteena saattoi olla mielialan kohoaminen ja ajatusten siirtyminen pois kielteisistä asioista, hyvänolon tunne tai vaikkapa lepoetki arjen

keskelle. Myönteisillä kokemuksilla ja elämyksillä oli yhteyttä esimerkiksi asiakkaan tunne-elämään ja itsetuntoon. Tällöin elämyksellisyys toimi myös keinona saavuttaa muita tavoitteita.

Itsesäätelyyn liittyvien tavoitteiden päämääränä oli saada asiakkaan käyttäytyminen hänen itsensä kontrolloitavaksi. Itsesäätelyyn liittyviä tavoitteita olivat keskittyminen, tarkkaavaisuus, rauhoittuminen ja rentoutuminen, toiminnanohjaus ja itsenäisen toiminnan tukeminen sekä erilaisten pakkotoimintojen, esimerkiksi kohtuuttoman veden juomisen tai jatkuvan huulirasvan lisäämisen, jääminen pois hevostoiminnan ajaksi.

Itsesäätelyyn ja toiminnanohjaukseen liittyviä tavoitteita asetettiin asiakkaan toimintakyvyn mukaan. Tavoitteena oli esimerkiksi rauhoittuminen hetkeksi:

“Autistisen pojan rauhoittumiseen ja paikallaoloon oli etsitty monia keinoja, nyt hevosen selässä istuen mieli ja keho rauhoittuu.” (K 15.)

Kun itsesäätelyn ja toiminnanohjauksen taidot ovat jo pitkällä, asiakas kykenee varsin itsenäiseen toimintaan tallilla. Tällä voi olla yhteyksiä myös asiakkaan elämänhallintaan:

“...siinä vaiheessa kun lapsi tai nuori tietää että ku mie lähen tallille, että mitkä hommat miun pitää tehdä, missä järjestyksessä mie ne teen, ja se on ne kaikki saanu suoritettuu, ni hän on jo aika pitkällä myöskin siinä elämänhallinnassa. Koska osaa jo ajatella hetken päähän.” (H 1.)

Tunne-elämään liittyvät tavoitteet sisälsivät omien tunteiden tunnistamiseen sekä niiden säätelyyn liittyvät tavoitteet. Tavoitteena oli yhteyden löytäminen omiin tunteisiin, tunteiden käsitteleminen ja läpikäyminen tai tunteiden muuttaminen sanoiksi. Tavoitteeksi voitiin asettaa myös omien tunteiden hallinta ja tunnereaktioiden hillitseminen. Tunteiden säätely liittyi myös itsesäätelyyn; kun asiakas pystyy säätämään omia tunnereaktioitaan, myös hänen käyttäytymisestään tulee kontrolloidumpaa. Aina tunteita ei kuitenkaan hevostoiminnassa tarvinnut säädellä, vaan tunteiden kokeminen ja myös niiden näyttäminen saattoi olla tavoite siinä mielessä, että niiden kautta voitiin saavuttaa jotakin muuta, kuten oman tahdon ja myös omien tunteiden löytyminen:

“...se tunteiden tunnistaminen, se pitää lähteä siitä, mie sanon että ilman itkua ei tuu kehitystä. Niin surullista kun se onkin että kaikkien on käytävä pohjalla ennen ku mitään lähtee tapahtumaan, mutta niin se vaan mennee! --- Että johonkin asiaan pitää olla äärimmäisen pettynyt ennen ku voi käsitellä, että tiiätkö pitää tietää se että tätä mie en ainakaan haluu, ennen ku voi tietää sen että mitä haluu. Että jos ei sitä, niiku ääripäitä oo olemassa, ni siitä väliltä on mahdoton tunnistaa mitään. Että mie aattelen

että sitte ne, ne pienemmät asiat alkaa merkkamaan jotain, ku sie oot löytänyt ne ääripäät. Että ensin on se raivo ja sitte että huh, mie sain tän.” (H 1.)

Itsetunnon vahvistumista edesauttavia osatavoitteita olivat itseensä luottaminen, itsensä hyväksyminen sekä itsensä ylittäminen. Itsensä ylittäminen liittyi usein tilanteisiin, jossa asiakas rohkaistui kokeilemaan jotain uutta, voitti pelon ja ylitti “omat rajansa”, ja sitä kautta sai onnistumisen, uuden oppimisen ja itsensä ylittämisen kokemuksia:

“Itsetunto vahvistuu siis jokaisesta onnistumisesta, niitä tulee ihan, se on ihan sama... No erityisesti se vahvistuu semmosesta että kun päästään tekemään semmosia asioita, missä ollaan vähän ylitetty itemme.” (H 1.)

Itsetuntemuksen kehittämisen tavoitteena oli, että asiakas oppii hevostoiminnan aikana itsestään jotain, esimerkiksi ymmärtämään omia ajatuksiaan ja tunteitaan tai omaa toimintaansa. Tavoitteena saattoi olla myös se, että asiakas löytää toiminnan avulla omia vahvuuksiaan. Itsetuntemus ja itsetunto kulkivat tavoitteina siis usein rinnakkain.

Asiakkaan **oman tahdon** tukemiseen liittyivät itsetunnon ja itsetuntemuksen tavoitteet; asiakkaan täytyi tiedostaa omat halunsa, ja sen lisäksi hänellä tuli olla tarpeeksi itseluottamusta tuodakseen ne esille. Oman tahdon tavoitteet voivat liittyä siihen, että hevostoiminnassa luotiin asiakkaalle mahdollisuus oman tahdon osoittamiseen, kuten erään kyselyyn vastanneen esimerkki hevostoiminnan autistisesta asiakkaasta kertoi:

“Mennäänkö ajamaan vai ratsastamaan? Herra X vastaa joko viittomalla ”ratsastaa” tai osoittamalla valjashuoneessa valjaita tai satulaa tai terapiavyötä. Valinnan mukaan laitetaan hevosella varusteet yhdessä ...” (K 15.)

Asiakkaan oman tahdon kehittäminen voi liittyä myös niin sanottuun tahdottomuuteen; toiminnassa pyrittiin siihen, että asiakas tiedostaisi oman tahtonsa ja toimisi sen mukaisesti. Tästä tahdottomuudesta irti pääseminen voi olla askel kohti elämänhallintaa.

Tutkimuksen tulosten mukaan asiakkaan **arjenhallintataitojen** tukeminen ja kehittäminen oli toiminnan yksi keskeisimmistä tavoitteista. Arjenhallintataitoihin kuuluviksi luokiteltiin omasta terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen, arkirutiinien oppiminen ja sietäminen, vastuunoton lisääntyminen sekä stressinsietokyvyn kehittyminen. Yhteistä näille tavoitteille oli se, että niiden tarkoituksena on kehittää arjen hallinnan edellyttämiä käytännön taitoja sekä vastuunottamista itsestään ja lähiympäristöstään.

Omasta terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen sisälsi kaikki omaa terveyttä ja hyvinvointia edistävät toiminnot, kuten ruokailun, peseytymisen ja levon. Tavoitteena oli,

että asiakas ymmärtäisi näiden asioiden merkityksen ja tämän ymmärryksen kautta alkaisi itse huolehtia omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan. Arkirutiinien oppiminen ja sietäminen tarkoitti sitä, että kestää samoina toistuvia perusasioita; arjen rutiinit ovat vääjäämättä eteen tulevia asioita, joita täytyy sietää. Eräs haastateltava vertasi näitä arjen rutiineita siivoamiseen:

“...se on vähän niiku puuduttavaa rutiinia, et elämässä on tulee asioita jotka on tehtävä, vaikka ne ei ois maailman kivoimpia. Nii että ku jos mulla on tapa vaikka siivota kerran viikossa ettei ois niin hirveen pölystä, ni ihan sama homma se vaikka tarhojen putsaus.” (H1.)

Vastuunoton lisääntyminen sisälsi vastuullisen toiminnan ja vastuun kantamisen sekä itsestään että mahdollisuuksien mukaan myös toisista. Vastuunotto oli siis osaltaan myös yhteisöllinen tavoite. Usein vastuunotto lähti siitä, että asiakas harjoitteli vastuunottoa jostakin hevostoiminnan sisällöstä:

“... vastuuta esimerkiksi ruokinnasta ja siitä että kuletetaan tarhaan hevosia.” (H2.)

Tällöin tavoitteena oli vastuunottaminen itsestään ja omasta toiminnastaan, mutta tavoite laajeni koskemaan vastuunottoa myös hevosen hyvinvoinnista. Vastuuta annettiin asiakkaalle aina hänen edellytystensä ja toimintakykynsä mukaisesti, jotta vastuunottamisesta muodostuisi myönteisiä kokemuksia ja toiminta pysyisi turvallisena.

Stressinsietokyvyn kehittymisellä tarkoitettiin tässä sitä, että asiakkaan tavoitteeksi asetettiin epävarmojen ja stressaavien tilanteiden sietäminen hevostoiminnan aikana. Myös epäonnistumisen sieto on luokiteltu stressinsietokykyyn kuuluvaksi; toiminnan suunnitelmat saattoivat muuttua eikä kaikki aina onnistunut heti, mutta tavoitteena oli, että asiakas silti pystyisi sietämään tilannetta eli säätämään omaa toimintaansa. Eräs kyselyyn vastannut kuvaili toiminnan tavoitteita näin:

“...epävarmuuden sieto, aina ei mene kaikki niin kuin suunnitellaan. Epäonnistumisen sieto, hevosten kanssa toimiessa saattaa tulla monta epäonnistumista ennen kuin oppii uuden asian.” (K3)

5.2.3 Sosiaalisen kasvun tavoitteet

Tässä tutkielmassa sosiaalisella kasvulla tarkoitetaan niiden taitojen kehittymistä, joita ihminen tarvitsee ollakseen vuorovaikutuksessa toisten kanssa sekä toimiessaan yhteisön jäsenenä. Sosiaalisen kasvun tavoitteet koskivat asiakkaan sosiaalisia taitoja, vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja, ryhmäytymistä ja osallisuutta sekä luottamuksen ja turvallisuudentunteen rakentumista. Yhteistä näille tavoitteille oli, että ne pohjautuivat jollain lailla ihmisten väliseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen sekä yhteisöllisyyteen.

Sosiaaliset taidot ovat tutkimustulosten mukaan yksi keskeisimmistä hevostoiminnan tavoitteista. Sosiaalisiin taitoihin kuuluviksi luokiteltiin tässä tutkimuksessa empatiakyky ja toisten kunnioittaminen, sosiaalinen tilannetaju sekä yhteistyötaidot.

Empatiakyky ja toisten kunnioittaminen sisälsivät asettumisen toisen asemaan, toisten huomioonottamisen ja arvostamisen. Empatiakyvyn kehittäminen oli varsin keskeinen toiminnan tavoite. Toisten kunnioittaminen ja arvostaminen saattoi lähteä liikkeelle siitä, kun toiminta ja ympäristö vaihtuvat uuteen:

“...nähdään toinen toisista uusia piirteitä, joita arvostetaan (esim. luokan hiljaisiin ja vetäytyviin onkin tallilla kaikkein rohkein: laukkaa liinassa ensimmäisenä jne.)” (K1)

Sosiaalinen tilannetaju tarkoittaa tässä tutkimuksessa asiakkaan kykyä arvioida ja tulkita sosiaalisia tilanteita ja omaa rooliaan niissä, ymmärtää muiden käyttäytymistä sekä toimia sosiaalisissa tilanteissa hyväksyttävällä, empaattisella tavalla. Sosiaalinen tilannetaju edellytti tiettyjen sosiaalisten käyttäytymissäntöjen hallintaa; tavoiteltavana lopputuloksena saattoi olla esimerkiksi riitojen ja konfliktien väheneminen sekä sujuva yhteistyö.

Yhteistyötaidoilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa taitoja toimia ja työskennellä yhdessä toisten kanssa niin, että osaa kantaa oman vastuunsa ja ottaa huomioon toiset ihmiset. Yhteistyötaidot liittyivät siis myös sosiaaliseen tilannetajuun, vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon sekä luottamukseen.

Vuorovaikutus ja kommunikaatio voitaisiin sijoittaa kuuluvaksi sosiaalisiin taitoihin, mutta koska ne esiintyivät aineistossa niin merkittävässä roolissa, ne esitetään tässä tutkimuksessa omana tavoitteenaan. Vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen tavoitteen

rinnalla kulki hevostoimintaan liittyvä tavoite, vuorovaikutus hevosen kanssa sekä hevosen kommunikaation ja elekielen tulkitseminen. Näiden hevostoimintaan liittyvien tavoitteiden kautta pyrittiin tukemaan asiakkaan vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Näin eräs haastateltava kuvasi hevosten tarkkailun avulla tapahtuvaa asiakkaan kommunikaatiotaitojen kehittämistä:

”...nimenomaan sitä kommunikaatiota siinä, vaikka niiku kun meilläkin on paljon hevosia, ja ne on isossa laumassa, pystytään paljon niiku tekemään sitä että seurataan ja tarkkaillaan ja pohditaan niiku niitä. Niitä tota hevosten keskinäisiä viestejä ja mahdollisia tunnetiloja ja oloja ja tämmösiä.” (H3)

Vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidoissa otettiin huomioon sekä sanaton että sanallinen vuorovaikutus. Sanallisessa vuorovaikutuksessa ja kommunikaatiossa korostuivat avun kysymisen ja ohjeiden vastaanottamisen tavoitteet. Vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidot liittyivät siis tiiviisti sosiaalisiin taitoihin.

Tutkimustulosten mukaan hevostoimintaa voitiin käyttää välineenä esimerkiksi koululuokan tai muun joukon **ryhmäytymiseen**, mutta ryhmäytyminen saattoi tapahtua myös hevostoiminnan omassa asiakasryhmässä tai koko talliyhteisössä. Tällöin asiakasjoukon ryhmäytyminen voidaan nähdä varsinaisena tavoitteena. Toisaalta ryhmäytyminen voi olla myös toiminnan keino, jonka avulla voidaan saavuttaa muita sosiaalisen kasvun tavoitteita.

Ryhmäytymisen avulla pyrittiin **osallisuuteen**. Osallisuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sitä, että asiakas toimii aktiivisesti ryhmässä ja kokee olevansa ryhmän täysivaltainen jäsen. Osallisuuteen liittyi myös kuulumisen tunne; asiakas koki kuuluvansa joukkoon ja olevansa tärkeä osa porukkaa, sekä koki yhteenkuuluvuutta toisten kanssa.

Toiminnan tavoitteena oli usein **luottamuksen lisääntyminen** sekä itseen ja omaan toimintaan, että myös toisiin ihmisiin, kuten muihin ryhmän jäseniin sekä hevostoiminnan ohjaajaan. Tavoitteena oli myös asiakkaan **turvallisuudentunteen** vahvistuminen. Luottamus ja turvallisuudentunne voivat olla toiminnan tavoitteita, mutta ne voivat toimia myös keinoina pyrkiä johonkin muuhun tavoitteeseen, kuten keskusteluyhteyteen asiakkaan ja ohjaajan välillä:

“...haluan vaikuttaa sosiaalipedagogisella toiminnalla turvallisen ilmapiirin luomiseen. Sitä kautta syntyy hyvin usein avoin ja luottavainen ilmapiiri, jossa voi jutella kaikista mahdollisista asioista.” (K4)

5.2.4 Asiakkaan subjektiuden, voimaantumisen ja elämänhallinnan tukeminen

Tutkimustulosten mukaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan päämääränä voitiin nähdä asiakkaan subjektiuden, voimaantumisen ja elämänhallinnan tukeminen. Subjektiuden saavuttamisella tarkoitetaan tässä sitä, että asiakas tuli itse aktiiviseksi toimijaksi ja muodosti itse itselleen haasteita ja tavoitteita, joihin hän pyrki. Voimaantumisen myötä puolestaan asiakas tunsu pärjäävänsä elämässä. Hän löysi sisältään voimavaroja, joiden avulla on mahdollista päästä elämässä eteenpäin ja saavuttaa elämänhallinnan. Elämänhallinnan saavuttamisella tarkoitetaan tässä elämän “punaisen langan” löytämistä, jonka avulla asiakas voi saada elämälleen suuntaa. Tämän myötä myös asiakkaan elämänlaatu muuttuu paremmaksi. Lopulliseen toiminnan tavoitteeseen voi liittyä myös tietynalainen identiteetin muutos:

“Lopullisena tuloksena voi olla vaikka identiteetin muutos niin, että ongelmallisesta nuoresta tulee ns. hevostyttö, joka pärjää elämässään.” (K2)

Subjektiuden, voimaantumisen ja elämänhallinnan avulla asiakas voi saada otetta myös kouluun ja työntekoon. Lopullisena tavoitteena voidaan nähdä kiinnittyminen yhteiskuntaan. Nämä tavoitteet olivat jollain tapaa jokaisen hevostoiminnan asiakkaan kohdalla toiminnan päämäärä, vaikkakin ne saattoivat eri asiakkaiden kohdalla tarkoittaa hieman erilaisia asioita. Asiakkaan subjektiutta, voimaantumista ja elämänhallintaa pyrittiin tukemaan niin, kuin se asiakkaan edellytykset ja elämäntilanne huomioon ottaen oli mahdollista. Tähän toiminnan päämäärään pyrittiin pääsemään edellä esiteltyjen yksilöllisen ja sosiaalisen kasvun tavoitteiden kautta.

Tutkimustulosten mukaan hevostoiminnan tavoitteiden toteutumista seurattiin, mutta seuraamiskäytännöt olivat hyvin vaihtelevia. Useimmiten tavoitteiden toteutumista seurattiin havainnoimalla toimintaa ja keskustelemalla toiminnan jälkeen. Keskustelu tapahtui aina asiakkaan kanssa, usein myös asiakkaan huoltajien tai lähettäjätahon kanssa. Toiminnan päättyessä pidettiin usein palautepalaveri. Joillakin hevostoiminnan ohjaajilla oli käytössään kirjallinen lomake tavoitteiden seuraamista varten. Varsinkin silloin, kun hevostoimintaa toteutettiin perhekodin yhteydessä, sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteet olivat osa laajempaa asiakkaan hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Oleellista tavoitteiden asettamisessa ja seuraamisessa oli, että jokaisella tallikerralla olisi mahdollista

saavuttaa joitakin tavoitteita. Tavoitteet tuli siis pilkkoa niin pieniin osiin, että niiden saavuttaminen oli mahdollista ja asiakas sai onnistumisen kokemuksia.

5.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät ja vaikuttavat ydinasiat

Seuraavassa kuvataan, millaisista menetelmistä sosiaalipedagoginen hevostoiminta käytännössä rakentuu. Toiminnan menetelmiä tarkastellaan kahdesta eri näkökulmasta. Ensin tarkastellaan toiminnan käytännön sisältöjä; mitä hevostoiminnan aikana konkreettisesti tapahtuu. Toinen näkökulma kertoo niistä ydinasioista, jotka menetelmissä vaikuttavat. Näiden menetelmissä vaikuttavien ydinasioiden avulla edellä esiteltyjä tavoitteita pyrittiin saavuttamaan, eli ne toimivat tavallaan siltana toiminnan tavoitteiden ja menetelmien välillä.

Menetelmien ja niissä vaikuttavien ydinasioiden tarkastelu etenee seuraavassa siten, että ensin kuvaillaan menetelmien konkreetteja sisältöjä taulukoiden (4 ja 6) muodossa. Tämän jälkeen menetelmiä, niissä vaikuttavia ydinasioita sekä niihin liittyviä tavoitteita kuvataan yksityiskohtaisemmin tekstissä; yhteyksistä esitellään myös kokoavat taulukot (5 ja 7). Lopuksi vielä tarkastellaan yhteenvedonomaisesti menetelmissä vaikuttavia ydinasioita.

Hevostoiminnan menetelmät (tekstissä **lihavoitu**) jakaantuivat kahteen yläluokkaan: konkreettiin hevosen kanssa toimimiseen sekä sosiaalipedagogisiin menetelmiin. Myös menetelmissä vaikuttavat ydinasiat (tekstissä *kursivoitu*) jakaantuivat kahteen luokkaan: hevosen ominaisuuksien hyödyntämiseen sekä sosiaalipedagogiikan periaatteisiin.

5.3.1 Konkreetti hevosen kanssa toimiminen

Konkreetti hevosen kanssa toimiminen piti sisällään kaikki menetelmät, joiden avulla huolehdittiin hevosen hyvinvoinnista tai toimittiin vuorovaikutuksessa hevosen kanssa

(taulukko 4). Hevonen ei ollut kaikissa menetelmissä konkreettisesti läsnä, mutta se oli kuitenkin kaiken toiminnan motiivi, eli syy toimintaan. Konkreetti hevosen kanssa toimiminen toi koko sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle pohjan, jonka varassa toiminta rakentui. Eräs kyselyyn vastannut tiivisti hevosen kanssa toimimisen näin:

“Hevonen on kaikessa toiminnassa tärkein elementti. Vaikka ei otettaisi hevosta konkreettisesti mukaan toimintaan niin se maalattava aita on hevosen tarhan aita, tai puhuttaessa ravitsemuksesta puhutaan ensin hevosen ruokinnasta ja sitten vasta mietitään miksi koululaisen pitää aamulla syödä aamiainen ennen kouluun lähtöä jne.” (K15)

TAULUKKO 4 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät: konkreetti hevosen kanssa toimiminen

Menetelmä	Menetelmän sisältöjen kuvaus
Huolenpito hevosesta ja hevosen käsittely	Hevosen ruokinta Hevosen harjaaminen ja kavioiden puhdistus Hevosen lääkintä Hevosen taluttaminen Hevosen varustaminen ajoon tai ratsastukseen
Ratsastus ja muut harjoitukset hevosen selässä	Ratsastustaitojen opettelu Maastoratsastus Kilpailutoiminta Ratsastusleikit ja -pelit Hiihtoratsastus ja hiihtoesteratsastus Keskittymisharjoitukset hevosen selässä Jumppa hevosen selässä, vikellys
Hevosen ajaminen	Kärryillä tai reellä Asiakas istuu kyydissä / ohjastaa itse
Maastakäsin työskentely	Maastakäsin tehtävät hevosen hallintaharjoitukset Kävelylenkit hevosen kanssa Liinassa juoksutus Irtojuoksutus ja -hyytys
Vapaana olevien hevosten seuraaminen	Hevosten kommunikaation, toiminnan ja laumakäyttäytymisen seuraaminen
Aistiharjoitukset	Hevosen koskettaminen ja silittäminen (lämmön ja pehmeiden tunteminen) Hevosen haistaminen
Toiminta talliympäristössä	Tallin siivous ja muut tallityöt Varustehuolto Heinätyöt Tarhojen siivous ja talliympäristön siistiminen Aitojen kunnostus

Huolenpito hevosesta ja hevosen käsittely sisälsi kaikki menetelmät, joissa huolehdittiin hevosen hyvinvoinnista ja päivittäisistä rutiineista. Hevosen terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen toi siltauksen myös asiakkaan omasta terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimisen arkirutiineihin:

“...niille annetaan ruokaa ja pietään puhtaana ja viiään ulos ja sisälle, ja niitten kans touhutaan ja tehään ja niin siinä opitaan sitten ne omat rutiinit sitten sitä myötä, että nyt minunkin pitää syödä kun hevonen on syötettävä ja munkin pitää muistaa juua kun hevoselle annetaan raikasta vettä ja...hiukset on harjattava kun hevonenkin harjattiin.” (H2)

Hevonen siis toimi ikään kuin *vertauskuvana* asiakkaan omille arkirutiineille ja terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimiselle. Lisäksi hevosen arkirutiineista huolehtimalla asiakas sai kokemuksen *arjen elämisestä*. Hevosen huolenpidon kautta voitiin harjoitella myös vastuunottoa: asiakas sai edellytystensä mukaisesti vastuuta esimerkiksi hevosen ruokinnasta. Huolehtimalla hevosen hyvinvoinnista voitiin vaikuttaa myös asiakkaan empatiakykyyn; hevosen asemaan asettuminen on hevosen hyvinvoinnista huolehdittaessa erityisen tärkeää, sillä hevonen ei puhu eikä sillä tavoin viestitä tuntemuksiaan.

Hevosen käsittely piti sisällään kaiken toiminnan hevosen kanssa. Koska hevonen on suuri eläin, on erityisen tärkeää, että vuorovaikutus ja kommunikaatio hevosen ja hevosen käsittelijän välillä on kunnossa. *Vuorovaikutus hevosen kanssa* toi hevostoiminnan asiakkaalle luonnollisen mahdollisuuden harjoitella vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja hevosen kanssa; hevosen kanssa toimiessa tarvittiin elekielen lukua ja selkeää itsensä ilmaisemista. Hevosen kanssa toimiessa myös niin sanottu sosiaalinen tilannetaju harjaantui. Hevosen kanssa ei voi olettaa mitään, kuten yksi haastateltava kertoi:

“...koko hevosten kanssa oleminen on sitä kommunikaatiota, että jotenkin se että kun selkeesti, tai täytyy selkeesti ilmaista, niin silloin hevonen ymmärtää myöskin. Että tota siinä ei voi niin kun olettaa tai et ei voi ajatella että toinen olettaa tai muuta. Täytyy niiku oppia, sekä niiku ilmasemaan että myös kattomaan sitä vähän että millä fiiliksellä toinen on.” (H3)

Hevosen kanssa toimiessa myös asiakkaan oma tahto ja sen ilmaiseminen harjaantuivat:

“...hevosen kanssa on kyllä vähän sellasta että pittää tietää! Et ei voi jäähä kellumaan, pittää tietää mitä haluaa millonkii, koska ihmisen pittää olla se, joka määrää, ni sen pittää sillon tietää.” (H1)

Hevosen lajinmukaiseen käyttäytymiseen kuuluu, että se heijastaa ihmisen käyttäytymistä ja toimii ikään kuin peilinä ihmisen toiminnalle. Hevonen toimi siis automaattisesti myös asiakkaan itsetuntemuksen ja itsesäätelyn opettajana. Hevosen kanssa toimiessa asiakas sai rehellisen palautteen omasta toiminnastaan, mikä lisäsi itsetuntemusta ja paransi itsesäätelytaitoja. Eräs kyselyyn vastannut kertoi nuoresta asiakkaastaan, jolla oli keskittymisvaikeuksia:

“Shetlanninponimme on pienikokoisen Kallen kanssa hyvä pari, vahvaluonteinen poni kestää Kallen tuiskahtamiset ja antaa myös vastusta esimerkiksi näykkäisemällä, jos sen kanssa toimiessa ei keskity siihen mitä on tekemässä.” (K13)

Sen lisäksi, että hevonen antaa rehellisen ja välittömän palautteen, hevosen suuri koko tekee siitä varsin tehokkaan palautteenantajan:

“...kyllä se niiku se rauhottaa jo semmonen, kun tajuaahan ne lapsetkin joilla on vaikka ylivilkkautta, ni sen että kun se on iso se hevonen, niin se hermostuessaan voi tehdä ihan mitä tahansa, kääntyä nopeesti ja vahingossa sitten huitasta vaikka jollain jalalla tai päällä tai millä tahansa, tarkottamatta sillä niiku sen kummemmin, niiku kääntyä vaan nopeesti. Niin tota ne niiku tajuaa sen, että kun he rauhottuu niin sekin rauhottuu.” (H2)

Hevosen käsittelyyn kuului myös hevosen varustaminen ajoon tai ratsastukseen. Ajoa varten hevoselle laitetaan valjaat, ratsastusta varten satula ja suitset. Nahkaisten remmien kiinnittäminen vaatii sorminäppäryyttä; varusteiden laitolla voitiin siis harjoittaa asiakkaan hienomotoriikkaa.

Hevosen selässä tapahtuva toiminta jakaantui kahteen eri luokkaan: varsinaiseen **ratsastukseen** ja ratsastustaitojen opetteluun, sekä **muihin hevosen selässä tehtäviin harjoituksiin**. Ratsastuksella pyrittiin vaikuttamaan ennen kaikkea asiakkaan motoriseen ja fyysiseen kehitykseen. Ratsastusharjoitukset kehittävät motorisia taitoja, tasapainoa, kehohallintaa sekä fyysistä kuntoa. Ratsastus ja harjoitukset toteutettiin asiakkaan toimintakyvyn ja edellytysten mukaan. Apuna voitiin käyttää myös terapiavyötä, joka kiinnitetään hevosen ympärille ja jonka kahvoista ratsastaja saa tukevan otteen. Yksi haastateltava kuvaili terapiavyön avulla toteutettavia ratsastusharjoituksia näin:

“...kehitysvammapuolella muunmuassa on niikun siis älyttömän hyvä keino, vaikka terapiavyön avulla sitte ratsastaa, jossa tulee semmonen et asiakas joutuu niiku itse työskentelemään ja tukemaan, että se satula ei annakaan sitä tukea vaan siinä pidetään siitä terapiavyöstä kiinni. Ja tunnetaan se hevosen liike, että asiakas siellä voi kyllä rentona olla, mutta täytyy siinä jollakin lailla sitten lihasten tehdä töitä.” (H3)

Yksi ratsastuksessa vaikuttava ydinasia oli siis *hevosen fyysisten ominaisuuksien*, ratsastusmahdollisuuden ja liikkeen, hyödyntäminen. Fyysisen puolen lisäksi ratsastus vaikuttaa asiakkaan tunne-elämään ja vuorovaikutukseen. Ratsastus on elämyksellistä toimintaa, joka voi herättää suuria tunteita. Varsinkin ilman satulaa ratsastus voi tuoda asiakkaalle lämmön ja lohdun kokemuksen:

“...sitten kun halutaan tämmöstä lämpöä, ja varauksetonta rakkautta, haetaan tämmöstä luottamusta, niin ihan eniten se semmonen ilman satulaa ratsastaminen on se kova juttu siinä.” (H2)

Ratsastuksessa ratsastaja vaikuttaa hevoseen erilaisten apujen, hevoselle annettavien merkkien avulla. Näitä merkkejä voidaan antaa esimerkiksi ohjilla, pohkeilla, istunnalla ja äänellä. Ratsastus on siis jatkuvaa *vuorovaikutusta asiakkaan ja hevosen välillä*. Kommunikaatio on vastavuoroista, sillä myös hevosen antamia merkkejä täytyy kuunnella, tai paremminkin tuntea. Ratsastuksella pyrittiin kehittämään asiakkaan vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja sekä asiakkaan omaa tahtoa, aivan samalla tavalla kuin muutenkin hevosen kanssa toimiessa.

Ratsastuksessa on mahdollisuus vaikuttaa myös asiakkaan itsetuntoon mahdollistamalla onnistumisen kokemuksia. Eräs haastateltava kuvasi asiakkaan itsetuntoon vaikuttamista ratsastuksen avulla näin:

“...se tulee niiku ratsastuksessa ainakin, ratsastuksellisesti, että ihan vaan yksinkertaisesti varmistaa niitä hyviä kokemuksia niiku tiettyyn pisteeseen asti. Jos on niin herkällä asiakas, että se romahtaa heti pienistäkin, että alkuun varmistellaan ettei tuu niitä vastoinkäymisiä, esimerkiks hevosvalinnoilla.” (H3)

Hevosen ajaminen voi tapahtua vuodenajasta riippuen joko kärryillä tai reellä. Ajamisessa asiakas voi toimintakykynsä mukaisesti harjoitella itse ohjastamista, tai vaihtoehtoisesti istua kyydissä toiminnan ohjaajan ohjastaessa hevosta. Yksi kyselyyn vastannut kuvasi ajokokemuksia erään asiakkaansa kohdalla näin:

“Ajettaessa vaumuilla Herra X istuu ohjaajan vieressä, seuraa hevosta ja vaihtelevaan maisemaa. Ajettaessa voidaan kokea myös vauhdin huumaa kun pyydetään hevosta laukkaamaan ja se onkin tosi hauskaa Herra X:n mielestä.” (K15)

Ajaminen siis mahdollisti samanlaisten kokemusten synnyn kuin ratsastaminenkin; siinä oli mahdollista kokea *hevosen fyysisten ominaisuuksien* ansiosta liikkeen rytmi sekä saada elämyksiä liikkeestä ja ympäristöstä. Joillekin asiakkaille, joilla oli liikuntarajoitteita, hevosen kärryjen kyydissä oleminen saattoi olla ainut mahdollisuus saada näitä elämyksiä,

joten ne saattoivat synnyttää suuriakin tunteita. Ajaminen voikin olla joidenkin asiakkaiden kohdalla varsin käyttökelpoinen menetelmä, jos esimerkiksi ratsastus ei asiakkaan fyysisen toimintakyvyn vuoksi sovellu menetelmäksi.

Hevosta ohjastetaan ajettaessa erilaisilla merkeillä, aivan kuin ratsastaessakin, mutta ratsastuksessa käytetyt pohje- ja istunta-avut jäävät luonnollisesti pois käytöstä. Jos asiakas ohjasti hevosta itse, hän oli jatkuvasti *vuorovaikutuksessa hevosen kanssa*. Ajettaessa päästiin siis harjoittelemaan samanlaisia taitoja kuin ratsastaessakin: vuorovaikutusta ja kommunikaatiota sekä oman tahtoa.

Maastakäsin työskentely voidaan laajemmin käsittää kaikeksi toiminnaksi, joka tapahtuu hevosen kanssa vuorovaikutuksessa niin, että ihminen hallitsee ja ohjailee hevosta maasta, ei selästä tai kärryiltä. Laajemman määrittelyn mukaan esimerkiksi kaikki hevosen hoitotoimenpiteet ja arkirutiineista huolehtiminen kuuluisivat maastakäsin työskentelyyn. Tässä tutkimuksessa, erotteluna hevosen huolenpidosta ja käsittelystä, maastakäsin työskentely on kuitenkin määritelty tarkoittamaan vain sellaista toimintaa, jossa tietoisesti harjoitellaan kommunikointia hevosen kanssa maastakäsin erilaisilla harjoitteilla. Maastakäsin työskentelyssä vaikuttavat ydinasiat olivat samoja kuin muussakin hevosen käsittelyssä: *hevosen ja asiakkaan välinen vuorovaikutus* sekä *hevosen lajinmukainen käyttäytyminen*. Maastakäsin työskentelyssä voitiin harjoitella vuorovaikutusta ja kommunikaatiota, omaa tahtoa sekä yhteistyötaitoja, jos toiminnassa on mukana useampi asiakas.

Aistiharjoitukset olivat toimintaa, jossa hyödynnettiin *hevosen fyysisen olemuksen* tuottamia tunto-, lämpö- ja hajukokemuksia. Aistiharjoituksissa voitiin esimerkiksi kokeilla hevosen turpaa, halata hevosta ja tuntea hevosen lämpö, painaa poski hevosen karvaa vasten ja kokeilla kuinka pehmeä ja lämmin hevonen on. Aistiharjoituksiin voitiin tuoda lisäulottuvuutta sillä, että hevosta koskettiin tai silitettiin hevosen ollessa vapaana. Näin toiminta voi tuoda myös tunnelämyksen puhtaiden aistikokemusten lisäksi; tällöin vaikuttava ydinasia on hevosen fyysisten ominaisuuksien lisäksi myös *hevosen ja asiakkaan välinen vuorovaikutus*.

Hevosten seuraamista käytettiin tyypillisesti menetelmänä niin, että hevoset olivat vapaana laumassa esimerkiksi tarhassa tai laitumella. Yksi haastateltava kuvasi kyseistä menetelmää näin:

“...vaikka vaan se että ollaan tuolla lauman keskellä ja pajataan niitä vuoretellen ja seurataan kun ne tuolla liikkuu, mennään vaikka istumaan tuonne puun juurelle, katellaan, mitä tahansa.” (H2)

Hevosten seuraamisessa *hevosen lajinmukaista käyttäytymistä* voitiin käyttää *vertauskuvana*; päämääränä oli vaikuttaa asiakkaan tunteiden tunnistamiseen, vuorovaikutuksen ja kommunikaation tiedostamiseen sekä yhteisön toiminnan ymmärtämiseen. Yksi haastateltava kertoi menetelmän käytöstä tunteiden tunnistamisen ja kommunikaation ymmärtämisen tukena näin:

“...vähän ulkoistaa itteensä siinä, et siinä on aika paljon, ja nimenomaan sitä kommunikaatiota siinä, vaikka niiku kun meilläkin on paljon hevosia, ja ne on isossa laumassa, pystytään paljon niiku tekemään sitä että seurataan ja tarkkaillaan ja pohditaan niiku niitä. Niitä tota hevosten keskinäisiä viestejä ja mahdollisia tunnetiloja ja oloja ja tämmösiä.” (H3)

Toinen haastateltava puolestaan nosti esille hevosten seuraamisen yhteisön toiminnan ymmärtämisen ja asiakkaan itsetuntemuksen kannalta:

“...voidaan siellä laumassa seurata et miten ne käyttäytyy, ja sitten niiku perheessä kans on varmasti joku on niiku voimakkaampi hahmo ja joka päättää asioista enemmän ehkä ku muut ja... Ja tota sitten, tämmösissä, tai missä tahansa, työyhteisössä, koulu yhteisössä, kavereissa, voidaan niiku peilata et oisko meillä tämmönen ja mihin minä kuulusin ja tota sitten jos me oltais siinä eläinyhteisössä niin missähän kohti me oltais.” (H2)

Toiminta talliympäristössä sisälsi menetelmiä, joiden avulla huolehdittiin hevosen hyvinvoinnista. Tällä toiminnalla tavoiteltiin samoja asioita kuin hevosen huolenpidolla: arkirutiinien sietämistä ja huolehtimista omasta terveydestä ja hyvinvoinnista, sekä vastuunoton kokemuksia. Hevosta siis käytettiin *vertauskuvana*, jonka lisäksi asiakas sai kokemuksen *arjen elämisestä*. Toiminta talliympäristössä on hyvin fyysistä, joten menetelmällä pyrittiin myös asiakkaan fyysisen kunnon kohottamiseen; lisäksi esimerkiksi varustehuolto kehitti myös asiakkaan hienomotoriikkaa. Menetelmän käytöllä pyrittiin vaikuttamaan myös asiakkaan mielialaan sekä itsetuntoon:

“Talliympäristössä ilman hevosta tehtävä toiminta kohottaa sitä kuntoa ja kohotetaan sit tietyllä tavalla myös sitä itsetuntoa, eli minä osaan näitä hommia, ja sitten kun minä oon tehnyt näitä hommia niin näistä tulee hyvä mieli.” (H2)

Yhteenveto konkreeteista hevosen kanssa toimimisen menetelmistä, niissä vaikuttavista ydinasioista ja tavoitteista on esitetty taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Yhteenveto menetelmien, ydinasioiden ja tavoitteiden välisistä yhteyksistä: konkreetti hevosen kanssa toimiminen

MENETELMÄ	VAIKUTTAVAT YDINASIAT	TAVOITTEET
Huolenpito hevosesta	 Hevonen vertauskuvana Arjen eläminen 	Arkirutiinit Oma terveys ja hyvinvointi Vastuunotto Empatiakyky
Hevosen käsittely	 Hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus Hevosen lajinmukainen käyttäytyminen 	Vuorovaikutus ja kommunikaatio Oma tahto Vastuunotto Itsesäätely Itsetuntemus
Ratsastus ja muut harjoitukset hevosen selässä	 Hevosen fyysiset ominaisuudet Hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus 	Motoriset taidot ja fyysinen kunto Kehonhallinta Rytmien kokeminen Vuorovaikutus ja kommunikaatio Oma tahto Itsetunto Itsesäätely
Hevosella ajaminen	 Hevosen fyysiset ominaisuudet Hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus 	Vuorovaikutus ja kommunikaatio Oma tahto Ryhti
Maastakäsin työskentely	 Hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus Hevosen lajinmukainen käyttäytyminen 	Vuorovaikutus ja kommunikaatio Oma tahto Itsesäätely
Vapaana olevien hevosten seuraaminen	 Hevonen vertauskuvana Hevosen lajinmukainen käyttäytyminen 	Yhteisön toiminnan ymmärtäminen Tunteiden tunnistaminen Vuorovaikutus ja kommunikaatio
Toiminta talliympäristössä	 Hevonen vertauskuvana Arjen eläminen 	Arkirutiinien sietäminen Oma terveys ja hyvinvointi Vastuunotto Itsetunto Motoriset taidot ja fyysinen kunto

5.3.2 Sosiaalipedagogiset menetelmät

Sosiaalipedagogisiin menetelmiin luokiteltiin kuuluviksi kaikki ne hevostoiminnan menetelmät, jotka eivät varsinaisesti pohjautuneet hevosen ja ihmisen väliseen vuorovaikutukseen, vaan joiden juuret olivat ennemminkin sosiaalipedagogiikassa. Myös näissä menetelmissä hevonen oli usein läsnä tai toiminnan motiivina, mutta se ei kuitenkaan välttämättä ollut toiminnassa vaikuttava ydinasia. Tutkimustulosten mukaan hevostoiminnan sosiaalipedagogisia menetelmiä olivat keskustelu, kirjoittaminen, yhteistoiminnalliset menetelmät sekä ruokailuhetket (taulukko 6).

TAULUKKO 6 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmät: sosiaalipedagogiset menetelmät

Menetelmä	Menetelmän sisältöjen kuvaus
Keskustelu	Keskustelu toiminnan ulkopuolella Keskustelu toiminnan aikana Keskustelu käyttäen hevosta vertauskuvana
Kirjoittamismenetelmät	Oman elämäntarinan kirjoittaminen Oman aarrekartan työstäminen Tallipäiväkirjan kirjoittaminen Kirjalliset "kotitehtävät"
Yhteistoiminnalliset menetelmät	Ryhmätehtävät Parityöskentely
Ruokailuhetket	Elämykselliset Arkiset

Keskustelu ja kommunikaatio olivat tutkimustulosten mukaan keskeinen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmä. Menetelmässä vaikuttava ydinasia oli asiakkaan ja ohjaajan välinen luottamus ja vuorovaikutus, tietynlainen *pedagoginen suhde*. Kommunikointi, ymmärtäminen ja ymmärretyksi tuleminen ovat toiminnassa tärkeitä, joten kommunikoinnin tukena voitiin käyttää asiakkaasta riippuen esimerkiksi tukiviittomia tai valokuvia. Keskustelun käyttäminen menetelmänä jakaantui

tutkimustuloksissa kolmeen eri tapaan: keskustelu toiminnan ulkopuolella, keskustelu toiminnan lomassa sekä keskustelu käyttäen hevosta vertauskuvana.

Keskustelu toiminnan ulkopuolella piti sisällään kokemuksien, ilojen ja surujen jakamisen toimijan ja asiakkaiden kesken. Toiminnan ulkopuolinen keskustelu painottui tulosten mukaan toiminnan loppuun. Loppukeskustelu toimi myös selkeänä rutiinina, joka päätti hevostoiminnan sillä kertaa. Joskus keskustelussa saattoi olla mukana myös tunnekortit, jotka helpottivat asioiden purkamista. Hevosaiheisten tunnekorttien käyttöä kuvaili yksi haastateltava näin:

“...sitten siinä annan niiku valikoida heidän ne kortit, ja sitten jos sieltä valitsee hymynaaman tai totisen hevosen tai juoksevan hevosen tai makaavan hevosen, niin sitten kysyn että minkä takia valitsit tämän kortin. Ja sitte ne joutuu oikeesti sitten hetken miettimään, et miks he valihtu just tämän kortin. Ja sen takia se valittiin se kortti, kun se kuvasti jollakin lailla sit sitä omaa omatilaa.” (H2)

Keskustelu toiminnan lomassa oli hevostoiminnan ohjaajan ja asiakkaan välistä vuorovaikutusta tekemisen aikana. Usein saatettiin puhua hevosista, mutta toiminnan lomassa voitiin puhua muustakin, asiakkaalle ajankohtaisista ja tärkeistä asioista:

“...työskentelyn lomassa puhutaan kaikesta mahdollisesta maan ja taivaan väliltä, usein koulusta, kokeista, pojista, vanhemmista, elämästä yleensä, tulevaisuudesta” (K4)

Haastatellut hevostoiminnan ohjaajat kokivat keskustelun toiminnan lomassa merkityksellisemmäksi ja antoisammaksi kuin toiminnan ulkopuolisen keskustelun. Toiminnan lomassa keskustelua herättäviksi ydinasioiksi nousivat *toiminnallisuus*, *elämyksellisyys*, ohjaajan ja asiakkaan välinen *pedagoginen suhde* sekä *hevosen läsnäolo*.

Toiminnallisuutta ja hevosen läsnäoloa keskustelunavaajina kuvaili yksi haastateltava näin:

“No se varmaan on se kun siinä eläinten parissa tehään kaikkee, niin toki joku voi haluta ollakin siellä hiljaisuudessa, mutta ehkä se jotenkin vaan on niin luontevaa puhua siinä. Niin se on vaan niin luontasta meille, kun läsnä on eläimiä, niin sitten ruvetaan puhumaan.” (H2)

Toiminnallisuuden kautta voitiin myös saavuttaa sellainen luottamuksellinen suhde ohjaajan ja asiakkaan välille, joka helpotti keskustelua:

“...sit kun me ollaan niiku yhtä matkaa niitä menty ja niitä on niiku tullutkin niitä kokemuksia siitä ja... et ehkä siinä se luottamus sit myöskin lisääntyy, jollonka sitten se puhuminen on niiku myökin helpompaa.” (H3)

Hevosen läsnäolo sai aikaan tunteenpurkauksia ja avasi keskusteluyhteyden asiakkaan ja ohjaajan välille, mitä yksi haastateltava kuvasi näin:

“...parinkin pojan kohalla on siis semmosia, että se hevonen itessään aiheuttaa sen että tuota tulee hirvittäviä tunteenpurkauksia, että ei tarvii tehdä mitään, sen hevosen ei tarvii tehdä mitään, vaan se sen läsnäolo riittää siihen että alkaa...siis ne alkaa kertomaan semmosia asioita, mitä niistä ei muuten saa niiku irti.” (H1)

Keskustelu käyttäen hevosta vertauskuvana voi olla keskustelua joko toiminnan aikana tai sen ulkopuolella. Keskustelu voi liittyä myös vapaana olevien hevosten seuraamiseen. Hevosen avulla keskusteltiin asiakkaan arkeen ja elämään liittyvistä aiheista:

“Hevosten parissa voi vertaiskuvallisesti ja konkreettisestikin myös jutella nuorten arkeen liittyvistä asioista (miten hevoset/ihmiset suhtautuvat toisiinsa, miten toisiin olisi hyvä suhtautua, mikä tuntuu kurjalta/mukavalta).” (K7)

Myös hevosten elämäntarinoita voitiin käyttää keskustelun apuna ja verrata hevosen elämänkulkua asiakkaan elämänkulkuun:

“Käytämme hevosten elämäntarinoita menetelmänä. Hevosemme ovat jo iäkkäitä ja niiden elämään mahtuu monenlaisia vaiheita, vaikeitakin. Elämäntarinat tarjoavat nuorillemme samaistumiskohteen ja niistä poikkeuksetta syntyy keskustelua vaikeistakin asioista.” (K16)

Hevosta käytettiin siis *vertauskuvana* keskustelun avaamisessa.

Kirjoittamismenetelmät olivat tarinallisuuteen liittyviä menetelmiä, joita käytettiin usein välineenä tilanteiden ja tunteiden purkuun sekä tulevan ennakointiin. Usein kirjoittamismenetelmissä asiakas kävi omaa elämäänsä lävitse hevosaiheita hyväksi käyttäen. Kirjoittamismenetelmissä vaikuttavia ydinasioita olivat siis *hevosen käyttäminen vertauskuvana* sekä *toiminnallisuuden ja elämyksellisyyden* aikaansaamat kokemukset ja tunteet.

Hevostoiminta itsessään tukee yhteistoimintaa, sillä toiminta tapahtuu talliyhteisössä. Lisäksi yhteistoiminnallisuus tapahtuu usein konkreettissa hevosen kanssa työskentelyssä. Silti tämän tutkimuksen tuloksissa **yhteistoiminnalliset menetelmät** rajattiin koskemaan toimintaa, jossa tietoisesti hyödynnettiin yhteistoiminnallisten menetelmien etuja.

Yhteistoiminnalliset menetelmät voitiin luokitella ryhmätehtäviin ja parityöskentelyyn. Ryhmätehtävänä oli esimerkiksi ryhmässä tapahtuva maastakäsin työskentely; toiminnan tarkoituksena oli, että jokainen ryhmän jäsen on oleellisessa roolissa toiminnan onnistumisen kannalta:

“...erilaisin EPIC:n harjoittein ensin ilman hevosia ja sitten hevosten kanssa teemme asioita, jotka eivät onnistu ilman yhteistoimintaa.” (K1)

Parityöskentelyä toteutettiin esimerkiksi niin, että asiakkaan hoitivat hevosta yhdessä, tai ratsastusharjoituksissa toinen asiakas talutti toisen ratsua. Yhteistoiminnallista parityöskentelyä toteutettiin myös niin, että toimintaan osallistui kaksi eri ikäistä asiakasta:

“...kun laittaa semmosen ison, ja tosi pienen ihmisen, se on jotenkin niille niiku selvää pässinlihaa, että hänen täytyy ottaa vastuu tästä tilanteesta, hänen täytyy niiku tarkkailla että mitää ei satu, vaikka siellä ois joku muu vielä vähän niiku perään vahtimassa, mutta että pienille se on selkeetä että tuolta pyydän apuu, ja isoille se on selkeetä että miun täytyy nyt vahtii. Ja toisaalta ne pystyy myöskin organisoimaan että mitä niitten ite pitää tehdä.” (H1)

Yhteistoiminnallisuudessa vaikuttavia ydinasioita olivat *yhteisöllisyys* ja *toiminnallisuus*. Yhteistoiminnallisten menetelmien kautta pyrittiin vaikuttamaan erityisesti asiakkaan sosiaalisiin taitoihin sekä vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon. Lisäksi toiminnalla harjoiteltiin toiminnanohjausta ja vastuunottoa; jokainen toimintaan osallistuva oli vastuussa itsensä osalta toiminnan onnistumisesta.

Ruokailu ja **ruokailuhetket** kuuluivat oleellisena osana toimintaan. Ruokailu saatettiin toteuttaa elämyksellisesti vaikka laavulla tai nuotion äärellä, jossa paistettiin makkaraa tai lettuja. Ruokailuhetki saattoi toteutua myös arkisesti hevostoiminnan ohjaajan kodissa keittiönpöydän äärellä, jossa syötiin aamupalaa tai juotiin välipalakahvia tai -mehua. Yksi haastateltava kertoi, kuinka ruokailuhetki lomittuu luonnollisesti hevostoimintaan tuoden siltausta hevosen ja ihmisen arkirutiinien välille:

“... monesti on että kun annetaan aamuruuat näille kaikille, sen jälkeen me käydään ite kahvilla.” (H2)

Ruokailuhetket voivat siis toimia *elämysten* tuottajina, mutta toisaalta ne voivat olla myös *arjen elämistä* asiakkaan kanssa. Tämä arjen eläminen edisti myös *pedagogisen suhteen* syntymistä. Ruokailuhetket sisälsivät myös keskustelua, ja ne toimivat usein hevostoiminnan päättävänä loppurutiinina.

Yhteenveto sosiaalipedagogisten menetelmien, vaikuttavien ydinasioden ja tavoitteiden yhteyksistä on esitetty taulukossa 7.

TAULUKKO 7. Yhteenvedo menetelmien, ydinasioiden ja tavoitteiden välisistä yhteyksistä: sosiaalipedagogiset menetelmät

MENETELMÄ	VAIKUTTAVAT YDINASIASIAT	TAVOITTEET
Keskustelu →	Hevosen läsnäolo Pedagoginen suhde → Toiminnallisuus Elämyksellisyys	Tunteiden, ajatuksien ja kokemusten purkaminen ja käsittely Tulevan ennakointi
Keskustelu käyttäen hevosta vertauskuvana →	Pedagoginen suhde Hevonen vertauskuvana →	Itsetuntemuksen lisääntyminen: oman elämäntilanteen ymmärtäminen
Kirjoittamis- menetelmät →	Toiminnallisuus Elämyksellisyys → Hevonen vertauskuvana	Tunteiden, ajatuksien ja kokemusten purkaminen ja käsittely Tulevan ennakointi Itsetuntemuksen lisääntyminen: oman elämäntilanteen ymmärtäminen
Yhteis- toiminnallisuus →	Yhteisöllisyys Toiminnallisuus →	Sosiaaliset taidot Vuorovaikutus ja kommunikatio
Ruokailuhetket →	Pedagoginen suhde Elämyksellisyys → Arjen eläminen	Elämykset ja mieliala Arkirutiinit

5.3.3 Yhteenvedo menetelmissä vaikuttavista ydinasioista

Menetelmissä vaikuttavat ydinasiat jakaantuivat hevosen ominaisuuksien hyödyntämiseen sekä sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteisiin (taulukko 8). Jaon tarkoituksena oli havainnollistaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kahta tärkeintä elementtiä; hevosta ja sen ominaisuuksia sekä sosiaalipedagogiikkaa.

TAULUKKO 8. Yhteenveto menetelmissä vaikuttavista ydinasioista

Hevosen ominaisuuksien hyödyntäminen	Sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteet
Hevosen läsnäolo	Arjen eläminen
Hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus	Pedagoginen suhde
Hevosen lajinmukainen käyttäytyminen	Elämyksellisyys
Hevosen fyysiset ominaisuudet	Toiminnallisuus
Hevosen käyttäminen vertauskuvana	Yhteisöllisyys

Hevosen ominaisuuksien hyödyntäminen ja sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteet olivat tutkimustulosten mukaan melko tasapainossa toisiinsa nähden. Ydinasiat eivät jakautuneet tarkkarajaisesti niin, että konkreettissa hevosen kanssa toimimisessa olisi hyödynnetty pelkästään hevosen ominaisuuksia ja sosiaalipedagogisissa menetelmissä sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteita. Menetelmissä vaikuttavat ydinasiat olivat ennemminkin vuorovaikutuksessa keskenään, ja usein hevosen ominaisuuksien hyödyntäminen oli ehtona sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteiden toteutumiselle.

Konkreettissa hevosen kanssa toimimisessa merkittävin ydinasia oli hevosen itsessään: *hevosen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen sekä hevosen fyysisten ominaisuuksien ja lajinmukaisen käyttäytymisen hyödyntäminen*. Hevosta myös käytettiin usein *vertauskuvana*. Sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteista nousi esille *arjen eläminen*, joka toteutui huolehdittaessa hevosen arkirutiineista.

Sosiaalipedagogisissa menetelmissä vaikuttaviksi ydinasioiksi nousivat ennen kaikkea sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteet; pedagoginen suhde, toiminnallisuus, elämyksellisyys, yhteisöllisyys ja arjen eläminen. Kuitenkin myös hevosen läsnäolo oli merkittävä ydinasia, ja usein myös edellytys sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteiden toteutumiselle. Hevosta käytettiin myös vertauskuvana keskusteluissa.

Ydinasiat toimivat ikään kuin siltana toiminnan käytännön sisältöjen ja tavoitteiden välillä; ne olivat niitä elementtejä, jotka toiminnassa vaikuttavat. Menetelmän käyttö itsessään ei siis vielä takaa, että sillä olisi mahdollista saavuttaa asetettuja tavoitteita. Oleellista on, kuinka menetelmässä vaikuttavia ydinasioita pystytään toiminnassa hyödyntämään.

5.4 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamismallit

Tutkimuksen tulosten mukaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteutettiin karkeasti jaotellen kolmella erilaisella konseptilla. Tutkimuksen kohdejoukko eli sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajat jakaantuivat työnkuvansa kannalta kolmeen eri kategoriaan; nämä kolme eri kategoriaa erosivat toisistaan toimintaympäristön sekä joidenkin toiminnan käytännön toteuttamisen seikkojen kannalta. Kategoriat eli hevostoiminnan toteuttamismuodot on esitelty tutkimuksen kohderyhmää kuvaavassa luvussa.

Hevostoiminnan erilaisista toteuttamismuodoista muodostettiin kolme erilaista mallia siitä, kuinka hevostoiminta voi mahdollisesti toteutua. Toteuttamismallit eivät siis suoraan kuvaa niitä hevostoiminnan toteuttamismuotoja, joihin tutkimukseen osallistuneet jaettiin. Sen sijaan ne kertovat hevostoiminnan erilaisista lähtökohdista ja painotuksista.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan erilaisista toteuttamismalleista puhuivat myös haastalteltavat:

“...sitäkin on monenlaatuista. Että mie jotenkin ite koen olevani tässä niin syvällä, että mie jotenkin aattelen että ehkä kaikissa paikoissa tehty työ ei oo samaa ku meillä tehty työ, niiku sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Että se ei kaikkialla oo sama, ollenkaan sama asia.” (H1)

“Tässä on musta ikään kuin kaks vähän erilaista asiaa, että toinen on se tallin, talliyhteisö ja sen kehittäminen, ihan normi harrastustalli, ratsastustalli. Semmoseksi niiku hyväksi, nuorisotilaksi. --- Mutta sitten on taas jotenkin ihan eri asia se kuntouttava toiminta. Että tavallaan nää on niiku kaks erillistä.” (H3)

Hevostoiminnan toteuttamismallit esitellään seuraavassa esimerkkitapausten valossa. Niiden tarkoituksena on havainnollisesti tuoda näkyville sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteita ja menetelmiä sekä hevostoiminnan etenemistä prosessina erilaisissa toteuttamismalleissa. Tarkoituksena ei ole muodostaa yleiskuvausta sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamisesta, vaan kuvailla tutkimusaineiston valossa sitä, millaista sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi käytännössä olla ja millaisilla painotuksilla sitä voidaan toteuttaa. Esitettävät tarinat eivät myöskään kuvaa kenenkään yksittäisen tutkimukseen osallistuneen kerrontaa asiakkaastaan, vaan tarinat edustavat koko aineistoa.

5.4.1 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta yksilön hyvinvointia lisäävänä toimintana

Liisan tarina

Liisa muutti ammatilliseen perhekotiin 13-vuotiaana rikkinaisten ja epävakaiden perheolojen vuoksi. Liisa koki sijoituksen alussa pelon ja turvattomuuden tunteita; mieltä ahdistivat menneet tapahtumat ja asiat, jotka olivat perhekotisijoitukseen johtaneet. Koulussa Liisa pärjäsi kohtalaisesti, mutta oli hyvin epävarma itsestään ja selvitytyemisestään. Epävarmuus ja huono itseluottamus näkyi passiivisuutena ja sulkeutuneena käytöksenä; Liisa ei paljoa jutellut tai hymyillyt. Kavereita hänellä ei juuri ollut. Liisan muuttaessa perhekotiin hänelle laadittiin hoito- ja kasvatussuunnitelma. Alkupalaverissa oli mukana perhekodin työntekijä, Liisa äitinsä kanssa sekä lastensuojelun edustaja. Koska perhekodin toimintaan kuului osana sosiaalipedagoginen hevostoiminta, perhekodin työntekijä ehdotti hevostoiminnan kirjaamista yhdeksi Liisan tukitoimeksi. Liisa ei osoittanut erityistä kiinnostusta hevosiin, mutta suostui siihen, että hevostoiminta kirjattiin hänen kohdallaan harrastuskokeiluksi.

Liisa aloitti hevostoiminnan käymällä tallilla muutaman kerran viikossa, aluksi kahdestaan perhekodin hevostoiminnasta vastaavan työntekijän kanssa. Liisa ei halunnut ratsastaa tai hoitaa hevosia, vaan tyytyi katselemaan niitä kauempaa. Liisa ja ohjaaja istuivat usein hevosten laitumella katsellen vapaana laiduntavia hevosia. Ohjaaja kertoili jokaisesta hevosesta ja tulkkasi Liisalle hevosten elekieltä, jolla ne toisilleen viestivät. Liisa oli suurimman osan ajasta hiljaa, katseli ja kuunteli. Erityisesti hän kuitenkin kiinnostui eräästä tammasta, Tuiskusta, josta ohjaaja kertoi; tamma oli tullut perhekotiin laiha ja kaltoinkohdeltuna, mutta nyt se laidunsi onnellisen ja hyvinvoivan näköisenä. Tuiskusta tuli pian Liisan lempihevonen; kuten Liisa itse myöhemmin on kertonut, hän ajatteli olevansa Tuiskun kanssa jonkinlainen “sielunkumppani”, sillä kumpikin oli kokenut elämässään ikäviä asioita.

Kun Liisa oli ensin tutustunut hevosiin tarpeeksi kaukaa ja mielenkiinto hevosiin oli herännyt, hevostoiminta alkoi täyttää suuremman osan hänen arjestaan. Useana päivänä viikossa hän oli auttamassa hevosten hoidossa. Liisa siivosi tallia yhdessä työntekijän kanssa, huolehti usein Tuiskun ruokien laitosta ja varusteiden huollosta. Joskus tallilla olivat mukana myös perhekodissa asuvat Riitta ja Jonna, jotka rohkaisivat Liisaa

kokeilemaan Tuiskun harjaamista. Lopulta Liisa rohkaistuikin kokeilemaan, ja tämä sai tytön kasvot säteilemään ilosta. Tuisku oli hyvin kiltti ja rauhallinen, joten sen kanssa oli turvallisen tuntuista harjoitella hevosen käsittelyä. Seuraava suuri edistysaskel oli, kun Liisa halusi kokeilla ratsastusta, ja aloitti säännölliset ratsastusharjoitukset Tuiskulla. Tytön ja hevosen suhde oli kehittynyt läheiseksi, ja työntekijän hevostoiminnalle asettama tavoite oli alkanut toteutua: luottamuksen ja turvallisuudentunteen lisääntyminen alkoi siitä, että Liisa pystyi täysin varauksettomasti luottamaan Tuiskuun. Tuisku ei kertonut kellekään hänen salaisuuksiaan eikä arvostellut hänen ulkonäköään, vaan sen sijaan oli aina valmiina silitettäväksi ja halattavaksi. Liisa jutteli iloisesti ja vapautuneesti hevosasioista perhekodin työntekijöiden ja muiden lasten ja nuorten kanssa.

Perhecodissa päivitettiin säännöllisesti Liisan hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Sinne pystyttiin kirjaamaan toteutuneita tavoitteita, kuten Liisan mielialan ja itsetunnon kohoaminen sekä luottamuksen ja turvallisuudentunteen lisääntyminen. Perhekodin työntekijän mukaan hevostoiminta oli ollut tärkeä osa Liisan voimaantumista. Liisa muutti perhecodista takaisin äitinsä luokse ollessaan 16-vuotias. Jälkihuoltosopimuksena Liisa kuitenkin jatkoi ratsastusta tutulla perhekodin tallilla; kerran viikossa tapahtuvat tallikäynnit olivat Liisalle hyvin mieluisia. Kaiken kaikkiaan tulevaisuus näytti valoisalta.

Liisan tarinan tarkastelua

Liisan tarina kertoo tämän tutkimuksen tulosten mukaan melko tyypillisen tarinan lastensuojelun sijaishuoltolaitoksen asiakkaasta, joka osallistuu sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Asiakas ikään kuin tulee automaattisesti hevostoimintaan mukaan, ilman että aktiivisesti itse hakeutuisi siihen. Kaikki perhekodin asukkaat eivät välttämättä ole erityisen kiinnostuneita hevosista, vaan hevostoiminta nähdään heidän kohdallaan yhtenä arkipäivän tehtävänä.

Hevostoiminnan tavoitteet asetetaan ja niitä seurataan perhekodin muun toiminnan tavoitteiden rinnalla; hevostoiminta toimii yhtenä osana lapsen tai nuoren kokonaisvaltaista hyvinvoinnin tukemista ja sen arviointia. Hevostoiminnassa erityisesti vaikuttavia elementtejä ovat toiminnallisuus ja yhteisöllisyys. Hevostoiminta lisää usein koko perhekodin yhteisöllisyyttä, sillä hevoset ovat ikään kuin “kaikkien yhteinen juttu”. Myös

elämyksellisyys on tärkeä elementti toiminnan mielekkyyden kannalta, mutta sen luonne saattaa muuttua toiminnan edetessä:

“Elämyksellisyys on myös yksi tärkeä tekijä siinä, että toiminta säilyy mielekkäänä. Elämyksellisyydenkin tavoitteet ja vaan tупpaavat muuttumaan ajan saatossa, joten kun joka kerta ei voida saavuttaa sitä wow!-elämystä niin täytyy löytää syy siihen että toiminta edelleen on mielekästä ja palautetta antavaa.” (K14)

Hevostoiminassa oleellista onkin arjen eläminen ja rytmittyminen:

“SPHT ei ala meillä siitä, kun astutaan talliin ja pääty kun tullaan tallista ulos, vaan se läpäisee kaikkea toimintaamme rytmittäen arkeamme, joten hevosten rooli on keskeinen perhekodissamme. Hevoset ovat perheenjäseniämme, jotka ovat läsnä arjessamme ja keskusteluissamme – kuten muutkin eläimemme.” (K16)

Liisan kohdalla toiminassa vaikuttaviksi ydinasioiksi nousivat hevosen käyttäminen vertauskuvana sekä hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus. Vaikka tarinan ohjaaja ei aktiivisesti nostanut hevosta vertauskuvana esille, Liisa itse löysi hevosen elämäntarinasta itselleen samaistumiskohteen. Hevosen ja ihmisen välisessä vuorovaikutuksessa nousi esiin asiakkaan tarpeita vastaavan hevosen valitseminen. Tutkimuksen tulosten mukaan toiminnassa oleellista onkin löytää asiakkaalle sopiva hevonen, sillä kaikki hevoset eivät sovellu kaikkien asiakkaiden kanssa työskentelyyn. Sopivan hevosen valitsemisesta kertoi eräs kyselyyn vastannut:

“Valitsen aralle, vetäytyvälle, surumieliselle tytölle hevosen, joka on herkkä ja tulee kontaktiin kuin varoen.---Rajojaan etsivälle valitsen kookkaamman ja fyysisemmän hevosen, joka ”tulee iholle”. (K5)

Liisan tarina tuo esille sen, kuinka hevostoiminta etenee tyypillisesti prosessina. Toiminnan alkuvaiheessa pääpaino on tutustumisessa; tutustutaan sekä ohjaajaan, ympäristöön, että hevosiin. Toiminnan alussa pyritään luomaan myönteinen ilmapiiri, eikä “kaivella tunteita”, kuten eräs haastateltu asian ilmaisi. Prosessin edetessä toiminta muokkautuu asiakkaan toiveita kuunnellen niin, että toiminta säilyy sopivan haasteellisena ja tuottaa uusia elämyksiä. Hevonen toimii myös siltana asiakkaan ja ohjaajan pedagogisen suhteen muodostumiselle. Toiminnassa edetään aina asiakkaan ehdoilla, eikä kiirehditä esimerkiksi ratsastamaan, jos se asiakkaasta ei tunnu hyvältä. Tarinan Liisan kohdalla kävi onnellisesti ja hevostoiminta jatkui jälkihuoltosopimuksena; näin Liisa voi jatkossakin saada tukea elämäänsä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keinoin.

Kun sosiaalipedagoginen hevostoiminta toteutuu yksilön hyvinvointia lisäävänä toimintana, se voidaan nähdä harrastuksen ja kuntouttavan toiminnan välimaastossa sijaitsevana toimintamuotona. Toiminnan tavoitteena on ratsastus- ja hevostaitojen kautta vaikuttaa asiakkaan sosiaaliseen, psyykkiseen ja motoriseen kehitykseen. Toiminnan päämääränä ei ole varsinainen kuntoutus, vaan ennemminkin asiakkaan hyvinvoinnin lisääminen. Toiminnan luonne vaihtelee tarpeen mukaan yksilöllisestä yhteisölliseen, kuitenkin yhteisöllisyyden ollessa yksi toiminnan kantava voima.

5.4.2 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta yksilöä kuntouttavana toimintana

Antin tarina

Antti on nuori mies, joka tulee sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan mukaan oman kehitysvammaisille tarkoitetun hoitokotinsa ohjaamana. Ennen kuin Antti aloittaa hevostoiminnan, pidetään alkupalaveri yhdessä hoitokodin työntekijän ja hevostoiminnan ohjaajan kanssa. Yhdessä pohditaan, mitä hevostoiminta voisi Antin tapauksessa olla, ja millaisia tavoitteita hevostoiminnalle voitaisiin asettaa. Hoitokodin työntekijä on itsekin hevosihminen ja innolla mukana asettamassa toiminnan tavoitteita. Antin kohdalla tavoitteiksi asetetaan erityisesti itsesääätelyn lisääntyminen ja sääntöjen noudattaminen, sillä Antti on välillä hyvin kärsimätön ja unohtaa yhteisesti sovitut säännöt. Lisäksi toiminnalla toivotaan olevan positiivista vaikutusta Antin fyysiseen kuntoon ja motorisiin taitoihin. Alustavasti sovitaan toiminnan toteutuvan kerran viikossa, kymmenen viikon ajan.

Antti tulee ensimmäistä kertaa tallille yhdessä hoitokodin työntekijän kanssa. On sovittu, että ensimmäisellä kerralla tutustutaan yhdessä paikkoihin, eläimiin ja hevostoiminnan ohjaajaan. Yhdessä kierretään paikat, ohjaaja esittelee Antille hevoset ja tallikissat ja kertoo tallin säännöt. Ohjaaja selittää, miksi tallilla on käyttäytyttävä rauhallisesti: talli on hevosten koti, ja hevoset voivat säikähtää kovia ääniä tai äkkinäisiä liikkeitä. Tallikäynnin jälkeen juodaan kahvit ja yhdessä myös mietitään, mitä kaikkea hevostoiminta voisi pitää sisällään. Antilla on omana toiveenaan opetella ohjastamaan hevosta ajettaessa.

Ensimmäinen tallikerta sujuu Antin jännityksestä huolimatta myönteisessä ilmapiirissä. Tutustuttuaan Anttiin hevostoiminnan ohjaaja pääsee suunnittelemaan tarkemmin toiminnan sisältöjä.

Toisesta tallikerrasta lähtien Antti toimii tallilla kahden kesken hevostoiminnan ohjaajan kanssa. Ensimmäiset tallikerrat pitävät sisällään hevosten hoitamista ja ruokkimista, tallin siivoamista ja aitojen korjausta. Tallihommien jälkeen on aina hiki ja hyvä mieli. Hevosten parissa sääntöjen noudattaminen ja rauhallinen käyttäytyminen on Antille helppoa, sillä hevoset ovat suuria ja kunnioitusta herättäviä. Kerran kun Antti oli harjaamassa hevosta, hevonen astui Antin jalan päälle: tämä toimi muistutuksena siitä, että toimintaan on keskityttävä silloin, kun ollaan hevosten parissa. Varsinaisen toiminnan kestoa on myös päästy jo pidentämään Antin keskittymiskyvyn kasvaessa: alussa toiminta kesti aina korkeintaan 10 minuuttia, jonka jälkeen pidettiin tauko, mutta nyt Antti jaksaa keskittyä tehtäväänsä jo 20 minuuttia kerrallaan. Koko ajan lähestytään Antin suurta toivetta, päästä itse ohjastamaan hevosta. Antti ja ohjaaja pohtivat yhdessä, mitä kaikkea toiveen toteuttamiseen vaaditaan. Kokeillaan hevosen valjastamista yhdessä; valjastaminen vaatii sorminäppäryyttä ja kärsivällisyyttä. Antti myös totuttelee istumaan rauhallisesti kärryjen kyydissä, kun ohjaaja ohjaa hevosta. Lopulta päästään tavoitteeseen: Antti ohjastaa itse hevosta ohjaajan istuessa kärryillä Antin vieressä. Vaikka Antti käy tallilla yksin, hän on tekemisissä ohjaajan lisäksi monen eri ihmisen kanssa: tallilla on käynyt Antin siellä ollessa kengittäjä, eläinlääkäri ja heinäpaalaja. Antti pääsee harjoittelemaan toimintaa vieraan ihmisen kanssa, esimerkiksi tervehtimistä ja itsensä esittelyä.

Tallikerran lopuksi juodaan kahvit ja yhdessä mietitään, miten tallikerta sujui ja mitä voitaisiin tehdä seuraavalla kerralla. Hoitokodin työntekijä tuo Antin tallille ja hakee sieltä pois, ja samalla vaihdetaan aina kuulumiset ohjaajan ja hoitokodin työntekijän kesken. Hevostoiminnan ollessa päätösvaiheessa, hevostoiminnan ohjaaja kirjoittaa Antin tallikäynneistä raportin, joka sisältää tallikäyntien sisällöt ja tavoitteiden seurannan. Hevostoiminnan aikana Antin kärsivällisyys ja pitkäjänteisyys sekä fyysinen kunto ja hienomotoriikka ovat parantuneet. Antin toiveissa on, että hän pääsisi joskus vielä jatkamaan hevosten parissa puuhastelua.

Antin tarinan tarkastelua

Tarinan Antin kohdalla sosiaalipedagoginen hevostoiminta on saanut hyvät lähtökohdat, sillä hoitokodin työntekijä on ollut hevosista kiinnostunut ja näin myös innostunut olemaan aktiivisesti mukana tavoitteiden asettamisessa. Tällainen moniammatillinen yhteistyö ja alkupalaveri oli monen tutkimukseen osallistuneen mielestä suositeltavaa, vaikkei se joka kerta käytännössä toteutunutkaan. Tavoitteiden asettamisessa näkyi, että asiakas osallistui itse tavoitteiden asettamiseen omien edellytystensä mukaan. Antti asetti itse hevostoiminnan tavoitteensa, hevosella ajamisen. Lisäksi hän ymmärsi, että saavuttaakseen tavoitteensa hänen tuli oppia esimerkiksi istumaan rauhallisesti kärryillä.

Antin tarinassa hevostoiminnan vaikuttaviksi ydinasioiksi nousivat hevosen lajinmukainen käyttäytyminen, hevosen fyysiset ominaisuudet sekä toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Hevosen lajinmukainen käyttäytyminen vaati Antilta itsesäätelyä ja rauhallista käyttäytymistä. Sääntöjen noudattaminen oli tallilla Antille helppoa, mikä saattoi kertoa toiminnan mielekkyydestä ja hevosten kunnioittamisesta. Hevosten kunnioittamiseen liittyy hevosen fyysiset ominaisuudet: suuri koko ja tietynlainen pelottavuuskin. Hevosen fyysiset ominaisuudet mahdollistavat myös sillä ajamisen, mikä oli tarinan Antille selvästi elämyksellinen ja merkittävä asia. Kaikki tallilla tapahtuva toiminta ja sen mukanaan tuoma elämyksellisyys kohottivat sekä Antin fyysistä kuntoa että mielialaa.

Tarinassa Antti osallistui ainoana asiakkaana tallitoimintaan. Tämä kuvastaa hevostoiminnan tämän toteuttamismallin olemusta: toiminnan keskiössä olivat toiminnallisuus ja elämyksellisyys, mutta yhteisöllisyyttä ei aina saavutettu tai siihen ei välttämättä pyritty:

“Valitettavasti vain yhteisöllisyyttä on vaikea toteuttaa yksilöohjauksessa pienellä tallilla. Toiminnallisuus ja elämyksellisyys helpompia toteuttaa.” (K9)

“Toiminnallisuus ja elämyksellisyys ovat olennainen osa toimintaa, yhteisöllisyys ei. Työskentelen nimenomaan sellaisten asiakkaiden kanssa, jotka tarvitsevat/hyötyvät henkilökohtaisesta ohjauksesta.” (K5)

Vaikka Antti kävikin tallilla yksin, saattoi hän silti kokea toiminnassa myös yhteisöllisyyden. Olihan tallilla ohjaajan lisäksi kaikki hevoset, tallikissat ja siellä käyvät vieraat ihmiset, kuten kengittäjä tai eläinlääkäri. Yhteisöllisyyden toteutumista tarkasteltaessa onkin pohdittava, millaiseksi yhteisöllisyys määritellään.

Tässä toteuttamismallissa hevostoiminnassa painottui yksilön toimintakykyyn vaikuttaminen; toiminta oli paljolti yksilöstä lähtevää ja yksilöön kohdistuvaa. Tavoitteet olivat selkeästi enemmän asiakkaan kuntoutuksessa kuin ratsastuksellisten taitojen oppimisessa. Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voi siis olla paljonkin yhteisiä piirteitä ratsastusterapian kanssa; se voi kehittyä puhtaasti yksilöä kuntouttavaksi toiminnaksi.

5.4.3 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tallin toimintaa ohjaavana kehyksenä

Eevan tarina

Eeva on 17-vuotias nuori, joka tulee sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan mukaan kunnan sosiaalitoimen lähettämänä. Eevalta on jäänyt ammattikoulu kesken, ja hän viettää päivät kotonaan. Sosiaalitoimessa on yritetty mieltä Eevalle mielekästä tekemistä, mutta mikään ei tunnu kiinnostavan. Hevostoiminnasta Eeva kuitenkin innostuu, sillä on hän on lapsena harrastunut ratsastusta ja pitänyt hevosten kanssa toimimista mielekkäänä. Ennen hevostoiminnan aloittamista hevostoiminnan ohjaaja ja sosiaalitoimen edustaja käyvät neuvotteluja siitä, millaisia tavoitteita hevostoiminnalle voitaisiin asettaa Eevan kohdalla. Sosiaalitoimen edustajalla ei ole aiheesta juurikaan tietämystä, ja hänen mielestään tärkeintä onkin saada Eevalle mielekästä tekemistä.

Hevostoiminnan alussa Eeva tulee tutustumaan talliin, joka on pieni ratsastuskoulu. Eeva ja hevostoiminnan ohjaaja miettivät yhdessä, mitä Eeva voisi hevostoiminnasta saada irti. Eevalla itsellään ei juuri ole mielipiteitä asiasta, hän haluaisi vaan kokeilla, onko hevostelu yhtä hauskaa kuin lapsena. Yhteisesti sovitaan ensimmäiseksi tavoitteeksi se, että Eeva osallistuisi säännöllisesti kerran viikossa hevostoiminnan pienryhmään, joka on koottu tallin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan nuorista asiakkaista. Eeva suostuu tähän, ja saapuukin ryhmän seuraavaan tapaamiseen.

Ryhmän tapaamisissa ratsastetaan, ajetaan, hoidetaan hevosia ja talliympäristöä. Eeva osallistuu ryhmän tapaamisiin vaihtelevasti; joiltakin kerroilta hän on pois, ja seuraavan kerran taas ilmestyy paikalle ilman mitään selityksiä. Hevosten kanssa työskentelystä hän

nauttii, ja saa kokea onnistumisen ja pätevyyden tunteita; vanhat taidot eivät ole hävinneet minnekään.

Ryhmän toiminta kuitenkin loppuu aikanaan, eikä Eeva ole halukas jatkamaan pelkästään ratsastustunneilla. Ohjaajan kanssa sovitaan, että Eeva alkaa käydä tallilla muuten vaan auttelemassa sovittuina ajankohtina, kerran tai pari viikossa. Eevasta tämä on hyvä ratkaisu. Eeva alkaa sitoutua toimintaan paremmin ja saapuu joka kerta sovittuna ajankohtana tallille; hän myös ilmoittaa, jos ei pääse tulemaan. Ohjaaja ja Eeva puuhastelevat tallilla usein yhdessä ennen ratsastustuntien alkua, hoitavat hevosia ja tekevät tallitöitä. Tekemisen lomassa he juttelevat kaikenlaista, hevosista ja elämästä yleensä. Eeva kertoo ohjaajalle, että kotiolot ovat muuttuneet paremmaksi ja muutenkin elämä tuntuu valoisammalta kuin aikaisemmin. Eeva jää usein tallille auttamaan, kun häntä nuoremmat tuntiratsastajat tulevat tallille; Eevasta on mukava olla avuksi ja näyttää omaa osaamistaan hevosten käsittelyssä.

Eevan kohdalla sosiaalipedagoginen hevostoiminta loppuu rahoituksen osalta, mutta hevosten kanssa toimiminen sen sijaan ei jää. Eevasta on tullut osa talliyhteisöä: hän käy tallilla hoitamassa hevosia ja on alkanut käydä säännöllisesti myös ratsastustunneilla. Eevalla on mielekästä ja tavoitteellista tekemistä tallilla; hänen elämänsä on saanut sisältöä. Eeva harkitsee koulun penkille palaamista ja tutkinnon loppuunsaattamista. Toisena vaihtoehtona hän pitää hakeutumista hevosalan koulutukseen.

Eevan tarinan tarkastelua

Tarinan Eeva aloitti hevostoiminnan ratsastustallilla, jossa sosiaalipedagoginen hevostoiminta oli osa tallin toimintaa, mutta myös koko tallin toimintaa ohjaava viitekehys. Eevan kohdalla tavoitteita asettaessa nousi esiin se ongelma, jonka muutamat tutkimukseen osallistuneet olivat myös havainneet: sosiaalipedagoginen hevostoiminta on sosiaalialan ihmisille niin vieras, etteivät he oikein tiedä, millaisia tavoitteita toiminnassa voisi asettaa. Eräs kyselyyn vastannut kertoi tavoitteiden asettamisesta näin:

“Yhdessä asiakkaiden, heidän vanhempiensa, opettajien tai hoitajien jne. kanssa mietitään mitä tavoitellaan. Usein ”lähettävä” taho ei tiedä mitä tavoitteita voidaan asettaa, joten minä annan ehdotuksia.” (K15)

Eevan tarinassa hevostoiminnassa vaikuttavia ydinasioita olivat asiakkaan ja ohjaajan välinen pedagoginen suhde, yhteisöllisyys sekä elämyksellisyys. Pedagogisen suhteen edellytyksiä ovat vuorovaikutus ja luottamus, jotka alkavat muodostua, kun yhdessä tehdään ja koetaan asioita:

“jotenkin koetaan niitä niiku yhdessä niitä tekemisiä ja fiiliksiä mitä siitä tulee, ja maisemaa ja hevosen hajua ja muuta.” (H3)

Toiminnassa vaikuttava ydinasia oli myös arjen eläminen. Toiminta tallilla ja tallin rutiinit sekä toimintaan sitoutuminen varmasti osaltaan paransivat myös Eevan elämänhallintataitoja.

“...mä nään et se menee sitä kautta kun tallilla kuitenkin on niin paljon sellasia tiettyjä sääntöjä ja tiettyjä rutiineja ja semmosta niiku, että se arki pyörii, niin täytyy tehdä tiettyjä asioita. Ja niinhän se on tässä elämässäkin.” (H3)

Eevan kohdalla selvää oli se, että kiinnostus hevosiin oli merkittävää toiminnan onnistumisen kannalta. Ilman sitä toimintaan sitoutuminen ei olisi onnistunut.

Tutkimustulosten mukaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa voitiin toteuttaa hyvin samanlaisilla piirteillä kuin ratsastusharrastusta. Talliyhteisö ja hevostaitojen oppiminen olivat usein keskeisellä sijalla, ja niiden kautta pyrittiin parantamaan asiakkaan sosiaalista, psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. Erottavaksi tekijäksi kuitenkin nousi sosiaalipedagoginen viitekehys: toimintaa kehitettiin tietoisesti sosiaalipedagogisten periaatteiden mukaisesti. Toiminta kohdistui siis enemmän koko talliyhteisöön kuin yksittäiseen asiakkaaseen. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaankin tässä toteuttamismallissa nähdä koko talliyrityksen toimintaa ohjaavana kehyksenä.

6 TULOSTEN TARKASTELU

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakaskuntaa, tavoitteita sekä käytännön toteutumista ja tätä kautta tarkentaa kuvaa sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Seuraavassa tarkastelen tuloksia nostoen merkittävimmät tutkimustulokset esiin.

Hevostoiminnan asiakkaiden ikäjakauma kattaa lähes koko elämänkaaren; painopiste on silti lapsissa ja nuorissa. Asiakkaiden ikäjakauma myötäilee siis sosiaalipedagogisen toiminnan kohderyhmiä (vrt. Kurki ym. 2006, 10). Toiminnan asiakaskunta koostuu hyvin erilaisista kohderyhmistä, ja tulosten mukaan kohderyhmät myös hieman vaihtelevat hevostoiminnan toteuttamismuodon mukaan. Yhteistä kohderyhmille on kuitenkin se, että ne muodostuvat pääasiassa jollain tavalla syrjäytyneistä tai syrjäytymisuhan alla elävistä ihmisistä. Ranteen (2002, 105) mukaan sosiaalipedagoginen näkökulma soveltuukin sellaisten ongelmien käsittelyyn, joissa on vaarana yksilöiden ja ryhmien syrjäytyminen. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakaskunta muodostuu siis niistä kohderyhmistä, joiden kanssa sosiaalipedagogisessa toiminnassa yleensäkin työskennellään. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei kuitenkaan välttämättä sovellu asiakkaille, joilla on vakava psyykkinen sairaus tai addiktio. Myös Pärnän (2004, 64; 66) mukaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan estävä tekijä voi olla vakava päihdeongelma tai

vakava mielenterveysongelma. Tutkimustulosten mukaan myös terveydelliset seikat, kuten paha allergia, voivat olla este hevostoiminnan toteuttamiselle. Sen sijaan asiakkaan kiinnostus hevosia kohtaan ei kaikkien tutkimukseen osallistuneiden mielestä ole toiminnan ehdoton edellytys. Myös Yorcken ym. (2008, 27–28) mukaan sellaisetkin ihmiset, joilla ei ole pitkää hevostaustaa, voivat hyötyä hevosen ja ihmisen välisestä terapeuttisesta suhteesta.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa toiminnan tavoitteet asetetaan aina asiakaskohtaisesti. Vaikka toiminnan kohderyhmä onkin laaja, toiminnan tavoitteissa on nähtävissä asiakkaasta tai toiminnan toteuttamismuodosta riippumattomia yhteneväisyyksiä. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa asiakkaalle asetetut tavoitteet jakaantuvat hevostoimintaan liittyviin tavoitteisiin ja toimintaan sitoutumiseen, asiakkaan yksilölliseen ja sosiaaliseen kasvuun sekä asiakkaan subjektiivisuuden, voimaantumisen ja elämänhallinnan tukemiseen. Myös muissa sosiaalipedagogista hevostoimintaa käsittelevissä tutkimuksissa ja opinnäytetöissä toiminnan psyykkistä ja sosiaalista kasvua koskevat tavoitteet näyttäytyvät osittain samankaltaisina (vrt. Saastamoinen 2007, 44–51; Miettinen 2005, 67–70). Tässä tutkimuksessa kuitenkin myös hevostoimintaan liittyvät tavoitteet ja toimintaan sitoutuminen nousivat yhdeksi merkittäväksi tavoitteeksi, tavallaan koko toiminnan lähtökohdaksi. Myös yksilöllisen kasvuun liittyvä tavoite, fyysisen kunnon ja motoristen taitojen kehittäminen, nousi tässä tutkimuksessa esiin. Tältä osin hevostoiminnan tavoitteet lähentyvätkin ratsastusterapiassa asetettuja tavoitteita.

Kansainvälisissä hevosavusteisen toiminnan ohjelmissa asetettuja tavoitteita voidaan tarkastella siitä näkökulmasta, millaisia oletuksia tutkimusten tekijöillä on ollut hevostoiminnan vaikuttavuudesta, eli mihin hevosavusteisella toiminnalla on pyritty. Tavoitteet ja myös tutkimuksissa tehdyt havainnot koskevat suurelta osin asiakkaan psyykkistä kuntoutusta, esimerkiksi itsetuntoa, itsesäätelyä ja psyykkisten oireiden vähentymistä (vrt. Ewing et al. 2007; Klontz et al. 2007; Shultz et al. 2007). Erottavaksi tekijäksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja kansainvälisten hevosavusteisten toimintojen välille muodostuu tämän tutkimuksen tulosten mukaan suomalaisen hevostoiminnan sosiaalipedagoginen näkökulma: sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa painopiste on enemmän sosiaalisen hyvinvoinnin ja elämänhallinnan lisäämisessä sekä asiakkaan subjektiivisuuden ja voimaantumisen tukemisessa, ei niinkään asiakkaan diagnosointiin perustuvassa yksilöidyssä terapiassa.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan hevostoiminnan tavoitteet muodostavat ikään kuin polun, joka muodostuu toiminnan lähtökohdasta, toiminnassa asetetuista tavoitteista sekä toiminnan päämäärästä. Toiminnan lähtökohtana ovat hevostoimintaan liittyvät tavoitteet ja toimintaan sitoutuminen. Varsinaisen toiminnan tavoitteet muodostuvat asiakkaan yksilölliseen sekä sosiaaliseen kasvuun liittyistä tavoitteista, jotka jakaantuvat edelleen erilaisiin osatavoitteisiin. Asiakkaan yksilölliseen ja sosiaaliseen kasvuun liittyvät tavoitteet ovat myös vuorovaikutuksessa keskenään; usein yksilöllinen kasvu tapahtuu sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta, ja sosiaalinen kasvu puolestaan edellyttää asiakkaan yksilöllistä kehittymistä. Näiden tavoitteiden saavuttamisen kautta pyritään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskeisimpään päämäärään: asiakkaan subjektiuden, voimaantumisen ja elämänhallinnan tukemiseen. Jos elämänhallinta käsitetään fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten toimintojen kokonaisuudeksi (vrt. Vilppola 207, 47–48), on perusteltua olettaa, että yksilöllisellä ja sosiaalisella kasvulla on yhteyttä ihmisen elämänhallintaan.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan päämäärä on yhteneväinen sosiaalipedagogisen toiminnan päämäärän kanssa: sosiaalipedagogiikan pyrkimyksenä on auttaa ihmistä toimimaan oman elämänsä subjektina ja tukea mahdollisuuksia elämänhallintaan. Subjektiuden ja elämänhallinnan kautta voidaan vahvistaa myös yhteiskunnallista integraatiota ja ehkäistä syrjäytymistä. (Mönkkönen ym. 1999, 15.) Tämän tutkimuksen tulokset myötäilevät myös Pärnän (2004, 56) tutkimustuloksia. Hänen mukaansa sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa asetetaan ensisijaisesti pitkän aikavälin tavoitteita, joita voivat olla esimerkiksi nuoren elämänhallinnan tai itsetunnon paraneminen. Lisäksi toiminnassa tehdään lähitavoitteita, jotka voivat koskea esimerkiksi onnistumisen kokemusten ja vuorovaikutuksen mahdollistumista.

Toiminnan suunnittelu ja arviointi on oleellista, kun toteutetaan sosiaalipedagogista työtä. Myös asiakas itse tulisi ottaa tähän suunnitteluprosessiin mukaan. (Vrt. Ranne 2002, 106–111.) Hevostoiminnassa toiminnan suunnittelu ja arviointi tapahtuu hyvin vaihtelevin käytännöin. Ei ole olemassa mitään yleisiä käytänteitä, joilla toiminnan suunnittelun ja arvioinnin toteutuminen varmistettaisiin. Tähän varmasti vaikuttaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lyhyt historia; näitä käytänteitä ei olla vielä ehditty luomaan. Tämän tutkimuksen tuloksissa tuli esille, että asiakas on kuitenkin itse aktiivisesti mukana

toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa. Tältä osin toiminta siis täyttää sosiaalipedagogisen työn kriteerit.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmistä ei ole aiemmin tehty systemaattista selvitystä. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella on kuitenkin havaittavissa, että hevostoiminta koostuu käytännössä muustakin kuin konkreetista hevosen kanssa toimimisesta, eli niin sanotuista sosiaalipedagogisista menetelmistä. Hevostoiminnan menetelmistä mielenkiintoisinta on tarkastella toiminnassa vaikuttavia ydinasioita, eli sitä, mihin käytetyt menetelmät perustuvat ja mihin niillä pyritään.

Okulovin (2005) mukaan sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on kyse enemmän sosiaalisesti orientoituvasta kuntoutustyöstä kuin hevostoiminnasta; hevoset ovat ennemminkin väline ja kanava toteuttaa tätä sosiaalista kuntoutusta. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan puolestaan hevonen on toiminnassa lähes keskeisimmällä sijalla, enemmän kuin vain väline. Useat vastaajat määrittelivät hevosen olevan toiminnan mahdollistaja; asia, josta kaikki toiminta saa alkunsa. Tämä näkyy myös toiminnassa vaikuttavissa ydinasioissa, joista useat ovat lähtöisin hevosesta.

Hevosen käyttäminen vertauskuvana toimii vaikuttavana ydinasiana usein silloin, kun asiakasta tuetaan huomaamaan oman hyvinvointinsa edellytykset. Tällöin hevonen toimii ikään kuin välineenä itseapuun auttamisessa. Hevosen kautta voidaan myös tarkastella ihmisen elämänkaarta ja muita elämän lainalaisuuksia. Hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus opettaa asiakkaalle vuorovaikutuksen periaatteita, kuten kuuntelemista ja oman tahdon ilmaisemista. Tällä vuorovaikutuksella voi olla myös jonkinlainen ”parantava voima” (vrt. Aro 2003, 77; Yorke et al. 2008, 18–27). Hevosen lajinmukainen käyttäytyminen takaa sen, että hevonen toimii johdonmukaisesti sen mukaan, kuinka sitä kohdellaan. Hevonen toimii ikään kuin ihmisen peilinä, joten asiakas saa toiminnastaan rehellisen, välittömän palautteen (vrt. Vidrine et al. 2002, 595). Hevosen fyysiset ominaisuudet tehostavat lajinmukaisen käyttäytymisen vaikutusta, sillä hevonen on suuri, joskus pelottavakin eläin. Hevosen fyysiset ominaisuudet mahdollistavat myös ratsastamisen ja ajamisen, mikä tarjoaa mahdollisuuden läheiseen kehokontaktiin ja tunteeseen suuren eläimen hallinnasta.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ja ratsastusterapiassa vaikuttavat osittain siis samat asiat. Hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus sekä hevosen fyysiset ominaisuudet

ovat elementtejä, jotka vaikuttavat molemmissa toimintamuodoissa (vrt. Aho 2003, 77). Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan erottaa ratsastusterapiasta kuitenkin sosiaalipedagoginen näkökulma.

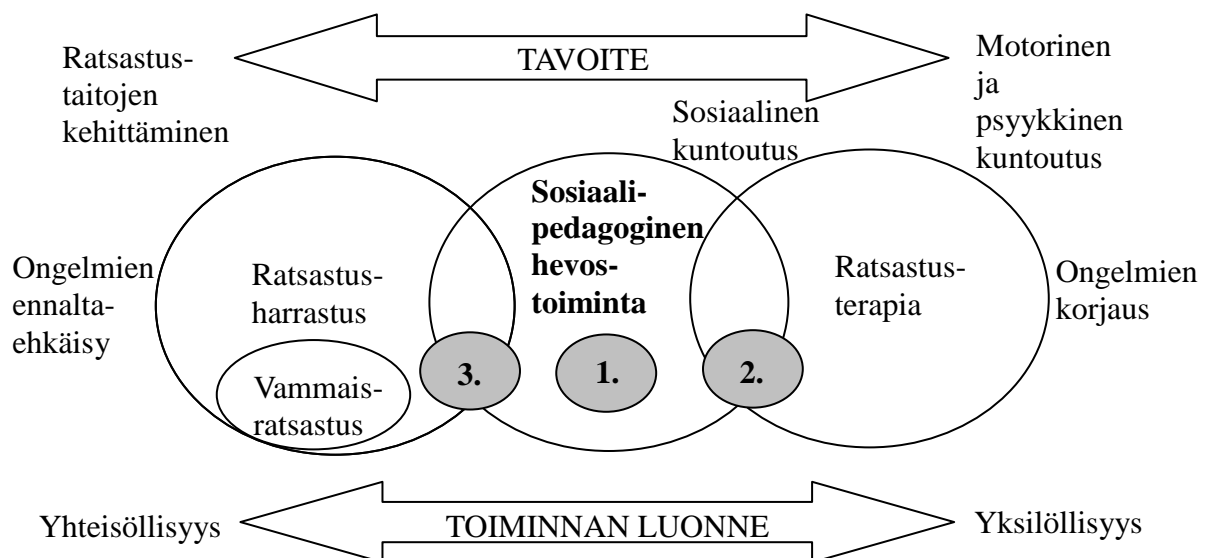
Toimintaa voidaan pitää sosiaalipedagogisena silloin, kun sitä jäsenetään tietoisesti sosiaalipedagogiikan käsitteillä (Mönkkönen 1999, 21). Sosiaalipedagogista hevostoimintaa käsittelevässä kirjallisuudessa sosiaalipedagogiikasta esiin nousevia periaatteita ovat yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Myös tutkimuksen haastateltavat nostivat juuri nämä periaatteet esiin kysyttäessä toiminnan sosiaalipedagogisista piirteistä. Toiminnallisuus ja elämyksellisyys ovat mukana kaikissa menetelmissä, joissa toimitaan konkreetisti hevosen kanssa. Myös Miettisen (2005, 61) mukaan toiminnallisuus on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yksi tärkeimpiä elementtejä: tallityöskentely sisältää monipuolista toimintaa. Elämyksellisyys yhdistyy ennen kaikkea uuden oppimiseen. Tutkimustuloksista tuli esille, että yhteisöllisyys ei välttämättä toteudu kaikissa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamismuodoissa tai sitä ei välttämättä tavoitella yhtä aktiivisesti kuin toiminnallisuutta ja elämyksellisyyttä. Samaan tutkimustulokseen on päätenyt Miettinen (2005, 59; 61) pro gradu - tutkielmassaan: vaikka hevostoiminnan ohjaajasta ja muutamasta toimintaan osallistuneesta nuoresta muodostuikin ”jonkinlainen ryhmä”, se ei kuitenkaan toiminut vertaisryhmän tavoin eikä siinä tällöin pystytty hyödyntämään yhteisön kasvattavaa voimaa.

Elämyksellisyyden vastapainoksi hevostoiminnassa nousee tietynlainen arkisuus, josta käytetään tässä tutkimuksessa nimitystä arjen eläminen. Arjen eläminen tulee hevostoiminnassa esille tallin normaalista arjesta, johon myös ihmisen arkirutiinit, esimerkiksi ruokailu, lomittuvat. Oleellista tässä arjen elämisessä on hevostoiminnan ohjaajan suhtautuminen asiakkaaseen ja toimintaan. Arjen jakaminen asiakkaan kanssa on tärkeää. Sosiaalipedagogiikan asiantuntijoista esimerkiksi Halberg (Ranne 2002, 85) korostaakin arkipäivän työhön perustuvaa ammattikäytäntöä ja mainitsee esimerkkinä ”osata syödä aamiaista asiakkaan kanssa”.

Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta on löydettävissä muitakin sosiaalipedagogisia piirteitä, joista vahvimpana ydinasiana nousee esille asiakkaan ja ohjaajan välinen pedagoginen suhde. Pedagoginen suhde pitää tässä tutkimuksessa sisällään luottamuksen,

vuorovaikutuksen ja dialogisuuden. Asiakkaan ja ohjaajan välinen pedagoginen suhde ja dialogisuus on yksi toiminnassa vaikuttava ydinasia, joka toteutuu varsinkin kaikissa sosiaalipedagogisissa menetelmissä, kuten keskustelussa. Pedagoginen suhde on nähtävissä myös konkreeteissa hevostoiminnan menetelmissä, mutta niissä hyödynnetään ennen kaikkea asiakkaan ja hevosen välistä vuorovaikutusta. On mielenkiintoista huomata, että vaikka sosiaalipedagogista hevostoimintaa kuvaillaan toiminnalliseksi työskentelytavaksi, keskustelu nousi tulosten mukaan tärkeäksi menetelmäksi. Toiminnallisuus ja keskustelu eivät siis ole toisiaan poissulkevia asioita, vaan ennemminkin toiminta voi auttaa keskusteluyhteyden avaamisessa. Myös hevosen läsnäolo voi avata keskusteluyhteyden (vrt. Ewing et al. 2007, 60).

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan toteuttaa tämän tutkimuksen tulosten mukaan kolmella erilaisella mallilla. Ääripäissään hevostoiminta voi olla luonteeltaan joko lähellä tavallista ratsastusharrastusta tai yksilöllistä ratsastusterapiaa, kuten kuviosta 6 ilmenee.

KUVIO 6. Hevostoiminnan erilaiset toteuttamismallit

Kuvion tummat ympyrät kuvaavat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan erilaisten toteuttamismallien sijoittumista hevostoimintojen kenttään. Numeroinnit kertovat, mistä toteuttamismallista on kyse. Ensimmäinen toteuttamismalli kuvaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa asiakkaan hyvinvointia lisäävänä toimintana. Tällöin hevostoiminta on ikään kuin harrastustoiminnan ja kuntouttavan toiminnan välimaastossa; sen tavoitteena on tukea asiakkaan sosiaalista kasvua ja hyvinvointia. Toinen toteuttamismalli kuvaa

sosiaalipedagogista hevostoimintaa asiakasta kuntouttavana toimintana. Toiminnan tavoitteena on kuntouttaa asiakasta, eli toiminta voidaan nähdä myös niin sanottuna korjaavana toimenpiteenä. Toiminnan luonne on selkeästi enemmän yksilöstä lähtevä ja yksilöön kohdistuva. Tällä toisella toteuttamismallilla on siis paljon yhteisiä piirteitä ratsastusterapian kanssa. Kolmas toteuttamismalli kuvaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa tallin toimintaa ohjaavana kehyksenä. Toiminnan tavoitteena on harrastuksen kautta tukea asiakkaan hyvinvointia; toiminta onkin lähinnä ongelmia ennaltaehkäisevää. Toiminnan luonne on vahvasti yhteisöllinen. Kolmannessa toteuttamismallissa hevostoiminta voi toteutua ratsastusharrastuksena, jota ohjataan sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä.

Hevostoiminnan erilaisista toteuttamismalleista johtuen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitteen yksiselitteinen määrittely on vaikeaa. Yhtenä syynä tähän käytänteiden vaihtelevuuteen saattaa olla toimintamuodon lyhyt historia; vielä ei ole muodostunut vakiintuneita toimintamalleja, jotka käsitettä määrittäisivät. Tämän tutkimuksen tulokset kertovatkin siitä, millaisena hevostoiminta näyttäytyy hevostoiminnan ohjaajien näkökulmasta tällä hetkellä. Toisaalta käsitteen yksiselitteisen määrittelyn vaikeus kertoo toiminnan sosiaalipedagogisesta luonteesta. Aito sosiaalipedagoginen toiminta merkitsee ennen kaikkea tietyn ajattelutavan omaksumista, ja keskeistä tässä on ymmärrys siitä, että siitä voi olla olemassa erilaisia käsityksiä (vrt. Ranne 2002, 134). Myös sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta voi olla olemassa erilaisia käsityksiä, mutta silti toiminnan ja käsitteen määrittelyssä oleellista on toiminnan ja sen sosiaalipedagogisten piirteiden kriittinen tarkastelu. Vain näin voidaan ajatella hevostoiminnan olevan aitoa sosiaalipedagogista toimintaa. Hevostoiminnan erilaiset toteuttamismallit voidaan kuitenkin nähdä mahdollisuutena; hevostoiminnan avulla voidaan sekä ennaltaehkäistä ongelmia että puuttua jo syntyneisiin ongelmiin.

Kaiken kaikkiaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakaskunta, tavoitteet sekä menetelmät näyttäytyivät varsin moniulotteisena kokonaisuutena. Tämän tutkimuksen pyrkimyksenä oli tuoda esille sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa keskeisesti esiintyviä tunnuspiirteitä, mutta samalla nostaa esiin toiminnan moniulotteisuus ja toiminnan erilaiset toteuttamismallit. Tutkimustulosten mukaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteet ja menetelmät näyttäytyvät samankaltaisina riippumatta siitä, millaisella konseptilla hevostoimintaa toteutetaan. Tästä syystä tavoitteiden ja menetelmien

sekä niiden välisenä siltana toimivien menetelmissä vaikuttavien ydinasioiden voidaan olettaa olevan keskeisellä sijalla määriteltäessä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ydintä. Menetelmissä vaikuttavat ydinasiat voidaan nähdä ehtona sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle. Sekä hevoseen liittyvien ominaisuuksien hyödyntämisen että sosiaalipedagogiikan periaatteiden on jollain tasolla toteuduttava toiminnassa, jotta voidaan puhua aidosta sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta.

7 POHDINTA

Tämän tutkielman tulokset pyrkivät kuvaamaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa kahdella erilaisella tasolla. Ensimmäinen taso kuvaa hevostoiminnan keskeisiä tunnuspiirteitä, joita ovat toiminnan päämäärät, menetelmät sekä hevosen ominaisuuksien hyödyntäminen ja sosiaalipedagogisten periaatteiden toteutuminen. Näiden tunnuspiirteiden voidaan ajatella olevan keskeisellä sijalla määriteltäessä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitettä. Tulosten toinen taso kuvaa erilaisia malleja, joilla hevostoiminta voi toteutua. Vaikka kaikissa malleissa täytyisivätkin hevostoiminnan tunnuspiirteet, silti niiden lähtökohdat ovat erilaisia; hevostoiminta voi toteuttamistavasta riippuen olla ennaltaehkäisevää tai kuntouttavaa toimintaa.

Tämä tutkielma osoitti, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on tavoitteellista toimintaa; tavoitteiden asettamisen lähtökohtana toimii aina hevostoiminnan asiakas. Tämä tutkielma osoitti myös sen, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on muutakin kuin hevosten parissa puuhailua. Hevostoiminnan menetelmissä hyödynnetään sekä hevosen kuntouttavaa merkitystä että sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteita. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaan siis määritellä tämän tutkielman pohjalta tavoitteelliseksi, sekä hevosavusteisen kuntoutuksen että sosiaalipedagogisen toiminnan elementtejä hyödyntäväksi toimintamuodoksi, jonka päämäärät voivat toteuttamismallista riippuen olla

ennaltaehkäisevät tai kuntouttavat. Tämän tutkielman pyrkimyksenä oli myös konkretisoida tätä määritelmää kuvaamalla, kuinka määritelmän eri elementit käytännössä toteutuvat.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voisi olla yksi vastaus erilaisiin syrjäytymisen ongelmiin. Se on uudenlainen toimintamuoto, jota ei ole sidottu perinteiseen auttamiskulttuuriin. Hevostoiminta voi tarjota uudenlaisen toimintaympäristön ja lähestymistavan syrjäytymisen ehkäisyyn, joita tarvitaan silloin, kun perinteiset keinot eivät riitä. Vahvimmillaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta on silloin, kun siinä toteutuvat sekä hevosen ominaisuuksien hyödyntäminen että sosiaalipedagogiikan periaatteet. On tärkeää, ettei hevosta pidetä toiminnassa pelkkänä kuntouttamisen välineenä, sillä hevosessa itsessään on paljon eheyttäviä ja hyvinvointia lisääviä vaikutuksia. Hevostoiminnan ohjaajan ammattitaidolla näitä vaikutuksia voidaan tehokkaasti hyödyntää. Tämän ajan ihmiselle voi olla terapeutista jo kohdata eläin ja sitä kautta päästä lähelle luontoa ja elämän perusasioita. Toiminnan sosiaalipedagoginen viitekehys puolestaan tuo hevostoimintaan selkeän päämäärän ja toimintaperiaatteet. Oleellista toiminnassa on uudenlainen pedagoginen suhde, jossa aidosti kohdataan asiakas. Hevostoiminnan vahvuus onkin siinä, ettei pyritä ylhäältäpäin tarjoamaan apua, vaan arjen elämisen ja dialogin kautta luodaan asiakkaalle mahdollisuuksia kasvuun ja eheytymiseen.

Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voisi olla paljon annettavaa myös erityisopetukselle ja koulujen tekemälle syrjäytymistä ehkäisevälle työlle. Syrjäytymisen ehkäisy on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen tema, joka vaatii myös kouluilta uudenlaisia toimenpiteitä. Ennaltaehkäisy on tässä työssä avainasemassa, ja aina myös taloudellisesti kannattavampaa kuin jo syntyneiden ongelmien korjaaminen. Hevostoiminnan vahvuuksia ovat sen toiminnallisuus ja elämyksellisyys sekä uudenlainen toimintaympäristö, joiden ansiosta se voisi olla motivoiva työskentelytapa ja sen myötä myös perinteisiä keinoja tehokkaampi. Myös hevostoiminnan osallistavuus ja perinteisestä koulutyöskentelystä poikkeavat menetelmät voisivat olla eduksi. Ne auttaisivat näkemään oppilaisissa uusia puolia, toisivat akateemisissa taidoissa heikoille oppilaille onnistumisen kokemuksia ja tätä kautta edistäisivät oppilaiden tasavertaisuutta.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yksi mahdollinen sovellusalue voisi olla erityisopetuksessa. Hevostoiminnan avulla voitaisiin toteuttaa tekemällä oppimisen periaatteita, josta hyötyisivät varsinkin oppimisvaikeuksiset oppilaat. Jotkin

oppiainesisällöt olisivat myös sovellettavissa hevostoiminnan käytäntöön; näitä voisivat olla esimerkiksi liikunta, terveystieto ja biologia. Hevostoiminta voisi tuoda mahdollisuuden myös toiminnalliseen matematiikkaan; esimerkiksi hevosen ruokintaan liittyvät mittaus- ja laskutehtävät olisivat havainnollisia keinoja harjoitella arkielämän kannalta tärkeitä matematiikan taitoja. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yksi erityisen vartenotettava sovellualue olisi toiminnan hyödyntäminen joustavassa perusopetuksessa. Joustavalla perusopetuksella tarkoitetaan toimintamuotoja, joiden tavoitteena on ehkäistä peruskoulun keskeyttämistä (ks. Numminen & Ouakrim-Soivio 2009, 15). Hevostoiminnassa toteutuvat toiminnalliset menetelmät ja erilaiset oppimisympäristöt, jotka ovat keskeisellä sijalla koulupudokkaiden kanssa työskentelyssä.

Kaiken kaikkiaan sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voisi olla siis laajoja sovellusmahdollisuuksia erityisoppilaiden ja syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten opetuksessa ja tukemisessa. Sovellusten vieminen käytäntöön kuitenkin vaatisi toteuttajalta laajaa perehtyneisyyttä ja asiantuntijuutta. Lisäksi hevostoiminnan tunnettavuuden tulisi lisääntyä, ennen kuin sovellusten olisi mahdollista toteutua käytännössä.

Tämän tutkimuksen tulokset kuvaavat ennen kaikkea sitä, millaisena sosiaalipedagoginen hevostoiminta näyttäytyy ohjaajien näkökulmasta tällä hetkellä. Hevostoiminnan tunnuspiirteet sekä erilaiset toteuttamismallit kuitenkin vaikuttavat toimintamuodon kehitykseen myös tulevaisuudessa. Hevostoiminnan toteutuminen erilaisilla malleilla voidaan nähdä mahdollisuutena: hevostoiminnalla voidaan vaikuttaa sekä ongelmien ennaltaehkäisyyn että jo syntyneiden ongelmien käsittelyyn. Uhkaksi saattaa kuitenkin muodostua eri toteuttamismallien erilaiset lähtökohdat; hevostoiminnan tunnuspiirteiden tulisi toteutua toiminnassa, jotta kyse olisi sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Hevosten parissa puuhailu ilman tavoitteellisuutta ja sosiaalipedagogista viitekehystä on syrjäytymistä ennaltaehkäisevässä mielessä tärkeää, mutta se ei ole vielä sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Myöskään silloin, kun hevostoiminta nähdään yksilöä kuntouttavana toimintana, ei voida unohtaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tunnuspiirteitä. Jos toiminnasta jää pois hevosen ominaisuuksien tietoinen hyödyntäminen tai sosiaalipedagogiikan periaatteiden toteutuminen, siitä jää puuttumaan oleellinen osa niitä ominaisuuksia, joka tekevät toiminnasta juuri sosiaalipedagogista hevostoimintaa.

Tämän tutkielman tekoprosessi kesti hieman suunniteltua kauemmin. Aineiston analysoinnin ja tulosten kirjoittamisen jälkeen tutkielmantekoon tuli muutaman kuukauden

mittainen tauko. Koen tämän aikataulun venymisen kuitenkin vaikuttaneen myönteisesti tutkimustulosten luotettavuuteen. Tutkielman pariin palattuani pystyin arvioimaan kriittisemmin tutkimusprosessia ja tuloksia. Myös se ymmärrys, jonka saavutin tutkittavasta ilmiöstä, vaati aikaa syventyäkseen. Tutkielman tekoprosessiin vaikutti myös se, että tutkielmasta muodostui hieman suunniteltua laajempi. Tutkimusaineisto ohjasi osaltaan tutkimusprosessin kulkua; aineistosta löytyi elementtejä, joita en tutkimuksen alkuvaiheessa oletanut sieltä löytäväni. Näitä olivat hevostoiminnan eri toteuttamismallit sekä menetelmissä vaikuttavat ydinasiat. Jos näitä elementtejä olisi jätetty tutkielmasta pois, mielestäni siitä olisi jäänyt puuttuman tutkielman kannalta jotain oleellista.

Tutkimuksen luotettavuutta olisi lisännyt, jos haastatteluaineistosta tehdyt analyysit olisi lähetetty haastateltaville luettaviksi. Näin oltaisiin voitu varmistua tulkintojen oikeellisuudesta. Valitettavasti tämä ei omista aikatauluistani johtuen ollut mahdollista. Tutkimuksen aineistoa puolestaan olisi voinut syventää haastattelujen sijaan tai lisäksi myös havainnoinnilla. Havainnointi olisi varmasti lisännyt ymmärrystä varsinkin toiminnan toteutumisesta käytännössä ja siinä vaikuttavista ydinasioista. Oma hevostaustani ja kokemukseni hevosten kanssa toimimisesta on toiminut esiyymmärryksenä, joka on helpottanut tulosten tulkintemista, mutta silti esimerkiksi ohjaajan ja asiakkaan välisen vuorovaikutuksen havainnointi saattaisi tuoda tutkittavaan ilmiöön lisäulottuvuuksia. Tulevaisuudessa ilmiötä ja varsinkin toiminnan käytännön toteutumista olisi varmasti hedelmällistä tutkia lisää myös havainnoinnin keinoin.

Tämän tutkielman ulkopuolelle jäi paljon mielenkiintoisia näkökohtia. Tässä tutkimuksessa tutkittiin pelkästään hevostoiminnan ohjaajien näkökulmaa; toiminnan tavoitteita ja menetelmiä olisi mielenkiintoista tutkia myös asiakkaiden näkökulmasta. Erityisen mielenkiintoista olisi tutkia, kuinka menetelmissä vaikuttavat ydinasiat näyttäytyvät asiakkaiden näkökulmasta. Toiminnan käytännön toteutumista olisi tarpeen tutkia myös rahoituksen, yhteistyötahojen ja asiakkaiden hevostoimintaan ohjautumisen kannalta; tutkimuksen avulla näitä käytänteitä voitaisiin edelleen kehittää.

Tämä tutkielma ei kerro sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tehokkuudesta tai sillä saavutetuista tuloksista; tämä tutkielma kuvaa ainoastaan sitä, mihin hevostoiminnalla pyritään ja millaisin keinoin. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuuden tutkiminen onkin tulevaisuudessa tärkeää. Mielenkiintoista olisi tutkia, saavutetaanko hevostoiminnassa asetettuja tavoitteita ja onko niillä siirtovaikutusta asiakkaan muuhun

elämään. Suurin osa sosiaalipedagogista hevostoimintaa käsittelevistä tutkimuksista ja opinnäytetöistä on tehty laadullisilla menetelmillä, joten kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien käytöllä voitaisiin tuoda tutkimuksiin uutta näkökulmaa.

Vaikka hevostoiminnan ohjaajat itse olisivatkin vakuuttuneita toimintamuodon tehokkuudesta, se ei vielä johda tilanteeseen, jossa hevosen ja talliyhteisön eheyttävät ja kuntouttavat hyödyt tiedostettaisiin laajemmin ja sen myötä myös otettaisiin tehokkaasti käyttöön. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteutuminen niin, että se on kiinteä osa asiakkaan kokonaisvaltaista kuntoutusta ja hyvinvointia, edellyttää moniammatillista yhteistyötä ja verkostoitumista eri tahojen kesken.

Aloittaessani tämän tutkielman tekoa, tietoni sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta pohjautui lähinnä omiin kokemuksiini hevosista. Tutkimusprosessin aikana ymmärrykseni ilmiöstä syventyi hermeneuttisen spiraalin tavoin. Tietämykseni sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta on lisääntynyt merkittävästi, ja myös uskoni hevosen ja talliyhteisön eheyttävään voimaan on vahvistunut. Toivon, että tämä tutkielma tarjoaisi lukijalleen yhden näkymän sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ytimeen. Toivon myös, että tästä näkymästä olisi tulevaisuudessa hyötyä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamisessa ja kehittämisessä.

LÄHTEET

- Aro, J. 2003. Hevonen – terapeutti ja työtoveri. Ratsastusterapeutin kokemuksia ratsastusterapiasta. Jyväskylän yliopisto. Erityispedagogiikan pro gradu –tutkielma.
- Bass, M. M., Duchowny, C. A. & Llabre, M. M. 2009. The Effect of therapeutic horseback riding on social functioning in children with autism. *Journal of Autism & Developmental Disorders* 39 (9), 1261–1267.
- Eriksson, L. & Markström, A-M. 2003. Interpreting the concept of social pedagogy. Teoksessa A. Gustavsson, H-E. Hermansson, & J. Hämäläinen (toim.) *Perspectives and theory in social pedagogy*. Göteborg: Daidalos, 9–23.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Ewing, C.A., MacDonald, P.M., Taylor, M. & Bowers, M.J. 2007. Equine-facilitated learning for youths with severe emotional disorders: A quantitative and qualitative study. *Child Youth Care Forum* 36 (1), 59–72.
- Filander, K. 2007. Sosiaalipedagogiikan uusi ajankohtaisuus. http://www.kommentti.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=266. [luettu 22.4.2010]
- Friedmann, E. 2000. The animal-human bond: health and wellness. Teoksessa A. Fine. (toim.) *Handbook on animal-assisted therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice*. San Diego: Academic press, 41–58.
- Haapiainen, S. 2010. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta toimintakyvyn tukena. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö (AMK). https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7912/Haapiainen_Susanna.pdf?sequence=1. [luettu 3.12.2010]
- Hart, L. A. 2000. Methods, standards, guidelines, and considerations in selecting animal for animal-assisted therapy. Part A: Understanding animal behavior, species, and temperament as applied to interactions with specific populations. Teoksessa A. Fine. (toim.) *Handbook on animal-assisted therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice*. San Diego: Academic press, 81–97.

- Hevosopisto 2010. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. Täydennyskoulutus. http://www.hevosopisto.fi/index.phtml?page_id=123583&navi_id=123583& [luettu 15.4.2010]
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2001. Tutki ja kirjoita. 6. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hyvätti, N. 2005. Tallityöstä potkua elämään – syrjäytyvä nuori talliyhteisössä. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 20–29.
- Hämäläinen, J. 1996. Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Kanto-, Silta- ja Tekevä-projektien teoreettisen viitekehyksen perusteiden hahmottelua. Snellman-instituutin arkistosarja 1/1996. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Hämäläinen, J. 1998. Seikkailu- ja elämyspedagoginen orientaatio sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. Teoksessa T. Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Gummerus, 148–167.
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisuja 1/1999.
- Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY
- Jenner, H. 2003. Joint concepts in pedagogy and social work as the core of social pedagogy. Teoksessa A. Gustavsson, H-E. Hermansson, & J. Hämäläinen (toim.) Perspectives and theory in social pedagogy. Göteborg: Daidalos, 61–71.
- Kaarela, J. 2005. ”Juokse sinä humma, kun taivas on niin tumma...” Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelun sosiaalityön avohuollon tukitoimena. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 50–58.
- Ketolainen, S. 2005. Hevoset kuntouttajina – kokemuksia huumeriippuvaisten nuorten aikuisten kuntouttamisesta. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 67–78.
- Kjälldman, R. 2010. The impact of socio-pedagogic equine-activities intervention on special education pupils with neurological disorders. Maataloustieteen Päivät 2010. <http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/061.pdf>. [luettu 7.7.2010]

- Kjälldman, R. 2005. Putosin koulusta, nousin ratsaille – ratsastuspedagoginen lähestymistapa koulupudokkaiden yksityisopetuksessa. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 35–43.
- Klontz, B. T., Bivens, A., Leinart, D. & Klontz, T. 2007. The effectiveness of equine-assisted experiential therapy: results of an open clinical trial. *Society and animals* 15 (3), 257–267.
- Koistinen, K. 2003. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin edistäjänä. Raportti Ratsastuspedagogiikkahankkeen 2. vaiheen tuloksista v. 2002-2003. Suomen Ratsastajainliitto.
- Koistinen, K. 2005. Hevostoiminta ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 1–10.
- Kurki, L. 2002. Persoona ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylän yliopisto. SoPhi 68.
- Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura.
- Launonen, L. & Puolimatka, T. 1999. Sosiaalipedagogikan ihmiskäsitykset ja etiikka. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisuja 5/1999.
- Lehtonen, T. 1998. Kunnioittava kohtaaminen elämyspedagogisessa työssä. Teoksessa T. Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Gummerus, 96–107.
- Lorenz, W. 2008. Paradigms and politics: understanding methods paradigms in an historical context: the case of social pedagogy. *British Journal of Social Work* 38 (4), 625–644.
- Luhtaniemi, T. 2005. Sosiaalipedagoginen hevostoimintaryhmä perheneuvolapsykologin asiakastyössä. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 59–66.
- Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulun yliopisto. Acta Universitatis Ouluensis E102.
- Miettinen, M. 2005. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta nuorten sosiaalisen kuntoutuksen muotona. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma.

- Mönkkönen, K., Nurro, M. & Väisänen, R. 1999. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Kuopion yliopisto. Opetusjulkaisuja 4/1999.
- Mönkkönen, K. 1999. Sosiaalipedagoginen orientaatio. Teoksessa K. Mönkkönen, M. Nurro & R. Väisänen. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Kuopion yliopisto. Opetusjulkaisuja 4/1999, 18–32.
- Mönkkönen, K. 1999. Elämyspedagogiikka. Teoksessa K. Mönkkönen, M. Nurro & R. Väisänen. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Kuopion yliopisto. Opetusjulkaisuja 4/1999, 42–52.
- Nivala, E. 2006. Koulukuraattori nuoren maailmassa. Teoksessa L. Kurki, E. Nivala & P. Sipilä-Lähdekorpi. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura, 101–164.
- Numminen, U. & Ouakrim-Soivio, N. 2009. Joustava perusopetus. JOPO®-toiminnan aloittaminen ja vakiinnuttaminen. Opetusministeriön julkaisu 2009:26.
- Okulov, S. 2005. Esipuhe teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005.
- Pakarinen, M. 2009. Hevosavusteisen auttamistyön eri muotoja sekä sosiaalipedagoginen hevostoiminta englanniksi. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa VI. Projektityö.
- Partanen, U., Lilja, T., Kurppa, S. & Soini, K. 2006. Farming for health in Finland. Teoksessa (eds.) J. Hassink & M. Van Dijk. Farming for health: green-care farming across Europe and the United States of America. New York: Springer, 135–146.
- Pennanen, A. 2005. Nuorisokodin nuorten innostaminen hevosten pariin. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005, 30–34.
- Pärnä, K. 2004. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sosiaalityön menetelmänä käytöshäiriöisten nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma.
- Rainio, S. 2005. Tallista tikapuut tulevaisuuteen – talliyhteisö nuorten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukijana. Teoksessa S. Okulov & K. Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005. 11–19.
- Ranne, L. 2002. Sosiaalipedagogiikan ydintä etsimässä. Sosiaalipedagogiikka suomalaisten ja ruotsalaisten asiantuntijahaastatteluiden sekä dokumenttien valossa. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C, osa 189.

- Röpelin, A-M. 2003. The concept of life control and ways to support it. Teoksessa A. Gustavsson, H-E. Hermansson, & J. Hämäläinen (toim.) Perspectives and theory in social pedagogy. Göteborg: Daidalos, 154–163.
- Saastamoinen, K. 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalipedagogikkaan pro gradu –tutkielma.
- Serpell, J. A. 2000. Animal companions and human well-being: an historical exploration of the value of human-animal relationship. Teoksessa A. Fine. (toim.) Handbook on animal-assisted therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic press, 3–19.
- Schultz, Pamela N., Remick-Barlow, G. Ann, Robbins, Leslie. 2007. Equine-assisted psychotherapy: a mental health promotion/intervention modality for children who have experienced intra-family violence. Health & Social Care in the Community 15 (3), 265– 271.
- Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry. 2010. <http://www.hevostoiminta.net/16> [luettu 15.4.2010]
- Suomen Ratsastajainliitto ry. 2010. <http://www.ratsastus.fi/asp/system/empty.asp?P=36&VID=default&SID=192053481935780&S=1&C=21552> [luettu 15.4.2010]
- Suomen ratsastusterapeutit ry. <http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6> [luettu 15.4.2010]
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vasara, E. 1987. Suomen ratsastusurheilun historia. Helsinki: Suomen Ratsastajainliitto
- Vidrine, M., Owen-Smith, P. & Faulkner, P. 2002. Equine-facilitated group psychotherapy: applications for therapeutic vaulting. Issues in Mental Health Nursing 23 (6), 587–603.
- Vilppola, T. 2007. Reaalipedagoginen toimintaprosessi – sosiaalipedagogisen työn sovellus koulutuksesta syrjäytymässä olevien nuorten kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Oulun yliopisto. Acta Universitatis Ouluensis E88.
- Virtanen, J. 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus, 151–213.
- Väisänen, R. 1999. Sosiaalipedagogisen työn paikka modernin ja postmodernin yhteiskunnan jännitteessä. Teoksessa K. Mönkkönen, M. Nurro & R. Väisänen. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Kuopion yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisu 4/1999, 9–18.
- Yorke, J., Adams, C. & Coady, N. 2008. Therapeutic value of equine-human bonding in recovery from trauma. Anthrozoös 21 (1), 17–30.

LIITE 1. Hevostoiminnan ohjaajille lähetetty kysely

KYSELYN VASTAUSOHJEET

Tässä kyselyssä olen kiinnostunut nimenomaan Sinun kokemuksistasi sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Jos et tällä hetkellä työskentele sosiaalipedagogisen hevostoiminnan parissa, voit vastata kysymyksiin aikaisempien kokemuksiesi pohjalta. Ei haittaa, vaikka et pystyisi vastaamaan kaikkiin kysymyksiin; vastaa niihin, joihin voit!

Tutkimuksessa noudatetaan tutkimuseettisiä periaatteita; tiedot tullaan käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti. Kyselyn vastaukset tulevat vain omaan käyttööni tämän pro gradu – työn tekemiseen. Osallistuminen on vapaaehtoista, ja kyselyyn vastaaminen katsotaan suostumukseksi osallistua tutkimukseen.

Kysely koostuu viidestä osasta. Aluksi sinulta tiedustellaan taustatietojasi. Lomakkeen avoimet kysymykset koskevat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakaskuntaa sekä toiminnan tavoitteita ja menetelmiä. Lopuksi Sinua pyydetään kertomaan esimerkkitapaus tyypillisestä sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Voit vastata kysymyksiin täysin vapaamuotoisesti, Sinulle merkittäviä asioita painottaen.

Vastattuasi kysymyksiin tallenna vastaukset, ja lähetä liitetiedosto osoitteeseen jeorava@cc.joensuu.fi 18.4.2010 mennessä. (Huomioithan, että voit tallentaa kyselyn koneellesi; näin ollen Sinun ei tarvitse täyttää koko kyselyä kerralla.)

Tämä kysely muodostaa tärkeän osan tutkimukseni aineistosta, ja toimii myös pohjana tutkimushaastatteluille, jotka suoritetaan kyselyllä kerätyn aineiston analysoinnin jälkeen. Jos sinulla on mielenkiintoa osallistua tutkimukseeni myös haastattelun muodossa, jätäthän yhteystietosi sähköpostiini.

Jos mieleesi tulee kysymyksiä liittyen tähän kyselyyn tai pro gradu – työhöni, otathan yhteyttä, vastaan kysymyksiin mielelläni.

Kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin Jenna Orava

jeorava@cc.joensuu.fi, puh. 050 325 4312

1. TAUSTATIEDOT

1.1 Sukupuolesi (poista ylimääräinen vaihtoehto)

a) mies

b) nainen

1.2 Ikäsi (poista ylimääräiset vaihtoehdot)

a) alle 30 vuotta

b) 30–39 vuotta

c) 40–49 vuotta

d) 50–59 vuotta

e) 60 vuotta tai sen yli

1.3 Mikä on pohjakoulutuksesi?

1.4 Milloin ja missä olet suorittanut sosiaalipedagoginen hevostoiminta – koulutuksen?

1.5 Kuinka kauan olet työskennellyt sosiaalipedagogisen hevostoiminnan parissa?

1.6 Kuvaile sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työnkuvaasi (esim. työllistätkö itse itsesi; työsi päätoimisuus; millaisessa toimintaympäristössä työskentelet; kuinka monta hevosta sinulla on käytössäsi?)

2. ASIAKASKUNTA

2.1 Kuinka monta asiakasta Sinulla käy keskimäärin viikossa/kuukaudessa?

2.2 Kuinka monta asiakasta toimintaan osallistuu yleensä kerrallaan?

2.3 Millainen on asiakkaiden sukupuolijakauma? (Arvioi prosentteina, esim. tyttö/nainen 50 %, poika/mies 50 %)

2.4 Millainen on asiakkaiden ikäjakauma?

2.5 Mistä/mitä kautta asiakkaat tulevat sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan?

2.6 Millaisten asiakasryhmien kanssa työskentelet sosiaalipedagogisen hevostoiminnassa? (Esim. mielenterveys- tai päihdekuntoutajat, koulunkäyntiin liittyvistä ongelmista kärsivät lapset ja nuoret, lastensuojeluasiakkaat, kehitysvammaiset, tavalliset lapset ja nuoret, mitä muita?)

2.6 Millaisiin asioihin sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla pyritään vaikuttamaan?

3. TOIMINNAN TAVOITTEET

3.1 Kuinka sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakkaiden tavoitteet määritellään? Ketkä osallistuvat tavoitteiden asetteluun?

3.2 Millaisia tavoitteita asiakkaille asetetaan? Kerro esimerkkejä.

3.3 Kuinka tavoitteet eroavat eri asiakasryhmillä?

3.4 Saavutetaanko asetettuja tavoitteita?

3.5 Kuinka tavoitteiden saavuttamista seurataan?

4. TOIMINNAN MENETELMÄT

4.1 Mistä tai millaisista menetelmistä harjoittamasi sosiaalipedagoginen hevostoiminta koostuu?

4.2 Onko sinulla käytössäsi valmiita materiaaleja tai menetelmiä, joiden avulla toteutat työtäsi? Jos on, niin millaisia ne ovat?

4.3 Mitkä asiat vaikuttavat menetelmien valintaan?

4.4 Kuinka käyttämäsi menetelmät eroavat eri asiakasryhmillä?

4.5 Millaiseksi koet hevosen roolin toiminnassasi?

4.6 Millaisia ominaisuuksia hevosella mielestäsi on, joiden vuoksi se on erityisen sopiva tämäntyyppisen työn toteuttamiseen?

4.7 Mikä on toiminnallisuuden, yhteisöllisyyden ja elämyksellisyyden merkitys toiminnassa?

5. TAPAUSKUVAUS

Kuvaile konkreettista, omalle työllesi tyypillistä sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Millainen on asiakkaasi, millaisia tavoitteita hänelle asetetaan, ja millaisilla menetelmillä tai keinoilla näitä tavoitteita pyritään saavuttamaan?

Kiitos vastauksestasi!

LIITE 2. Haastattelusuostumus ja lupa haastattelun nauhoittamiseen

HAASTATTELUSUOSTUMUS

Opiskelen Itä-Suomen yliopistossa erityisopettajaksi ja teen opintoihini kuuluvaa pro gradu – työtä sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää toimintamuodon asiakaskuntaa, toiminnan tavoitteellisuutta sekä toiminnassa käytettäviä menetelmiä. Tutkimustani varten haastattelen henkilöitä, jotka käyttävät työssään sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Pro gradu – työtäni ohjaa erityispedagogiikan professori Eija Kärnä (eija.karna@uef.fi).

Pyydän suostumustasi haastatteluun ja haastattelun nauhoittamiseen. Tutkimus on täysin luottamuksellinen, eikä haastateltavien tiedot tule esille missään vaiheessa. Haastatteluaineistoa käytetään vain tutkimustarkoitukseen. Tutkijana sitoudun noudattamaan voimassaolevia tutkimusaineiston säilyttämiseen ja tietosuojalainsäädäntöön liittyviä ohjeita. Haastatteluun osallistuvilla ei ole odotettavissa kielteisiä seuraamuksia tutkimukseen osallistumisesta. Heillä on myös oikeus jäädä tutkimuksesta pois milloin tahansa.

___/___ 2010

Jenna Orava

jeorava@cc.joensuu.fi

p. 050 3254312

Suostun osallistumaan haastatteluun ja haastattelun nauhoittamiseen yllämainituilla ehdoilla.

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Nimenselvennys

LIITE 3. Teemahaastattelurunko

1. Toimijan tausta ja toiminnan lähtökohdat

- Millainen on hevostaustasi? Entä koulutus- ja työtaustasi?
- Miksi olet lähtenyt mukaan sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan? Mitkä asiat sinut ovat johdattaneet toimintamuodon pariin?
- Millaiseksi koit sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen? (Millainen koulutus oli, mitä koulutus antoi, riittikö koulutus?)
- Millaisiin asioihin haluat vaikuttaa sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla? (Laajemmassa mittakaavassa, ei vain yhden asiakkaan näkökulmasta.)
- Millaisiksi näet erot sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, hevos/ratsastusharrastuksen ja ratsastusterapian välillä?

2. Sosiaalipedagogisen hevostoiminta - kenelle ja millaisten ongelmien käsittelyyn?

- Millaiselle henkilölle tai asiakkaalle sosiaalipedagoginen hevostoiminta on mielestäsi soveltuva toimintamuoto? Miksi?
- Kenelle se mielestäsi ei sovi? Miksi?
- Millaisten ongelmien käsittelyyn sosiaalipedagoginen hevostoiminta on soveltuva toimintamuoto?
- Millaisiin asioihin tai ongelmiin sillä mielestäsi ei voida vaikuttaa?

3. Toiminnan suunnittelu ja tavoitteenasettelu

- Kuinka suunnittelet toiminnan?
 - lyhyen aikavälin suunnitelmat (esim. yhden tallikerran)
 - pitkän aikavälin suunnitelmat (tehdäänkö pitkän aikavälin suunnitelmia, miten ja millaisia?)
- Teetkö joidenkin tahojen/henkilöiden kanssa yhteistyötä suunnitellessasi toimintaa tai sen tavoitteita, tai seurattessasi tavoitteiden toteutumista?
 - Minkä/kenen kanssa?
 - Millaiseksi koet tämän yhteistyön?

- Millainen rooli asiakkaalla on toiminnan tavoitteiden asettamisessa ja seurannassa?
- Entä toiminnan suunnittelussa?

4. Toiminta käytännössä

- **Mitkä asiat vaikuttavat toiminnassa käytettävien menetelmien valintaan? (Menetelmillä tarkoitan kaikkia niitä toiminnan käytännön sisältöjä, joista sosiaalipedagoginen hevostoiminta koostuu.)**
 - Mitkä asiakkaaseen liittyvät asiat? Miten ne vaikuttavat?
 - Mitkä hevosiin liittyvät asiat? Miten ne vaikuttavat?
 - Mitkä olosuhteisiin liittyvät asiat? Miten ne vaikuttavat?
 - Mitkä toimijaan (sinuun itseesi) liittyvät asiat? Miten ne vaikuttavat?

- **Millaisilla keinoilla / menetelmillä pyrit vaikuttamaan**
 - asiakkaan sosiaalisten taitojen tukemiseen?
 - asiakkaan vuorovaikutuksen ja kommunikaation tukemiseen?
 - asiakkaan arjenhallinnan ja elämönhallinnan tukemiseen?
 - asiakkaan itsetunnon vahvistamiseen?
 - asiakkaan itsetuntemuksen parantamiseen?
 - asiakkaan motoristen taitojen ja fyysisen kunnon kehittämiseen?
 - asiakkaan vastuunottoon?
 - asiakkaan subjektiivisuuden tukemiseen?
 - asiakkaan oman toiminnan säätelyyn?
 - asiakkaan tunteiden tunnistamis- ja säätelytaitoihin?
 - luottamuksen ja turvallisuudentunteen syntyyn?

➤ **Mihin pyrit toiminnalla silloin, jos menetelmänä on**

- huolenpito hevosesta ja hevosen muu hoito
- ratsastus/ajo
- maastakäsin työskentely
- hevosen kommunikaatio ja kehollinen vuorovaikutus
- talliympäristössä ilman hevosta toteutettava toiminta
- dialogisuus; keskustelu
- hevonen metaforana / vertauskuvana
- tarinalliset menetelmät / kirjoittaminen (esim. tallipäiväkirja)

➤ **Millaisia sosiaalipedagogiikan periaatteita hevostoiminnassa mielestäsi toteutuu?**

➤ **Mikä toiminnassa on** (kerro konkreettisia esimerkkejä, jos nämä toteutuvat työssäsi)

- yhteisöllisyyttä?
- Toiminnallisuutta?
- elämyksellisyyttä?

➤ **Millaisissa menetelmissä hyödynnät hevoseen liittyviä asioita, kuten**

- hevosen fyysisiä ominaisuuksia (suuri koko, liikkeet, lämpö, nopeus, pehmeys jne.)
- hevosen ja ihmisen välistä vuorovaikutusta
- lajille tyypillisiä ominaisuuksia (laumaeläin, sosiaalinen, korkea koulutustaso, hoivan tarve jne.)

➤ **Asiakas – hevonen – toimija**

- Millaiseksi koet oman roolisi toiminnan aikana?
- Entä hevosen roolin?
- Entä asiakkaan roolin?

- Millaiset asiat ovat mielestäsi oleellisia asiakkaan ja toimijan välisessä suhteessa / vuorovaikutuksessa?
- Millaiset asiat ovat mielestäsi oleellisia asiakkaan ja hevosen välisessä suhteessa / vuorovaikutuksessa?
- Entä toimijan ja hevosen välisessä suhteessa?

➤ **Tapausesimerkki**

Millainen on tyypillinen esimerkkitapaus sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta prosessina yhden asiakkaan tai asiakasryhmän kohdalla? (ei siis yksi tallikerta, vaan koko se ajanjakso, jonka aikana asiakas osallistuu sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan)

→ kuinka toiminta alkaa?

→ kuinka suunnitelmista edetään käytäntöön?

→ kuinka kauan toiminta yleensä kestää ajanjaksona tai tallikertoina?

→ kuinka toiminta muokkautuu/muuttuu ajan kuluessa?

→ Mitkä asiat voivat vaikuttaa siihen, että tyypillisestä prosessista tulee epätyypillinen?

→ kuinka toiminta loppuu?

→ mitä SPHT:n jälkeen?

Mitä muuta haluat kertoa sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta?